AANTEEKENINGEN EN BEDENKINGEN OP HET ONTWERP VAN EEN WETBOEK VAN STRAFREGT...

Johan de Wal

KONINKLIJKE BIBLIOTHE
1544 6765

AANTEEKENINGEN.

AANTEEKENINGEN

EN

BEDENKINGEN

OP HET

ONTWERP

VAN EEN

WETBOEK VAN STRAFREGT

VOOR HET

KONINGRIJK DER NEDERLANDEN.

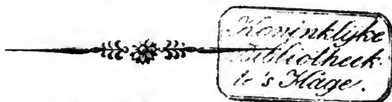
TWEEDE BOEK.

TITEL I-VI.

DOOR

Mr. J. DE WAL,
Substituut-Officier van Justitie te Winschoten.

Want waer geen wet en is, (daer) en is oock geen overtredinge. De sonde en wort niet toegerekent, als er geen wet en is.
Paulus, *Romein.* IV. 15. V. 13.

TE GRONINGEN, BIJ
P. S. BARGHOORN.
1842.

AAN DE HEEREN

Mr. S. GRATAMA en **Mr. B. SERVATIUS**,

Ridders der Orde van den Nederlandschen Leeuw, President en Procureur-Generaal bij het Prov. Geregtshof van Drenthe

UIT HOOGACHTING TOEGEWIJD

DOOR

DEN SCHRIJVER.

VOORBERIGT.

Als in den jare 1839 *het Ontwerp van het Eerste Boek eens Wetboeks van Strafregt aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, ter overweging werd aangeboden, besloot ik dadelijk, nopens hetzelve eenige Aanteekeningen en Bedenkingen op te stellen en in het licht te zenden, en de welwillendheid mijner landgenooten heeft dezelve boven verwachting gunstig ontvangen. Kort daarna is mijne persoonlijke betrekking aanmerkelijk veranderd, maar het bleef steeds mijn hartelijke wensch, ook de volgende Boeken des Ontwerps, op gelijke wijze, naar mijn vermogen te behandelen. Thans heeft de Natie het Tweede Boek ontvangen: hetzelve is van uitgebreiden omvang, en het bleek mij al ras, dat, wilde ik de vroegere wijze van bewerking volhouden, een lijvig boekdeel zoude moeten worden in het licht gezonden, dat waarschijnlijk geene lezers, zeker geene genoegzame koopers zoude vinden.*

—

En toch, ongaarne had ik mijne vorige wijze van bearbeiding vaarwel gezegd! Ik had toen getracht, niet alleen twijfelingen tegen het Ontwerp te berde te brengen, maar ook op de gunstige zijde van hetzelve opmerkzaam te maken, vooral ook de verhouding van het tegenwoordige standpunt der wetenschap tot ons aanstaand Wetboek in een zooveel mogelijk helder daglicht te stellen. Ook thans ben ik aan dit plan getrouw gebleven: maar ik heb mij om straks gemelde redenen bepaald tot de zes eerste Titels van het Ontwerp. Tegen mijne verwachting heeft tot op dit oogenblik geen der dagbladen of maandschriften, voor zoo verre mij bekend is, eenige opmerkingen nopens het Ontwerp medegedeeld, ofschoon het Handelsblad, het Weekblad van het Regt en de Katholiek, zulks beloofd hebben. Van harte hoop ik, dat velen, langs verschillende wegen, tot hetzelfde doel, dat ik mij voorstelde, zullen trachten mede te werken!

Mogt deze poging, om iets bij te dragen tot opbouwing onzer Nationale Wetgeving, met eenige deelneming ontvangen worden, zoo wil ik ook gaarne mijne snipperuren aan de bewerking der volgende Titels van het Ontwerp toewijden.

Winschoten, D. W.
15 Oct. 1842.

ONTWERP VAN WET,

houdende het Tweede Boek van het Wetboek van Strafregt.

TWEEDE BOEK.

Van de bijzondere misdaden en wanbedrijven en derzelver straffen.

EERSTE TITEL.

Van misdaden en wanbedrijven tegen de veiligheid van den Staat.

Artikel 1. De gewelddadige aanslag tegen het leven van den Koning, van de Koningin of van den vermoedelijken erfgenaam van de Kroon wordt met den dood gestraft.

Art. 2. De gewelddadige aanslag tegen het leven van een der leden van het Koninklijk Huis of van den Regent, alsmede iedere andere gewelddadige aanslag tegen den persoon van den Koning, van de Koningin, of van den vermoedelijken erfgenaam van de Kroon wordt gestraft met langdurige zware tuchthuisstraf van ten minste *vijftien* en ten langste *veertig jaren*, voorafgegaan door tentoonstelling op het schavot onder de galg.

Art. 3. Met gelijke straf, als in het vorige

a.

artikel is vermeld, wordt gestraft de gewelddadige aanslag tot vernietiging of verandering van de grondwettige regering of van de orde van troonopvolging.

Art. 4. De zamenspanning tot de misdaad, in art. 1 vermeld, wordt, indien dezelve gevolgd is door daden, strekkende om er de uitvoering van voor te bereiden, gestraft met langdurige zware tuchthuisstraf van ten minste *vijftien* en ten langste *veertig jaren*, voorafgegaan door tentoonstelling op het schavot onder de galg.

Indien deze zamenspanning niet door zoodanige daden gevolgd is, wordt dezelve gestraft met enkele tuchthuisstraf van ten minste *zeven* en ten langste *vijftien jaren*.

Art. 5. De zamenspanning tot de misdaden, in art. 2 en 3 vermeld, wordt, indien dezelve gevolgd is door daden, strekkende om er de uitvoering van voor te bereiden, gestraft met zware tuchthuisstraf van ten minste *zeven* en ten langste *twintig jaren*, al dan niet voorafgegaan door enkele tentoonstelling op het schavot.

Indien deze zamenspanning niet door zoodanige daden gevolgd is, wordt dezelve gestraft met enkele tuchthuisstraf van ten minste *drie* en ten langste *zeven jaren*.

Art. 6. De aanslag om het Rijk of deszelfs volkplantingen, geheel of gedeeltelijk, onder vreemde heerschappij te brengen, wordt met den dood gestraft.

Art. 7. De zamenspanning tot de misdaad, in het vorige artikel vermeld, wordt, indien dezelve gevolgd is door daden, strekkende om er de uit-

voering van voor te bereiden, gestraft met langdurige zware tuchthuisstraf van ten minste *vijftien* en ten langste *veertig jaren*, voorafgegaan door tentoonstelling op het schavot onder de galg.

Indien deze zamenspanning niet door zoodanige daden gevolgd is, wordt dezelve gestraft met enkele tuchthuisstraf van ten minste *zeven* en ten langste *vijftien jaren*.

Art. 8. Ieder Nederlander, welke, na eenen verklaarden of uitgebarsten oorlog, waarvan hij kennis heeft kunnen dragen, zich in vijandelijke dienst zal hebben begeven, en de wapenen tegen het Rijk of tegen deszelfs volkplantingen zal hebben gevoerd, zal, niettegenstaande hij volgens de bepaling van art. 9 N° 2 van het Burgerlijk Wetboek, de hoedanigheid van Nederlander heeft verloren, met langdurige zware tuchthuisstraf van ten minste *vijftien* en ten langste *veertig jaren*, voorafgegaan door tentoonstelling op het schavot onder de galg gestraft worden, indien hij de wapenen tegen het Rijk of eene van deszelfs volkplantingen gevoerd heeft in eene betrekking, waarin hij met den rang van hoofd-officier was bekleed; indien hij dit gedaan heeft in eenige andere betrekking, wordt hij gestraft met zware tuchthuisstraf van ten minste *zeven* en ten langste *twintig jaren*, al dan niet voorafgegaan door enkele tentoonstelling op het schavot.

Art. 9. Met langdurige zware tuchthuisstraf van ten minste *vijftien* en ten langste *veertig jaren*, voorafgegaan door tentoonstelling op het schavot onder de galg, zal worden gestraft ieder Nederlan-

der, die met buitenlandsche Mogendheden of derzelver agenten in verstandhouding is getreden, ten einde die Mogendheden te bewegen tot het plegen van vijandelijkheden of het voeren van oorlog tegen het Rijk of tegen eene van deszelfs volkplantingen, om het even of er al dan niet vijandelijkheden of een oorlog op gevolgd zijn.

Vreemdelingen, die hun verblijf binnen het Rijk of deszelfs volkplantingen hebben gevestigd, worden ten deze met Nederlanders gelijk gesteld.

Art. 10. De zamenspanning tot de misdaad, in het vorige artikel vermeld, wordt, indien dezelve gevolgd is door daden, strekkende om er de uitvoering van voor te bereiden, gestraft met zware tuchthuisstraf van ten minste *zeven* en ten langste *twintig jaren*, al dan niet voorafgegaan door enkele tentoonstelling op het schavot.

Indien deze zamenspanning niet door zoodanige daden gevolgd is, wordt zij gestraft met enkele tuchthuisstraf van ten minste *drie* en ten langste *zeven jaren*.

Art. 11. Met den dood wordt gestraft al wie, met opzet om den vijand te begunstigen, aan denzelven eenige vesting, stad, post, haven, plaats of oorlogsvaartuig heeft overgegeven of doen overgeven, of wel het leger van den Staat of een gedeelte daarvan aan den vijand heeft verraden.

Art. 12. Met langdurige zware tuchthuisstraf van ten minste *vijftien* en ten langste *veertig jaren*, voorafgegaan door tentoonstelling op het schavot onder de galg, wordt gestraft al wie, met gelijk opzet als in het vorige artikel is uitgedrukt:

1° Aan den vijand eenig magazijn van krijgsbehoeften of levensmiddelen heeft overgegeven of doen overgeven;

2° Aan den vijand manschappen, verdedigingsmiddelen, krijgsbehoeften, geld of levensmiddelen doet toekomen, voor denzelven binnen Nederland krijgsvolk werft of daartoe medewerkt;

3° De verdedigingswerken, tegen den vijand opgerigt, of wel de krijgsbehoeften of levensmiddelen, voor het leger van den Staat of de vloot bestemd, vernielt of onbruikbaar maakt;

4° De tot verdediging tegen den vijand daar te stellen of daargestelde onderwaterzettingen verhindert, vermindert of doet ophouden;

5° De voor het leger of de vloot van den Staat bestemde verdedigingsmiddelen, krijgsbehoeften, gelden of levensmiddelen opligt;

6° Onder het krijgsvolk te land of te water desertie, ontrouw of muiterij doet ontstaan;

7° Eene of meerdere van de kaarten, plans of teekeningen van vestingwerken, magazijnen, havens of reeden, met welker bewaring hij in eenige openbare betrekking is belast, aan den vijand of deszelfs agenten overlevert;

8° Het geheim eener staats-onderhandeling of onderneming, waarmede hij in eenige openbare betrekking is belast, of dat hem als zoodanig is toevertrouwd, aan den vijand verraadt.

Art. 13. Met zware tuchthuisstraf van ten minste *zeven* en ten langste *twintig jaren*, al dan niet voorafgegaan door enkele tentoonstelling op het schavot, zal gestraft worden al wie, met opzet om

den vijand te begunstigen;

1° De vestingwerken, havens of reeden, toebehoorende aan of zich bevindende in de magt van den Staat of wel het leger van den Staat, ten behoeve des vijands bespiedt;

2° Vijandelijke verspieders of soldaten verbergt, bedekt of beveiligt;

3° Brieven of boodschappen van of naar den vijand overbrengt;

4° Eene of meerdere van de kaarten, plans of teekeningen van vestingwerken, magazijnen, havens of reeden, welke niet openbaar verkrijgbaar zijn gesteld, aan den vijand of deszelfs agenten overlevert;

5° Het geheim eener staats-onderhandeling of onderneming, hetwelk hij door omkooping, list of geweld heeft ontdekt, aan den vijand of deszelfs agenten bekend maakt;

6° Den vijand berigten zendt omtrent de sterkte of gesteldheid van het leger, van de vloot of van de vestingen, havens of reeden, toebehoorende aan of zich bevindende in de magt van den Staat.

Art. 14. Met dezelfde straffen, als in de drie vorige artikelen zijn bedreigd, zal gestraft worden al wie de daden, aldaar vermeld, pleegt met betrekking tot 's Konings bondgenooten, doch met het opzet om den vijand van den Staat te begunstigen, alsmede al wie de daden, aldaar vermeld, pleegt in geval van oproer, en met het opzet om de oproerlingen te begunstigen.

Art. 15. Indien eene of andere der daden, in art. 11, 12 of 13 vermeld, niet met het opzet om

den vijand van den Staat of de oproerlingen te begunstigen, maar echter in tijd van oorlog of oproer met eenig ander boos opzet is gepleegd, zullen zij, die zich hebben schuldig gemaakt aan eene der daden, vermeld in art. 11, worden gestraft met zware tuchthuisstraf van ten minste *zeven* en ten langste *twintig jaren*, al dan niet voorafgegaan door enkele tentoonstelling op het schavot; en zij, die zich aan eene der daden, vermeld in art. 12 en 13, hebben schuldig gemaakt, met enkele tuchthuisstraf van ten minste *vijf* en ten langste *tien jaren*.

Art. 16. Met enkele tuchthuisstraf van ten minste *drie* en ten langste *zeven jaren*, of met verbanning van ten minste *vijf* en ten langste *zeven jaren*, of wel met eerloosverklaring zal gestraft worden ieder openbaar ambtenaar, die:

1° Uit hoofde zijner bediening met de bewaring van kaarten, plans of teekeningen van vestingwerken, magazijnen, havens of reeden belast zijnde, eene of meerdere derzelve aan buitenlandsche Mogendheden of derzelver agenten heeft overgeleverd;

2° Het geheim eener staats-onderhandeling of onderneming, met welke hij als openbaar ambtenaar was belast, of dat hem als zoodanig was toevertrouwd, aan buitenlandsche Mogendheden of derzelver agenten heeft geopenbaard.

Art. 17. Met enkele tuchthuisstraf van ten minste *drie* en ten langste *zeven jaren*, of met verbanning van ten minste *vijf* en ten langste *zeven jaren*, of wel met eerloosverklaring zal worden gestraft al wie door het plegen van vijandelijkheden,

op eigen gezag begonnen, of door daden, gepleegd zonder last of goedkeuring der Regering, den Staat aan eenen oorlog zal hebben blootgesteld, zonder dat die daarop werkelijk is gevolgd.

Indien dezelve werkelijk daarop is gevolgd, zal de schuldige gestraft worden met zware tuchthuisstraf van ten minste *zeven* en ten langste *twintig jaren*, al dan niet voorafgegaan door enkele tentoonstelling op het schavot, of wel met verbanning voor den tijd van ten minste *zeven* en ten langste *twintig jaren*.

Art. 18. Met eerloosverklaring zal gestraft worden al wie door daden, gepleegd zonder last of goedkeuring der Regering, maatregelen van *represaille* van vreemde Mogendheden tegen Nederlanders heeft doen ontstaan.

Art. 19. Met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *drie maanden* en ten langste *drie jaren*, en eene geldboete van ten minste *honderd* en ten hoogste *duizend gulden*, te zamen of afzonderlijk, zal gestraft worden al wie, buiten de gevallen in art. 12 en 15 gemeld, zonder daartoe behoorlijk verlof te hebben bekomen, binnen het Koningrijk wervingen van krijgsvolk doet of daartoe medewerkt.

Art. 20. Met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *een jaar* en ten langste *vijf jaren* zal gestraft worden al wie:

1° Proclamatien of dergelijke geschriften van den vijand openlijk bekend maakt, met oogmerk om denzelven te begunstigen;

2° Valsche voor den Staat nadeelige of voor de openbare zekerheid ontrustende tijdingen of be-

rigten, wetende dat zij valsch zijn, opzettelijk verspreidt of in omloop brengt;

3° Het geheim eener staats-onderhandeling of onderneming, met welke hij als openbaar ambtenaar was belast, of dat hem als zoodanig was toevertrouwd, openlijk bekend maakt of tot de openbaarmaking daarvan medewerkt;

4° Buiten de gevallen dat daartegen zwaardere straffen zijn bedreigd, het krijgsvolk tot desertie verleidt.

Art. 21. Met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *zes maanden*, en eene geldboete van ten minste *vijftig* en ten hoogste *duizend gulden*, te zamen of afzonderlijk, zal gestraft worden al wie in het geheim eene bewaarplaats oprigt van wapenen of krijgsbehoeften.

De wapenen en krijgsbehoeften zullen bovendien worden in beslag genomen, en bij het vonnis van veroordeeling verbeurd verklaard worden.

Art. 22. Met den dood zal gestraft worden al wie eenen burger-oorlog zal hebben verwekt, door de burgers of ingezetenen opzettelijk tegen elkander in de wapenen te brengen.

Art. 23. De zamenspanning tot de misdaad, in het vorige artikel vermeld, wordt, indien dezelve gevolgd is van daden, strekkende om er de uitvoering van voor te bereiden, gestraft met langdurige zware tuchthuisstraf van ten minste *vijftien* en ten langste *veertig jaren*, voorafgegaan door tentoonstelling op het schavot onder de galg.

Indien deze zamenspanning niet door zoodanige daden gevolgd is, wordt die gestraft met enkele

tuchthuisstraf van ten minste *zeven* en ten langste *vijftien jaren*.

Art. 24. Met den dood zullen worden gestraft zij, die tegen de Regering gewapende benden in dienst hebben genomen.

Art. 25. Al wie behoort tot eene gewapende menigte van twintig personen, ten doel hebbende om zich door middel van geweld of dwang te verzetten tegen de uitvoering der Grondwet, der wetten of der besluiten of bevelen van het openbaar gezag of de regterlijke magt door gelijke middelen tot het inwilligen van eene vordering, of tot het doen of nalaten van eene daad te noodzaken, zal, wanneer de menigte zich aan moord, plundering, brandstichting of verwoesting, of wel aan strafbare poging daartoe heeft schuldig gemaakt, gestraft worden met de straffen en naar de onderscheidingen in de volgende artikelen vermeld.

Art. 26. De menigte wordt geacht gewapend te zijn, indien ten minste vijf personen zigtbaar van wapenen zijn voorzien.

Onder de benaming van wapenen worden in dit Wetboek begrepen alle, zoo snijdende als puntige en kneuzende voorwerpen, als daar zijn: messen, stokken, steenen en dergelijke; gelijk mede alle zoodanige voorwerpen waarvan, ofschoon het geene eigenlijke wapenen zijn, de schuldigen zich bediend hebben om te bedreigen, te slaan of te kwetsen, zoo als daar zijn: zakmessen, scharen, rottingen en dergelijke.

Art. 27. Met den dood zullen gestraft worden

zij, die zich als hoofden of aanvoerders van deze menigte hebben gedragen.

Art. 28. Met zware tuchthuisstraf van ten minste *zeven* en ten langste *twintig jaren*, al dan niet voorafgegaan door enkele tentoonstelling op het schavot, zullen gestraft worden alle deelnemers aan het oproer, die, zonder hoofden of aanvoerders te zijn, zich ter gelegenheid van hetzelve hebben schuldig gemaakt aan gewelddadigheden tegen personen of eigendommen, of aan feitelijken wederstand tegen de gewapende magt, tot demping van het oproer gebruikt wordende, en zulks, ofschoon de door hen gepleegde gewelddadigheden, buiten het geval van oproer, eene ligtere straf zoude hebben ten gevolge gehad.

Indien zij zich, bij gelegenheid van het oproer, aan eene misdaad mogten hebben schuldig gemaakt, waarop door de wet eene zwaardere straf gesteld was, zal deze op hen worden toegepast.

Art. 29. Alle andere personen, die deel aan het oproer hebben genomen, zullen gestraft worden met enkele tuchthuisstraf van ten minste *drie* en ten langste *vijf jaren*.

Indien zij zich, bij gelegenheid van het oproer, aan eene misdaad mogten hebben schuldig gemaakt, waarop eene zwaardere straf is gesteld, zal deze op hen worden toegepast.

Art. 30. Tegen de in het vorige artikel bedoelde personen, mits niet vallende in de termen van het volgende artikel, zal, ter zake van het oproer, in het geheel geene straf worden uitgesproken, indien zij zich voor of op de eerste aanmaning

der burgerlijke of militaire magt, of wel, indien eene zoodanige aanmaning niet heeft plaats gehad, geheel vrijwillig voor het einde van het oproer hebben verwijderd.

In dat geval zullen zij slechts wegens de bijzondere misdrijven, die zij persoonlijk ter gelegenheid van het oproer mogten hebben begaan, gestraft worden.

Art. 31. Indien de in art. 28 en 29 bedoelde personen of sommigen hunner zich, ten gevolge van eene tusschen hen te voren gemaakte zamenspanning, hebben vereenigd, zal ten aanzien van hen, welke aan die zamenspanningen hebben deel genomen, in plaats van de zware tuchthuisstraf, vermeld in art. 28, worden opgelegd langdurige zware tuchthuisstraf vau ten minste *vijftien* en ten langste *veertig jaren*, voorafgegaan door tentoonstelling op het schavot onder de galg; en in plaats van enkele tuchthuisstraf, vermeld in art. 29, zware tuchthuisstraf van ten minste *zeven* en ten langste *vijftien jaren*, al dan niet voorafgegaan door enkele tentoonstelling op het schavot.

Art. 32. Met langdurige zware tuchthuisstraf van ten minste *vijftien* en ten langste *veertig jaren*, voorafgegaan door tentoonstelling op het schavot onder de galg, zullen gestraft worden zij, die eene gewapende menigte, als in art. 25 is omschreven, en met het aldaar vermelde doel zullen hebben op de been gebragt.

Indien deze menigte zich nog niet aan eene der daden, in art. 25 bedoeld, of aan strafbare poging daartoe heeft schuldig gemaakt, zal hij, die de-

zelve heeft op de been gebragt, gestraft worden met enkele tuchthuisstraf van ten minste *zeven* en ten langste *vijftien jaren.*

Art. 33. Met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *zes maanden* en ten langste *vijf jaren* zullen gestraft worden zij, die aan eene menigte, als in art. 25 is vermeld, of aan een gedeelte daarvan van ten minste tien personen, bewust van derzelver toeleg, vrijwillig herberg, schuil- of vergaderplaats zullen hebben verleend.

Art. 34. Zij, die zich aan eene zamenspanning, in dezen Titel vermeld, hebben schuldig gemaakt, zullen van de tegen hen bedreigde straf worden ontheven, indien zij vóór dat de daad, waartoe de zamenspanning strekte, was begaan, en vóór alle vervolging, aan de Regering, de Justitie of Policie daarvan zullen hebben kennis gegeven, en de deelgenooten dier zamenspanning zullen hebben aangewezen.

Art. 35. De aanslag, in dezen Titel bedoeld, wordt geacht te bestaan, wanneer de daad, waartoe dezelve strekte, is volbragt, en zelfs zoodra eene strafbare poging tot die daad aanwezig is, overeenkomstig de bepalingen van art. 1 en 2 van den 3n Titel van het 1e Boek van dit Wetboek.

Art. 36. De zamenspanning, in dezen Titel bedoeld, wordt geacht te bestaan, zoodra twee of meer personen onderling tot de onderneming hebben besloten.

TWEEDE TITEL.

Van feitelijke wederspannigheid tegen het openbaar gezag en van andere schending van hetzelve.

Art. 1. Al wie zich zal hebben schuldig gemaakt aan feitelijke wederspannigheid tegen eenen of meerdere openbare ambtenaren, hunne ambtsbezigheden uitoefenende ter uitvoering van de Grondwet, der wetten of der besluiten of bevelen van het openbaar gezag, of der regterlijke bevelen of vonnissen, of al wie gepoogd zal hebben dezelve ambtenaren door feitelijkheden of bedreiging van feitelijkheden te noodzaken tot het inwilligen eener vordering, of tot het verrigten of nalaten eener daad, zal gestraft worden met de straffen en naar onderscheidingen, in dezen Titel vermeld.

Art. 2. Openbare ambtenaren zijn alle op openbaar gezag aangestelde personen, die eenig ambt bekleeden, zonder onderscheid van rang of benaming.

Allen, die tot de gewapende magt behooren, zonder onderscheid van rang, worden met openbare ambtenaren gelijk gesteld.

Art. 3. Indien de feitelijke wederspannigheid of de feitelijkheden of bedreigingen, in art. 1 vermeld, gepleegd zijn door een' of althans door niet meer dan drie ongewapende personen, zullen deze worden gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *een jaar*, en met eene geldboete van niet minder dan *vijftien* en niet hooger dan *twee honderd gulden*, te zamen of afzonderlijk.

Art. 4. Indien die daden zijn gepleegd door

meer dan drie ongewapende personen, zullen deze gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *zes maanden* en ten langste *twee jaren*, en met eene geldboete van niet minder dan *honderd* en niet hooger dan *drie honderd gulden*, te zamen of afzonderlijk.

Art. 5. Indien zij zijn gepleegd door eenen gewapenden persoon, of althans door niet meer dan drie personen, waaronder een of meer van wapenen voorzien waren, zullen zij, die van wapenen waren voorzien, gestraft worden met de straf in art. 4; de overigen met de straf in art. 3 bedreigd.

Indien echter de wapenen door een' of meer hunner uiterlijk zigtbaar werden gedragen, zullen allen geacht worden van wapenen te zijn voorzien geweest.

Art. 6. Indien die daden gepleegd zijn door meer dan drie personen, waaronder een of meer van wapenen voorzien waren, zullen zij, die van wapenen waren voorzien, gestraft worden met enkele tuchthuisstraf van ten minste *drie* en ten langste *vijf jaren*, en de overigen met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *twee* en ten langste *vijf jaren*.

De slotbepaling van het vorige artikel is ook ten deze toepasselijk.

Art. 7. Indien de in het vorige artikel bedoelde personen of sommigen hunner hebben gehandeld, ten gevolge eener zamenspanning, volgens de bepaling daarvan in den eersten Titel van dit Boek gegeven, zullen zij, welke aan deze zamenspanning hebben deel genomen, worden gestraft met enkele

tuchthuisstraf van ten minste *drie* en ten langste *zeven jaren*.

Art. 8. Met enkele tuchthuisstraf van ten minste *zeven* en ten langste *vijftien jaren* zullen gestraft worden zij, die in het geval, bij art. 6 vermeld, zich als hoofden of aanvoerders hebben doen kennen, of de schuldigen tot het plegen van den feitelijken wederstand of van de feitelijkheden hebben op de been gebragt.

Art. 9. Indien de feitelijke wederstand of de feitelijkheden of bedreigingen, door meer dan *drie* ongewapende personen zijn gepleegd, zullen de in de beide voorgaande artikelen vermelde personen gestraft worden, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *drie* en ten langste *tien jaren*.

Art. 10. Tegen de in art. 4 en 6 bedoelde personen zal, ter zake van den feitelijken tegenstand, der feitelijkheden of bedreigingen, geene straf worden uitgesproken, indien zij zich vóór of op de eerste aanmaning der burgerlijke of militaire magt, of wel, indien zoodanige aanmaning niet heeft plaats gehad, vóór het einde der feitelijke wederspannigheid, geheel vrijwillig hebben verwijderd. In dit geval zullen zij slechts worden gestraft ter zake van den feitelijken wederstand, of der feitelijkheden of bedreigingen, indien deze een bijzonder misdrijf mogten daarstellen, of ter zake van de andere misdrijven ter dier gelegenheid gepleegd.

Art. 11. De bepalingen van dezen Titel zijn niet van toepassing op zoodanigen feitelijken wederstand of feitelijkheden, waartegen is voorzien bij den eersten Titel van dit Boek.

Art. 12. Al wie opzettelijk zal hebben medegewerkt om eenen gevangenen, gegijzelden of in verzekerde bewaring genomen persoon te doen ontvlugten, zonder dat daarbij geweld heeft plaats gehad, zal gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *twee jaren*, en met eene geldboete van ten minste *honderd* en ten hoogste *duizend gulden*, te zamen of afzonderlijk.

Deze bepaling is niet van toepassing op de nabestaanden in de op- en nedergaande linie, den man of de vrouw, zelfs na echtscheiding, de broeders of zusters en de aangehuwden in denzelfden graad van die gevangene, gegijzelde of in verzekerde bewaring genomen personen.

Art. 13. Met dezelfde straf, als in het vorig artikel is bedreigd, en behoudens dezelfde uitzondering als in het tweede lid daarvan wordt gevonden, zullen gestraft worden, zij, die hebben verborgen of doen verbergen personen, welke zij wisten daden te hebben gepleegd, ter zake waarvan criminele straffen zouden kunnen worden uitgesproken; gelijk mede zij, die hebben verborgen of doen verbergen personen, welke eene criminele straf, waartoe zij veroordeeld waren, nog geheel of ten deele moesten ondergaan.

Art. 14. Gevangene, gegijzelde of in zekere bewaring genomen personen, die door middel van braak of geweld hunne gevangenis ontvlugten, zullen worden gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *eene maand* en ten langste *een jaar*.

Art. 15. Indien personen, die zich in staat

van voorloopige aanhouding of gevangenhouding bevinden, tot tuchthuis- of gevangenisstraf mogten worden veroordeeld wegens een der in art. 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 en 12 vermelde misdaden of wanbedrijven, zullen zij die straffen ondergaan onmiddellijk na het uiteinde der tuchthuisstraf, de verbanning of de gevangenisstraf, waartoe zij zullen worden veroordeeld wegens het feit, waarvoor zij in verzekerde bewaring gesteld zijn, of onmiddellijk nadat het vonnis of arrest, waarbij zij deswege worden vrijgesproken of ontslagen, in kracht van gewijsde zal zijn gegaan.

In het eerste geval zal het tweede lid van art. 207 van het Wetboek van Strafvordering niet op hen toepasselijk zijn.

Art. 16. Met enkele tuchthuisstraf van ten minste *vijf* en ten langste *tien jaren*, zullen gestraft worden zij, die gevangenhuizen, bestemd tot bewaring van personen in art. 14 vermeld, met geweld openbreken, ten einde deze daaruit te verlossen, of tot hetzelfde einde de in of buiten dezelve gestelde wachten of bewaarders met geweld aanvallen; alsmede zij, die gevangene of in verzekerde bewaring genomen personen, buiten de gevangenis, met geweld ontzetten.

Art. 17. Indien de daden, in het vorige artikel vermeld, door eene verzameling van meer dan drie personen zijn geschied, die allen of van welke eene of meerdere van wapenen waren voorzien, zullen zij, die zich als hoofden of aanvoerders hebben doen kennen, of de schuldigen tot het plegen dier daden hebben op de been gebragt, gestraft

worden met enkele tuchthuisstraf van ten minste *zeven* en ten langste *vijftien jaren.*

Art. 18. Gevangenbewaarders en alle ambtenaren, die met het toezigt, de bewaring of het geleide van gevangene, gegijzelde of in verzekerde bewaring genomen personen belast zijnde, dezelve opzettelijk laten ontvlugten, zullen worden gestraft met enkele tuchthuisstraf van ten minste *drie* en ten langste *tien jaren.*

Art. 19. Wanneer de in het vorige artikel bedoelde gevangenbewaarders of ambtenaren ten deze niet met opzet hebben gehandeld, zullen zij worden gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *drie jaren.*

Art. 20. Met enkele tuchthuisstraf van ten minste *drie* en ten langste *zeven jaren*, zullen gestraft worden zij, die de bedienden der posterijen, de renboden en allen, die van wege het openbaar bestuur met het overbrengen van brieven of papieren zijn belast, door list of geweld van dezelve berooven, ten einde die te openen, te lezen, te vernietigen of achter te houden, of wel de hierboven opgenoemde personen met geweld ophouden.

Art. 21. Met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *drie maanden* en ten langste *vijf jaren*, zullen gestraft worden zij, die de zegels, waarmede door of van wege het openbaar gezag eenige voorwerpen zijn verzegeld, opzettelijk verbreken.

Indien de schuldige zelf tot bewaarder over de zegels was gesteld, zal hij met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *een* en ten langste *vijf jaren* worden gestraft.

Indien de daad door den bewaarder alleen uit onachtzaamheid is begaan, zal hij gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *zes maanden*.

Art. 22. Met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *een* en ten langste *vijf jaren* zullen gestraft worden zij, die eenige zaken aan henzelve toebehoorende, doch waarop tegen hen beslag was gelegd, aan dat beslag onttrekken of doen onttrekken.

Ieder ander persoon, die als bewaarder van in beslag genomen goederen aangesteld, zich aan bedriegelijke ontvreemding van dezelve schuldig maakt, zal gestraft worden met enkele tuchthuisstraf van ten minste *drie* en ten langste *zeven jaren*.

Art. 23. Al wie zich zal hebben schuldig gemaakt aan het verduisteren, wegnemen of het vernielen van papieren, registers, akten of andere zaken, zich bevindende in eenig openbaar archief, op eenige griffie of andere openbare bewaarplaats, zal gestraft worden met enkele tuchthuisstraf van ten minste *drie* en ten langste *vijf jaren*, onverminderd de bepalingen bij dit Wetboek gemaakt tegen griffiers, archivisten, notarissen of andere openbare bewaarders, die zich aan dergelijke daden mogten hebben schuldig gemaakt.

Art. 24. Indien de daden, in het vorige art. vermeld, gepaard zijn met feitelijkheden tegen personen, zullen de schuldigen worden gestraft met enkele tuchthuisstraf van ten minste *vijf* en ten langste *tien jaren*.

Art. 25. Al wie gedenkteekenen, beelden of

andere voorwerpen, ten algemeenen nutte of versiering door het openbaar gezag of met deszelfs goedvinden opgerigt, zal hebben vernield, omvergeworpen, geschonden of beschadigd, zal gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *twee jaren*, en met eene geldboete van ten minste *vijf en twintig* en ten hoogste *duizend gulden*, te zamen of afzonderlijk.

Art. 26. Al wie, zonder eenig regt daartoe te hebben, zich in openbare, hetzij burgerlijke, hetzij militaire ambten of bedieningen zal hebben gemengd of eenige daden tot die ambten of bedieningen behoorende verrigt zal hebben, zal gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *drie maanden* en ten langste *vijf jaren*, en met eene geldboete van ten minste *drie honderd* en ten hoogste *drie duizend gulden*, te zamen of afzonderlijk; onverminderd de straf van valschheid, bijaldien de daad het kenmerk van dit misdrijf met zich brengt.

Art. 27. Al wie zonder eenig regt zich in het openbaar dragen van ridderorden, eere- of onderscheidingsteekenen, costumen, uniformen of het voeren van titels, die hem niet wettiglijk zijn toegekend, zal hebben aangematigd, zal gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *twee jaren*, en met eene geldboete van ten minste *vijf en twintig* en ten hoogste *duizend gulden*, te zamen of afzonderlijk.

Art. 28. Met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *eene maand* en ten langste *twee jaren*, en met eene geldboete van ten minste *vijftig* en

ten hoogste *duizend gulden*, te zamen of afzonderlijk, zal worden gestraft hij, die godsdienstige bijeenkomsten, onder de bescherming der wetten staande, of andere openbare geoorloofde bijeenkomsten gewelddadiglijk zal hebben verhinderd, of anderen door feitelijkheden of bedreigingen zal hebben gedwongen of belet om aan dezelve deel te nemen.

Art. 29. Al wie met woorden of gebaren de voorwerpen van eenige eeredienst, in de plaatsen tot derzelver uitoefening wettig bestemd, of wel de bedienaren van zoodanige eeredienst in de waarneming hunner bediening zal hebben bespot, zal gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *veertien dagen* en ten langste *zes maanden*, en eene geldboete van ten minste *vijf en twintig* en ten hoogste *drie honderd gulden*, te zamen of afzonderlijk.

Art. 30. Al wie eenen bedienaar van de godsdienst in de waarneming zijner bediening feitelijk zal hebben beleedigd, zal gestraft worden met enkele tuchthuisstraf van ten minste *drie* en ten langste *zeven jaren*.

Art. 31. Al wie door het verwekken van wanorde of beroering, of door het maken van gedruisch in of bij de kerken of andere gebouwen, tot openbare godsdienstoefeningen bestemd, in of bij openbare vergaderzalen, in of bij de regtszalen of andere plaatsen, alwaar een openbaar geregtelijk onderzoek plaats heeft, de openbare godsdienstoefening, de openbare beraadslagingen der gestelde magten, de teregtzitting of het geregtelijke onderzoek verstoort, zal worden gestraft met correctionnele gevangenis-

straf van ten minste *acht dagen* en ten langste *zes maanden*, en eene geldboete van ten minste *vijf en twintig* en ten hoogste *twee honderd gulden*, te zamen of afzonderlijk.

Art. 32. Al wie op gelijke wijze andere openbare geoorloofde bijeenkomsten zal hebben verstoord, zal gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *eene maand*, en met eene geldboete van ten hoogste *vijf en zeventig gulden*, te zamen of afzonderlijk.

Art. 33. Al wie eene feitelijkheid pleegt ten einde, buiten de gevallen bij de wet bepaald, met voorbijgang der regterlijke magt, zich zelven eigenmagtig eenig waar of vermeend regt of het herstel van eenig waar of vermeend ongelijk te verschaffen, zal worden gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *zes maanden*, of met eene geldboete van ten minste *vijf en twintig* en ten hoogste *twee duizend gulden*.

Art. 34. Indien de schuldigen aan de misdrijven, bij dezen Titel voorzien, zich bij of ter gelegenheid van het plegen van dezelve tevens hebben schuldig gemaakt aan eenig ander misdrijf, bij dit Wetboek met zwaardere straffen bedreigd, zullen deze op hen worden toegepast.

DERDE TITEL.

Van verbindtenissen van boosdoeners, milsgaders van landloopers en bedelaars.

Art. 1. Alle verbindtenis of vereeniging, aangegaan door meer dan drie personen tot het plegen van misdaden, zal, al is dezelve nog niet door

eenige misdaad of wanbedrijf gevolgd, gestraft worden als volgt:

De hoofden, bevelhebbers, aanleggers, oprigters of bestuurders dezer vereenigingen met enkele tuchthuisstraf van ten minste *drie* en ten langste *zeven jaren.*

Alle andere deelgenooten van dezelve met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *twee* en ten langste *vijf jaren.*

Art. 2. Al wie, een zwervend leven leidt zonder vaste woon- of verblijfplaats in dit Rijk, en zonder middelen van bestaan, en die doorgaande geenerlei ambacht of beroep uitoefent, zal als landlooper gestraft worden, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *veertien dagen* en ten langste *drie maanden.*

Art. 3. Hij, die als landlooper is veroordeeld, zal na het ondergaan zijner straf op last der Regering en voor eenen tijd door dezelve te bepalen, welke echter dien van *vijf jaren* niet zal kunnen te boven gaan, naar een bedelaarsgesticht kunnen worden overgebragt.

Art. 4. Al wie in de gemeente, alwaar hij te huis behoort, langs de straten of wegen of aan de huizen der ingezetenen bedelt of zijne kinderen doet bedelen, zal gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht* en ten langste *veertien dagen.*

In geval van herhaling van hetzelve wanbedrijf zal hij worden gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *drie maanden*, en na het ondergaan zijner straf op

last der Regering, en voor eenen door dezelve te bepalen tijd, welke echter die van *vijf jaren* niet zal kunnen te boven gaan, naar een bedelaars-gesticht kunnen worden overgebragt.

Art. 5. Indien de daden, in het vorige artikel vermeld, buiten de gemeente, waar de schuldigen te huis behooren, zijn gepleegd, zullen zij worden gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *eene maand;* en, in geval van herhaling, met eene correctionnele gevangenisstraf van ten minste *veertien dagen* en ten langste *vijf maanden.*

Art. 6. Indien de bedelarij gepleegd wordt door twee of meer personen bij elkander (niet zijnde man en vrouw, vader of moeder met hunne kinderen, of wel een blinde of gebrekkelijke met zijnen geleider); alsmede wanneer een bedelaar, buiten kennis of toestemming van de eigenaren of bewoners, in eenige gebouwen of aanhoorigheden daarvan, of in eenige besloten erven mogt zijn ingeslopen, of wel valschelijk eenige ziekte of gebrek vertoont of voorwendt, zullen zij, die zich aan het een of ander schuldig maken, gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *een jaar.*

Art. 7. Alle bedelaars of landloopers, die zich vermomd hebben, of die gevonden worden in het bezit, het zij van eenige wapenen of breekijzers, of van eenige tot het plegen van diefstal of andere misdrijven geschikte werktuigen of voorwerpen, of wel van goederen niet tot hun gewoon gebruik dienende, zonder voor dat bezit eenige voldoende re-

den te kunnen geven, zullen gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *eene maand* en ten langste *twee jaren.*

Art. 8. De schuldigen, in de drie vorige artikelen vermeld, zullen na het ondergaan hunner straf, op last der Regering en voor eenen door dezelve te bepalen tijd, welke echter dien van *tien jaren* niet zal kunnen te boven gaan, naar een bedelaars-gesticht kunnen worden overgebragt.

VIERDE TITEL.

Van verboden genootschappen en godsdienstoefeningen.

Art. 1. Al wie zal hebben deel genomen aan eenig verboden genootschap of aan eenig buiten- of binnenlandsch genootschap, hetwelk staatkundige met de wetten strijdige bedoelingen ten oogmerk heeft, zal, indien daartegen geene zwaardere straffen zijn bedreigd, worden gestraft, en wel de hoofden, bestuurders of bewindvoerders met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *zes maanden*, en met eene geldboete van ten hoogste *twee honderd gulden*, te zamen of afzonderlijk, en de andere deelhebbers met eene geldboete van ten hoogste *honderd gulden.*

Art. 2. Geene vereeniging (onverschillig of derzelver leden al of niet behooren tot de in dezen lande erkende kerkgenootschappen) waarvan het doel is om dagelijks of op bepaalde dagen te zamen te komen tot openbare godsdienstoefening, onder de leiding of het beheer van daartoe te benoemen leeraren, kerkeraden of ander kerkelijk bestuur, kan

zich vestigen, dan na te hebben bekomen de toestemming der Regering, ten aanzien van het kerkgebouw of de plaats binnen welke de openbare godsdienstoefeningen zullen worden gehouden, en nadat de voorwaarden omtrent de verpligting tot bestrijding der kosten van de eeredienst, en tot verzorging van de behoeftigen door de Regering zullen zijn vastgesteld en geregeld.

Art. 3. Alle vereeniging van bovengemelden aard, welke zich zonder zoodanige toestemming vestigt en openbare godsdienstoefeningen houdt, zal, na gedane waarschuwing, dadelijk door het openbaar gezag worden belet, en de hoofden, bestuurders of bewindvoerders zullen daarenboven worden gestraft met eene geldboete van ten hoogste *honderd gulden;* bij de eerste herhaling van hetzelfde wanbedrijf, met eene geldboete van ten hoogste *twee honderd gulden*, en bij verdere herhaling van hetzelve met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *een jaar*, of met eene geldboete van ten minste *vijftig* en ten hoogste *drie honderd gulden.*

Art. 4. Niemand zal eenige openbare godsdienstoefening of godsdienstige plegtigheid buiten de daartoe bestemde gebouwen of besloten plaatsen mogen houden. — Bij overtreding zal de godsdienstoefening of godsdienstige plegtigheid dadelijk, na gedane waarschuwing, door het openbaar gezag worden belet, en zullen de hoofden, bestuurders of bewindvoerders daarenboven met gelijke straffen worden gestraft als in het voorgaande artikel is vermeld.

In die gemeenten echter waar vóór den 1n Janu-

arij 1842 de eene of andere bepaalde openbare godsdienstoefening of godsdienstige plegtigheid buiten de daartoe bestemde gebouwen of besloten plaatsen tot dat tijdstip onafgebroken op eene wettige wijze mogt hebben plaats gehad, zal de zoodanige bij voortduring mogen worden gehouden.

Art. 5. Met eene geldboete van ten hoogste *honderd gulden* zal worden gestraft al wie zijn huis, gebouw, vertrek of erf tot het houden van eene openbare godsdienstoefening geheel of ten deele zal hebben afgestaan zonder vergunning van het plaatselijk bestuur, voor zoo verre niet reeds in het geval, behandeld bij art. 2 van dezen Titel, de daarbij gevorderde toestemming der Regering is verkregen.

Art. 6. Voor openbaar wordt in dezen Titel gehouden elke godsdienstoefening, welke onder de leiding of het beheer, bij art. 2 vermeld, door dertig of meerdere personen wordt bijgewoond, of welke, het zij onbepaald voor een ieder, het zij bepaaldelijk voor de leden der gemeente toegankelijk wordt gesteld.

VIJFDE TITEL.

Van wanbedrijf begaan door geschriften, afbeeldingen of prenten, enz.

Art. 1. Al wie opzettelijk zal hebben medegewerkt tot het uitgeven of verspreiden van eenig dagblad of gedrukt geschrift, waarin de ware naam, het beroep en de woonplaats van den schrijver of van den drukker niet is uitgedrukt, zal gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten

minste *acht dagen* en ten langste *zes maanden*, en met eene geldboete van ten hoogste *vijf honderd gulden*, te zamen of afzonderlijk.

Art. 2. Al wie eenige gedrukte geschriften of eenige beeld- plaat- of prentwerken of afbeeldingen, strijdig met de goede zeden, zal hebben openlijk verkocht, verspreid of ten toon gesteld, zal gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *een jaar*, en met eene geldboete van ten hoogste *vijf honderd gulden*, te zamen of afzonderlijk.

Art. 3. De voorwerpen, in de twee vorige artikelen vermeld, zullen terstond worden in beslag genomen, en zal de vernietiging daarvan bij het vonnis van veroordeeling bevolen worden.

ZESDE TITEL.

Van wanbedrijven, betreffende de uitoefening van de staatkundige regten der ingezetenen.

Art. 1. Al wie door feitelijkheden of door bedreiging eenen of meerdere stemgeregtigden of kiezers zal hebben belet hunne staatkundige regten uit te oefenen, zal gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *eene maand* en ten langste *twee jaren*.

Art. 2. Al wie, bij eene stemming belast zijnde met het inzamelen der stembriefjes of het opnemen van derzelver inhoud, een of meerdere stembriefjes zal hebben vervalscht of verduisterd, of wel een of meerdere daar zal hebben bijgevoegd, of eindelijk den inhoud van een of meerdere stembriefjes ter kwader trouw verkeerd zal hebben opgeteekend,

zal met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *zes maanden* en ten langste *drie jaren* worden gestraft.

Art. 3. Ieder, die voor geld of geldswaarde, giften of beloften ter gelegenheid van de verrigtingen der stemgeregtigden of kiezers eene stem gekocht of verkocht heeft, of wel door giften of beloften iemand terug gehouden heeft van de uitoefening zijner staatkundige regten, zal gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *zes maanden*, en met eene geldboete van ten hoogste *twee duizend gulden*, te zamen of afzonderlijk.

Art. 4. De schuldigen, aan de misdrijven in dezen Titel vermeld, zullen bovendien worden ontzet van de uitoefening van het stem- en kiesregt, en van de verkiesbaarheid tot eenige staatkundige betrekkingen voor den tijd van ten minste *vijf* en ten langste *tien jaren*.

AANTEEKENINGEN

EN

BEDENKINGEN.

EERSTE TITEL.

Van misdaden en wanbedrijven tegen de veiligheid van den Staat.

Reeds dadelijk valt het, ook bij eene oppervlakkige beschouwing, in het oog, dat deze titel, handelende van alle soort van misdrijven, welke tegen de veiligheid van den staat kunnen worden gepleegd, niet wederom in onderverdeelingen is versnipperd, waaruit blijkt, dat de regering geenzins hare goedkeuring heeft kunnen schenken aan de onderscheiding in Artikel 75 en volgende van den Code Pénal gemaakt tusschen misdrijven tegen de uitwendige veiligheid van den staat, en die, welke tegen deszelfs inwendige veiligheid worden bedreven. En te regt. Immers de handelingen welke in de eerste afdeeling van het eerste hoofdstuk dezes titels in den Code Pénal met zware straffen worden bedreigd, als de uitwendige veiligheid van den staat in gevaar brengende, moeten uit hunnen aard ook de inwendige rust verstoren: en wederkeerig heeft elken schok,

1

die den staat van binnen beroert, als van zelven merkbaren invloed op deszelfs betrekkingen met andere staten.

Overigens moeten wij hier opmerken, dat de misdaden en wanbedrijven tegen de *veiligheid* van den staat, hier bedoeld, in Art. 8 van het Wetboek van Strafvordering genoemd worden, misdrijven, door welke, volgens de bijzondere bepalingen van het Wetboek van Strafregt, de *rust en de veiligheid* van het koningrijk in gevaar gebragt of benadeeld worden. Zoude niet het opschrift van den voorgestelden titel naar deze bepaling moeten worden ingerigt? In het tegenovergesteld geval zoude men kunnen denken, dat bij het genoemde Art. 8 ook nog op andere misdrijven, dan de hier voorkomende, wordt gedoeld; andere misdrijven, die gezegd moeten *worden de rust* van den staat meer bijzonder te storen.

ART. 1.

Vgl. Chauveau et Faustin, Theorie du Code Pénal, d. I. blz. 262 vlg. ed. Brux. Destriveaux, Essais sur le Code Pénal, blz. 15 vlg.

Teregt wordt mijns bedunkens de rei der misdaden en wanbedrijven tegen de veiligheid van den staat geopend met de vermelding, van aanslag tegen het leven des konings of der leden van het vorstelijk stamhuis. Die zich tot het plegen van deze euveldaden verlaagt, hij verstout zich, de hartader van

elken constitutionelen staat te doorboren, waar de onschendbaarheid van den vorst, bij het bestaan eener ministeriele verantwoordelijkheid, ten allen tijde op den voorgrond staat. In den Code Pénal was deze misdaad gerangschikt onder de zoodanigen, welke tegen den *inwendige* veiligheid van den staat worden gepleegd, alsof niet de vorst het middelpunt ware, en de spil, waarom zich alle staatsaangelegenheden bewegen. Les attentats (zegt teregt de hoogleeraar HAUS) et complots contre le Roi menacent en général la sûreté du corps politique, puisque le Roi est la clef de voute de l'édifice social. C'est donc à tort, que le Code regarde ces crimes comme attentatoires seulement à la sûreté interieure de l'Etat. Nous proposons de placer ce paragraphe *à la tête du chapitre* relatif aux crimes contre la sureté de l'Etat *).

Dan — wat beteekenen hier de woorden *geweldadige aanslag?* Is het laatste woord niet op zich zelf voldoende om de misdaad uit te drukken, waarop de Wetgever eene strenge strafbepaling wenscht te zien toegepast? Behoudens beter oordeel geloof ik, dat in dit en de volgende artikelen het woord *geweldadig* behoort weg te vallen, daar zich zeer wel een aanslag tegen het leven des konings laat denken, die niet met geweld wordt onderno-

*) Observations, d. II blz 31. Zoo is dan ook in het den 26 October 1839 afgekondigde Wetboek van Strafregt voor het koningrijk Sardiniën de door Haus voorgestelde volgorde (b. II tit. II) in achtgenomen.

men of volvoerd, terwijl daarentegen een aanslag tot verandering van de grondwettige regering zeer gemakkelijk ook met geweld kan worden gepleegd. Zie hieronder op Art. 3. Of is er niet een hemelsbreed onderscheid tusschen aanslag en gewelddadige aanslag, tusschen attentat en attentat avec violence? Of zal, bijaldien men het woord *geweldadig* bijbehoudt, onze Wetgever in eene strafbare aanslag niet veelmeer vorderen, dan de Fransche Wetgever deed? Men zegge niet: ons woord aanslag beantwoord niet aan het Fransche attentat: door laatstgemelde uitdrukking wordt ten allen tijde eene geweldadige aanslag verstaan: wij behoeven slechts op Art. 331 C. P. te wijzen, waar niet een' attentat in het algemeen, maar alleen de attentat avec violence wordt strafbaar gesteld. Maar de aanslag tegen het leven of den persoon des konings behoeft niet met geweld gepleegd te zijn: het crimen laesae majestatis is volgens MERLIN (Rép. v. lese-majesté) een attentat (niet een attentat avec violence) commis contre le souverain ou contre l'état. Of zoude men de bepaling van Art. 1 niet toepasselijk achten, wanneer een gewapend persoon onder 's konings legerstede werd gevonden, en het bij huiszoeking uit zijne papieren bleek, dat hij het voornemen had gehad, om den koning te vermoorden?

Maar behoort eene dusdanige aanslag met den *dood* te worden gestraft? de Fransche Wetgever, die tegen schier alle staatsmisdaden de doodstraf bedreigde, had op den aanslag tegen 's keizers per-

soon of leven de straf eens vadermoorders bepaald, en alzoo bij den doodstraf nog ettelijk harde ligchaamskwellingen gevoegd : ook bij Art. 19 van het in den jare 1840 ingevoerde Allgemeines Criminal Gesetzbuch für das Königreich Hannover was tegen deze misdaad gescherpte doodstraf vastgesteld, zoodat de misdadiger alvorens te worden onthoofd, op eenen koehuid naar het schavot moet worden gesleept. Andere der nieuwste Duitsche Wetboeken laten hier, even als het nu aangebodene ontwerp, eenvoudige doodstraf plaats vinden, zoo als bij voorbeeld bij § 81 van het Criminal-Gesetzbuch für das Herzogthum Braunschweig en bij art. 81 van het Criminal-Gesetzbuch voor het koninkrijk Saksen het geval is. Ook in België is op deze misdaad de doodstraf uit den Code Pénal overgenomen: en echter heeft zich ook daar, gelijk in Frankrijk, meer dan eene stem verheven tegen de vaststelling dezer straf op eenige staatsmisdaad, onder welken vorm die zich ook vertoone. Men weet dat voor ruim twintig jaren de heer GUIZOT in zijn geschrift *de la peine de mort en matière politique* op de afschaffing der doodstraf in de gezegde gevallen heeft aangedrongen, en onderscheidene schrijvers hebben zijne te dien opzigte ontwikkelde denkbeelden toegejuichd. Les Crimes politiques (zeggen CHAUVEAU en FAUSTIN) supposent plus d' audace que de perversité, plus d' inquiétude dans l' esprit que de corruption dans le coeur, plus de fanatisme en un mot que de vice, le tems et la solitude d' une

détention, dont la durée peut égaler celle de la vie, semble devoir suffire au but que se propose la société. Maar waar het des vorsten leven geldt, zoude daar deze leer van toepassing kunnen zijn? Zeker niet: en ook de zoo even aangehaalde schrijvers schijnen de door hen in het algemeen gemaakte opmerking, wel voor eene uitzondering vatbaar te achten, daar ook zij hunne goedkeuring hechten aan de bepaling der wet van 28 April 1832, waarbij de *aanslag* van de *zamenspanning*, die met genen in den Code Pénal op ééne lijn was gesteld, door eenen verschillenden strafgraad is gescheiden.

En welke nu zijn de doorluchtige personen, wier veiligheid de Wet met alle kracht handhaaft, wier leven zij als ingeweven beschouwt in het heil, wat zeg ik, in het bestaan van den staat? Het Ontwerp, noemt hier vooreerst den koning, ten anderen de koningin, en in de derde plaats den vermoedelijken erfgenaam van de kroon.

Al aanstonds rijst hier de vraag op, of, volgens onze Grondwet, de koningin tot die leden van het vorstelijk huis behoort, welke geacht moeten worden op deze bijzondere bescherming der Strafwet aanspraak te hebben? Ja, Neêrlands volk verheugt zich ten allen tijde, in het bezit eener zoo voortreffelijke Landsmoeder, als het thans mag vereeren: en wie herinnert zich niet de algemeene rouw, die het vaderland vervulde, toen de brave gade des vorigen konings ontsliep? Ook zij het verre, dat men eene vorstin alleen als echtgenoot van den Mo-

narch zoude moeten beschouwen, die de loten ter wereld bragt, die eene lange reeks van jaren — wier spruiten door alle eeuwen heen, — Neêrlands troon mogen versieren. Doch heeft zij daardoor een openbaar karakter erlangd, dat haar boven alle verdere vorstelijke personen in eenen exceptionnelen politieken toestand verplaatst; en met den koning, met den vermoedelijken erfgenaam der kroon, op ééne lijn doet scharen? Wel hebben de Engelsche verordeningen hieromtrent het voorbeeld gegeven, die van den aanslag spreken op het leven *of our lord the king*, *of our lady his queen*, *or of their eldest son or heir*, maar in de nieuwste Duitsche Strafwetgevingen vind ik nergens van de koningin gewag gemaakt, ja zelfs den kroonprins zelden vermeld. Ik wil geenzins ontkennen, dat er gronden kunnen worden aangevoerd, die voor eene bijzondere bescherming der koningin pleiten, als daar zijn, dat zij in hooge waardigheid toch de andere leden van het vorstelijk huis verre overtreft; — dat zij in zeker opzigt in waardigheid met den koning zelven gelijk staat, — dat zij, juist wanneer deze aan verraad is blootgesteld, ook zelf uit den aard der zaak haar leven dikwijls nevens hem in de waagschaal stelt; — dat ook voor haar de noodzakelijkheid bestaat, om zich meer te vertoonen, dan ieder ander lid der vorstelijke familie; — dat zij altoos eene vreemde vorstin is, die daardoor eene bijzondere aanspraak op bescherming heeft, als zich aan de welwillendheid en trouw van een vreemd volk geheel

overgevende. Maar zoude men deze zedelijke gronden voor regtens volkomen afdoende kunnen houden? Ik geloof het te dezen opzigte niet: integendeel houde ik het er voor, dat de grondslag van alle staatsmisdaden ten haren opzigte ontbreekt, het politiek gevaar, dat de tegenwoordige of toekomstige handelingen, de tegenwoordige of toekomstige magt van den koning en den prins van Oranje alom omringt. Wijders valt hier nog op te merken, dat het in allen gevalle twijfelachtig blijft, wie hier door koningin zij te verstaan. Is hier alleen sprake van de grondwettig erkende gemalin des konings, of heeft men tevens de koningin-weduwe op het oog, die in Art. 35 der Grondwet wordt vermeld? Of is de beteekenis van dit woord hier nog naauwer te beperken en te verklaren uit het tweede lid van Art. 21 der Grondwet? Ook daar wordt van *de koningin* gesproken: doch ook daar wordt door die uitdrukking alleen zij verstaan, die op grond der wettelijke bepalingen nopens de troonopvolging, tot de kroon is geroepen. Wil nu de Regering in dien zin ook dezelfde uitdrukking hebben opgevat, in Art. 1 en 2 des Ontwerps voorkomende, zoo beämen wij de juistheid der aldaar voorgestelde bepaling ten volle: en wij zouden alsdan alleen in bedenking geven, of niet ook reeds de gewelddadige aanslag op het leven eener regerende vorstin, in de ten opzigte des *konings* vastgestelde Wetsbepaling moet geacht worden te zijn begrepen. Immers ofschoon de regtsregel *in criminalibus interpretatio analogica non*

valet met betrekking tot alle misdaden gelde, zoo zal echter niemand ontkennen, dat hier van geene extensive uitlegging de rede is, maar wel van eene verklaring uit den geest der Wet zelven geput. Of zoude men het ook niet als eene geweldadige aanslag tegen het leven van *den* vermoedelijken erfgenaam der kroon beschouwen, bijaldien iemand eene prinses aanrandde, op welke door eene bestaande geheele ontstentenis van mannelijk oir uit het huis van Oranje Nassau, de kroon noodwendig zoude moeten overgaan Uit al het aangevoerde volgt, dat de uitdrukking *koningin* in allen gevalle onbepaald en onnaauwkeurig is, daar dezelve tot eene drieledige opvatting aanleiding geeft. Zeker is kortheid in de Wetten prijzenswaardig, maar nimmer moet men haar de vereischte duidelijkheid ten offer brengen: vooral daar niet, waar tegen deze of gene uitlegging van de Wetsbepaling het hoofd eens burgers in de schaal wordt gelegd.

Eindelijk, en dit is het laatste punt, waarop wij bij de beschouwing van de voorgestelde Wetsbepaling het oog moeten vestigen, het Ontwerp spreekt van *den vermoedelijken erfgenaam van den kroon*. Is deze uitdrukking duidelijk? Is dezelve alleen toepasselijk op den prins van Oranje, of ook op den eerstgeborenen van dezen? Valt dus op dit oogenblik een aanslag tegen het leven van Z. K. H. WILLEM NICOLAAS ALEXANDER FREDERIK KAREL HENDRIK, erfprins der Nederlanden, in de termen van Art. 1 of wel in die van Art. 2 van het voorgestelde Ont-

werp? Het is naar den natuurlijken loop der menschelijke zaken, op dit oogenblik wel te *vermoeden*, dat gemelde jonge prins, eenmaal de koninklijke waardigheid zal bekleeden, maar wordt zijn leven daarom ook nu reeds door de strengere arm der Wet beschermd? Wij gelooven niet, dat dit de bedoeling zij: en misschien konde de bestaande onduidelijkheid door eene kleine verandering in de redactie worden verholpen.

ART. 2.

Bij dit Art. wordt de poena morti proxima bedreigd tegen den aanslag, gelijksoortig aan dien, bij Art. 1 vermeld, doch tegen doorluchtige personen gepleegd van den tweeden rang, waarmede dan ook tevens gelijk wordt gesteld elke andere aanslag tegen den persoon des konings, der koningin of des vermoedelijken erfgenaams van de kroon. Alvorens over dit Art. in bijzonderheden te treden, moeten wij bemerken, dat de beide hiernevens elkander geplaatste misdrijven zijn delicta diversi generis, waarom dezelve, ofschoon misschien teregt dezelfde straf tegen beide wordt bedreigd, afzonderlijk behooren te worden vermeld. Dit is vooral daarom van belang, omdat dikwijls de regter in een veroordeelend vonnis niet gemakkelijk alle de constitutiva delicti kan opnoemen, en, bij eene juiste afscheiding der bijzondere misdaden, veelal kan volstaan met den beschuldigde te verklaren schuldig aan de mis-

daad, waartegen is voorzien bij Art. 2 enz. van het Wetboek van Strafregt. Wij zouden dus, bijaldien de geest der voorgedragene Wetsbepaling de goedkeuring der Volksvertegenwoordigers wegdraagt, in bedenking geven, of het niet beter ware de redactie aldus te veranderen:

Iedere andere aanslag tegen den persoon van den koning, van de koningin, of van den vermoedelijken erfgenaam van de kroon, wordt gestraft met langdurige zware tuchthuisstraf van ten minste vijftien en ten langste veertig jaren, voorafgegaan door tentoonstelling op het schavot onder de galg.

Met gelijke straf wordt gestraft de gewelddadige aanslag tegen het leven van een der leden van het koninklijk huis of van den regent.

Immers de zinsnede, die in het Ontwerp in de tweede plaats voorkomt, behoort in allen gevalle vooraf te gaan, daar het woord *andere* kennelijk terugziet op hetgeen in Art. 1 was bepaald.

Men ziet uit de voorgestelde bepaling, dat de regering den regent wil gelijk gesteld hebben met elk lid der vorstelijke familie, dat niet in de cathegorie van Art. 1 valt. De Wet van 25 September — October 1791 daarentegen had den regent gelijk gesteld met den koning zelven en den vermoedelijken troonopvolger. Ook de geest van *onze* Grondwet schijnt aan deze laatste verordening de voorkeur te verzekeren; vermits *het koninklijk gezag* door den regent in de omschrevene gevallen wordt *waargenomen* (Art. 42 en 45) en deze diensvolgens op

een geheel ander politiek standpunt geplaatst is, dan elk afzonderlijk lid der vorstelijke familie, in het geheel geen deel nemende aan de hooge regering des lands. Daar en boven, de Grondwet *verheft* in een bepaald geval den vermoedelijken erfgenaam van de krooon tot regent: zij zegt (Art. 47) dat de prins van Oranje, zoo hij zijn achtiende jaar vervuld heeft van regtswege regent is: zij zegt tevens, (Art. 35) dat niet elk vermoedelijk erfgenaam der kroon prins van Oranje is, maar alleen hij, die de oudste van des konings zonen, of verdere mannelijke nakomelingen en tevens vermoedelijke erfgenaam van de kroon is. Een prins uit de zijdlinie kan dus van regtswege vermoedelijke erfgenaam der kroon zijn, maar is, wanneer er een regentschap noodig is, alleen tot regent verkiesbaar: de Grondwet heeft hem, die eenmaal vermoedelijk van regtswege koning wordt, en reeds meerderjarig is of althans den vollen ouderdom van achttien jaren heeft bereikt, niet eenmaal van regtswege het regentschap toevertrouwd. Veronderstelt dit geenen hoogen eerbied voor den eventuëlen regent? Veronderstelt dit geen inzigt in de hagchelijkste, moeitevolle betrekking des regenten? Is de eerbied voor zijn gezag niet altijd verdeeld, naarmate hij somtijds niet van vorstelijken, somtijds zelfs van burgerlijken afkomst is? Is de achting voor zijne betrekking niet beperkter, naarmate er meerderen zijn, die de noodzakelijkheid van een regentschap niet wilden of konden inzien? En zal men hem, in die gevaarlijke stelling, eene ondergeschikte bescherming

vergunnen? Neen: de Regent is door de Grondwet zelve met de koninklijke magt bekleed: de regent moet dezelfde wettige waarborgen genieten voor de veiligheid zijns levens, als de koning zelf, en, behoudens beter oordeel, gelooven wij dat de woorden *koningin* en *regent* in de beide eerste Artikelen van den Titel, dien wij thans behandelen, behooren te worden omgewisseld.

Vermits wij geenen Commentarius maar enkel eenige vlugtige aanteekeningen en bedenkingen op het voorgestelde Ontwerp schrijven, willen wij hier niet uitweiden over de beteekenis der woorden leden van het koninklijk huis, maar alleen nog de vraag opwerpen, of niet volgens het beginsel, in het Ontwerp gehuldigd, ook *iedere andere aanslag* tegen deze leden met eene exceptionnele straf behoort te worden bedreigd? Wij gelooven, dat teregt door de Wetgeving in dit opzigt is afgeweken van Art. 68 van den Code Pénal, daar de Wetgever alsdan te zeer in bijzonderheden zoude afdalen, en van euveldaden gewagen, die, hoe strafbaar ook, niet behooren te worden gerangschikt onder het aan het hoofd dezes Titels geplaatste opschrift: *Van misdaden en wanbedrijven tegen de veiligheid van den staat.* Waarom ook CHAUVEAU en FAUSTIN, op het voetspoor der nieuwste Duitsche Strafwetgevingen, alle vermelding van aanslagen tegen het leven of de personen der leden van het koninklijk stamhuis verwerpen. Il eût mieux valu peut être (zeggen zij, blz. 275), au lieu de former deux classes

de peines pour l'attentat, laisser dans le droit commun les crimes commis contre les membres de la famille royale, autres que le roi et l'heritier présomptif de la couronne. Maar dan had ook de aanslag op het *leven* dier vorstelijke personaadjen moeten zijn weggelaten uit de rei der staatsmisdaden: dan had men ook eenheid in het toepassen van beginselen moeten in achtnemen, en niet hier een leer stilzwijgend goedkeuren, die men elders verwerpt. De achterneef in den zesden graad des regerenden konings, hij kan lid zijn van het koninklijk huis, maar zal daarom een aanslag tegen zijn leven eene misdaad zijn tegen de veiligheid van den staat? Wij gelooven het niet: doch neemt men dit aan, hecht men aan eene leer, die van alle kanten heftig is bestreden, welnu, dan moet ook de aanslag op den persoon van dien prins binnen denzelfden kring van misdrijven noodwendig worden opgenomen.

ART. 3.

De overtolligheid van het woord *geweldadige*, waarop wij bij de behandeling der vorige Artikelen opmerkzaam maakten, springt onzes inziens hier van zelf in het oog: en gaarne zeggen wij het den hoogsten regter te Weimar na: Dieses Verbrechen wird von einem Staatsunterthan auch alsdann begangen, wenn ein Solcher sich bestrebet, den rechtmässigen Regenten von der Regierung zu verdrängen, und in dieser Beziehung sich in Verbindungen ein-

läst: woher es nicht darauf ankommt, ob die Mittel wodurch die *Regierungsveränderung bewirkt* werden soll, von *gewaltsamer Beschaffenheit* seien oder nicht. Zie DEMME un KLUNGE, *Annalen d. Deutscher u. ausl. Criminal Rechtspflege*, Altenb. 1837, d. I blz. 97. Het Artikel bewijst, dat de Ontwerpers den waren aard van den *aanslag* tegen de staatsveiligheid zeer juist voor oogen hebben gehad; iets dat geenszins getuigd kan worden van onderscheiden Fransche volksvertegenwoordigers die over de Wet van 28 April 1832 het woord hebben gevoerd. Op de vraag, waarom ook niet den aanslag tegen het leven der leden van dit vorstelijk huis de straf naast den dood was bedreigd, antwoordde de heer BERLIER: la peine immédiatement inférieure est celle des travaux forcés à perpétuité, d' où suit la conséquence, que celui qui met à mort un simple citoyen sera puni de mort, tandis que celui qui assassinerait un membre de la famille royale sera puni des travaux forcés à perpétuité. Alsof eene *aanslag* op iemands leven (attentat) en een moord (assassinat) hetzelfde ware! En toch werd deze opmerking afdoende geacht, en de voorgestelde verbetering verworpen. Men zie CHAUVEAU en FAUSTIN, t. a. p. bl. 276.

Teregt schijnt ons wijders de bij dit Artikel bedoelde misdaad afzonderlijk te zijn gekenschetst, en niet, gelijk in den Code Pénal het geval was, met de bij Art. 2 vermelde feiten te zijn vereenigd, Even juist is de bijvoeging van het woord *grondwettig* in het Ontwerp, dat almede in de Fransche

Wet werd vermist: maar de redactie schijnt ons eene kleine verandering te behoeven, en in plaats van *verandering van de grondwettige regering of van de orde van troonopvolging* zoude men welligt beter lezen: verandering van de grondwettige regering of orde van troonopvolging: daar die orde even zeer als de regering, wat den regtsgrond aangaat, op de bepalingen der Grondwet steunt.

Voorts valt hier op te merken, dat de regtskundige beteekenis van het woord *aanslag* geenzins vordert, dat de verandering der grondwettige regering werkelijk hebbe plaatsgegrepen: zoodat in het omgekeerde geval de misdadiger zich zoude kunnen beroepen op de verzachtende bepaling in het eerste boek ten opzigte der *poging* vastgesteld; integendeel is eene uitgevoerde aanslag, doch welks gevolgen zijn verijdeld, inderdaad een delictumc onsummatum. Zie onze aanteek. op Art. 35. Vgl. VON KAMPTZ, *über den Thatbestand und Versuch des Hochverraths*, in *Jahrb. f. d. Preuss. Gezetzgeb.* St. 32, blz. 2275.

ART. 4, 5.

Terwijl in den Code Pénal bij staatsmisdaden steeds de aanslag (attentat) en de zamenspanning (complot) zijn gelijkgesteld, heeft de Regering in het voorgedragene Ontwerp beide zoo verschillende misdrijven zorgvuldig onderscheiden; en wij juichen het toe, dat telkens, nadat van *aanslagen* is gesproken, bij afzonderlijke Artikelen van *zamenspan-*

ningen tot dezelfde misdaden is gehandeld. Duidelijk, geloof ik, wees voor ruim twintig jaren mijn onvergetelijke vader dit gebrek in de Fransche Wetgeving aan, als hij zeide: Caedem imperanti vel uni e gente sua facto illatam; insidias uni pluribusve eorum structas, actis externis manifestas, ultimo quidem supplicio puniri recte jussit legislator, qui in reprehensionem multorum non incidisset, nisi sola etiam criminis eius proposita, cum aliis tantum communicata, nisi consilia, mente tantum a pluribus disposita et parata, eadem poena vindicanda statuisset, adeo ut nostra quoque aetate ad mortem obeundam suffecert de morte virorum illustrium cogitavisse! Zie GAB. DE WAL, *Orat. de Historia Jur. Crim. error. hum. ingenii teste, sapient civ. magistra.* Gron. 1822, blz. 28. Ook de Fransche Wetgever van den jare 1832, had het aanmerkelijk verschil tusschen beide misdaden niet uit het oog verloren: maar wij geloven tevens dat de Ontwerpers van de nu voorgestelde Wetsbepalingen, zich al te zeer hebben gehouden aan de wijzigingen, op dit punt bij de Wet van den 28sten April 1832 in het Fransche strafregt ingevoerd.

Welke is de bedoeling, van zoo strenge verordeningen omtrent de misdaden, in dezen geheelen eersten titel omschreven? Het is kennelijk niet enkel de zucht, om door de zwaarste straffen, die in het wetboek zijn opgenomen, de volbragte euveldaden tegen de veiligheid van den Staat te tuchtigen; maar ook vooral, om diezelfde daden in de begin-

selen te keer te gaan, ja om den burger te toonen, dat reeds de geopenbaarde gedachte, de afspraak, de voorbereidende handelingen, tot het begaan dier misdaden, in het oog des Wetgevers met niet geringe straffen behooren te worden bedreigd. Vestigen wij nu den blik op de wijze, waarop deze politieke misdrijven zich ontwikkelen, zoo ligt het in den aard der zaak, dat eerst één bijzonder persoon het plan tot zoodanige daad opvat en hetzelve voorts aan anderen mededeelt: dat daarna dezen gezamenlijk zich vereenigen om de bedoelde daad te volvoeren: dat zij wijders zich met handelingen bezighouden, strekkende om de uitvoering der bewuste daad voor te te bereiden, en dat zij eindelijk die daad zelve plegen, welke dan of haar volle beslag erlangt, of door bijzondere omstandigheden wordt verijdeld. Welk eene menigte van handelingen, die allen strekken om hetzelfde doel te bereiken, die allen ongetwijfeld strafbaar zijn, maar meer strafbaar, naarmate ze de volvoering meer nabij komen! Gaan wij dezelve, met het Ontwerp in de hand, naauwkeuriger na.

1. *Een bijzonder persoon vat het voornemen tot de bedoelde misdaad op, en deelt het aan anderen mede.* Gedachten zijn tolvrij: dit is een algemeen erkend beginsel, hetwelk ook de Wetgever behoort, te eerbiedigen, en waartegen hij ook vruchteloos zoude trachten zich te verzetten. Maar zoodra iemand zijne gedachten aan anderen heeft medegedeeld, zijn dezelve ook aan de beoordeeling van anderen onderworpen, en valt het eveneens onder

het bereik van den Wetgever, om te onderzoeken en te bepalen, in hoe verre zoodanige mededeeling, den Staat gevaarlijk, wederregtelijk, en dienvolgens strafbaar zij. Het voorgestelde Ontwerp heeft deze misdadige handelwijze (mijns inziens ten onregte) uit het oog verloren: en liever zag ik in de Wet een artikel opgenomen, in den geest van hetgeen bij de slotbepaling van Art. 89 van het Projet du Code Pénal Belge was voorgeschreven, waar wij lezen: »S' il a eu une proposition faite et non agrée de former un complot pour arriver du crime mentionné dans les Art. 86 et 87, celui qui aura fait une telle proposition, sera puni d'un emprisonnement d'un an à cinq ans." Is men echter met den heer HAUS van oordeel, »que la loi ne doit punir que la proposition non agréée d'un complot contre la vie du Roi ou d'un membre de sa famille," zoo moge dit gevoelen zijne aanbevelenswaardige zijde hebben; ofschoon ik mij overtuigd houde, dat het plan, gevormd en medegedeeld om de grondwettige regering te vernietigen, even strafbaar is, als het opgevatte voornemen om tegen een der Prinsen van den bloede eenen aanslag te wagen.

2. *Twee of meer personen vereenigen zich om de bedoelde daad te volvoeren.* Tegen deze misdaad is voorzien bij het tweede lid van de Art. 4, 5, 7, 10 en 23 van dezen titel. Vgl. onze aanteekening op Art. 36.

3. *De zamengespannenen houden zich met handelingen bezig, strekkende om de bewuste daad*

voor te bereiden. Zeer juist zijn de bepalingen tegen deze misdaad voorgesteld, bij het eerste lid van de Art. 4 en 5.

4. *De zamengespannenen plegen de bewuste misdaad zelve.* Het Ontwerp bepaalt wel, wanneer zamenspanning, wanneer aanslag, moeten geacht worden te zijn begonnen: maar de grenzen binnen welke zij eindigen vinden wij nergens afgebakend: en men zoude zich te dien opzigte vruchteloos op de bepalingen van Art. 35 en 36 beroepen. En toch, de aanslag in Art. 1, 2 en 3 bedoeld, kan door eenen persoon worden gepleegd: en aan den anderen kant blijft de zamenspanning, die de bewuste misdaad zelve ten uitvoer brengt, nogthans altijd den aard van zamenspanning behouden. Daarom achten wij het noodzakelijk, dat tusschen de artikelen 3 en 4 van dezen titel, eene nieuwe bepaling worde ingelascht, luidende ongeveer als volgt:

»De zamenspanning tot de misdaden in dezen titel vermeld, welke zich door eenen aanslag openbaart, wordt gestraft met dezelfde straffen en volgens dezelfde onderscheidingen, welke ten opzigte van den aanslag zijn vastgesteld."

ART. 8.

Vgl. Chauveau et Faustin, Theorie du Code Pénal, t. I. blz. 244 vlg.

H. J. de Carpentier, de delict. adv. civit. securit. externam commissis. L. B. 1830, blz. 5 vlg.

Inderdaad een uitvoerig artikel, indien men hetzelve vergelijkt met Art. 75 van de Code Pénal.

En wij geloven, dat in waarheid de thans voorgestelde bepaling in de toepassing geene zwarigheid van eenig belang overlaat.

Wat de redactie betreft, bijaldien men de beginselen van dat artikel huldigt, is het wel juist te spreken van eenen Nederlander, die de hoedanigheid van Nederlander heeft verloren? Wij geloven dat dit aan twijfel onderhevig is, en naauwkeurigheid van uitdrukking aan zucht voor kortheid is opgeofferd. Neemt men dus de voorgestelde bepaling gaaf aan, zoo behooren de woorden *niettegenstaande* enz., in een afzonderlijk lid te worden opgenomen, en aan het slot van het artikel deze of soortgelijke zinsneden te worden ingelascht: de hier vermelde straffen zijn op de overtreders toepasselijk, niettegenstaande zij volgens de bepaling van Art. 9, No. 2 van het Burgerlijk Wetboek, de hoedanigheid van Nederlander verliezen. *Verliezen* zeg ik, in den tegenwoordigen tijd: want dit geschiedt eerst op het eigen oogenblik dat zij de wapenen opvatten: de voorgestelde redactie zoude ook kunnen doen denken aan hen, die reeds vroeger die hoedanigheid verloren. Ook zij in den aan het van dit artikel het woord *welke* liever door *die* vervangen.

Wat nu de voorgestelde bepaling zelve betreft, wij houden dezelve voor uitstekend, en gelooven, dat dezelve de meeste moeijelijkheden afsnijdt, waaraan soortgelijke verordeningen in vroegere strafwetgevingen onderhevig waren. Het zij voldoende op eenige weinige criteria van deze misdaad te wijzen,

waarvan geene door de stellers van het Ontwerp zijn uit het oog verloren.

Vooreerst dan moet hij, die in de termen van dit artikel valt Nederlander zijn, op het oogenblik dat hij kennis heeft kunnen dragen van eenen verklaarden of uitgebarsten oorlog, en dus vallen in de termen van Art. 5 en volgende van het Burgerlijk Wetboek. Heeft dus iemand reeds op dat oogenbllk de hoedanigheid van Nederlander verloren, onverschillig op welke wijze, zoo kan hij nimmer onder het bereik van deze strafbepaling vallen. Het is waar, het schijnt van zelf, ook uit Art. 75 van den Code Pénal te volgen, dat niemand, die tot den vreemdeling is overgegaan, lid van den Staat blijft; car il serait contradictoire (zeggen CHAUVEAU en FAUSTIN ter aangehaalde plaatse blz. 245) de proclamer, d'une part, que le Français établi en payis étranger a perdu cette qualité et de le considérer dans ses rapports civils comme un étranger; et, d'une autre part, de lui conserver encore le titre de Français pour incriminer un acte. qu'il n'a commis que postérieurement à son abdication.

Ten anderen moet hij zich in vijandelijke dienst hebben begeven, nadat hij kennis heeft kunnen dragen van eenen verklaarden of uitgebarsten oorlog. Hieruit volgt, en te regt, dat hij, die zich reeds vroeger in vijandelijke dienst bevond, straffeloos de wapenen tegen het rijk of tegen deszelfs volkplantingen kan voeren. Maar hoe is het met hem, die met toestemming des Konings zich in vreemde krijgsdienst

bevindt? Hij toch blijft Nederlander; hij is in vreemde dienst, en behoort te dienen waar men hem zendt; maar hij heeft zich in dienst begeven vóór eenen verklaarden of uitgebarsten oorlog. Men zal moeten antwoorden, dat deze de eenige Nederlander is, die niet onder het bereik van de voorgestelde Wetsbepaling valt. Eindelijk moeten wij nog wijzen, op de voortreffelijke wijze, waarop in dit artikel onderscheid is gemaakt, in de straf bedreigd tegen hoofdofficieren en militairen van minderen rang. Indien eene lage hebzucht in den Nederlander alle gevoel van vaderlandsliefde heeft weten te verdooven; indien de vijand zijn goud heeft misbruikt, en schitterende eerbetooningen heeft veil gehad, om van de talenten of de dapperheid eens Nederlanders tegen deszelfs eigen vaderland partij te trekken, zoo verdient gewisselijk de verrader eene dubbeld harde straf.

ART. 9, 10.

Bij deze artikelen zijn dezelfde misdaden behandeld, welke in Art. 76 van den Code Pénal voorkomen; het zijn de gruwelijke misdaden wier daders wij met den verachtelijken naam van landverraders bestempelen. Maar is het in *verstandhouding treden* met buitenlandsche Mogendheden of derzelver agenten, wel voldoende om uit te drukken hetgeen in den Code Pénal door pratiquer des machinations, ou intretenir des intelligences avec les Puissances

étrangères ou leurs agens werd te kennen gegeven? Of is het overbodig over de beide in de Fransche Wet door het voegwoordje *ou* zaamgekoppelde handelwijzen afzonderlijk in het voorgestelde artikel te gewagen? Wij moeten hier onzen lezer herinneren de veelvuldige beraadslagingen, die in 1810 bij de discussiën van den Code Pénal, in den staatsraad hebben plaats gehad, en welke bij LOCRÉ voorkomen dl 29 blz. 335 vlg.; wij moeten hem voor den geest terugroepen, hoe een DE CESSAC zoowel van machinations als van intelligences eene afzonderlijke définitie verlangde, hoe een TREILHARD de onmogelijkheid eener voldoening aan dat verlangen betoogde; hoe eindelijk in 1835 de hoogleeraar HAUS als zijn gevoelen te kennen gaf, dat de uitdrukking *een zamenzweering beramen* met buitenlandsche Mogendheden of derzelver agenten (trâmer une conspiration) alles in zich sluit wat de Wetgever hier moet geacht worden op het oog te houden. Wij geven in bedenking of ook niet in ons Wetboek die uitdrukking om hare algemeenheid de voorkeur zoude verdienen. Alleen zij hier nog opgemerkt, dat ook in het Criminal-Gesetzbuch für das Herzogthum Braunschweig (Art. 84), de vermelding van *in verstandhouding treden* niet voldoende is geacht om de hier bedoelde misdaad te kenmerken, zoodat wij ook daar lezen: Wer eine auswärtige Macht zum Kriege wieder das Herzogthum oder den Deutschen Bund auffordert *oder* Einverständnisse unterhält, um einen solchen Krieg zu veranlassen; nach ausgebro-

chenem Kriege die Waffen wider das Herzogthum oder den Deutschen Bund oder deren Bundgenossen trägt; enz. Meer overeenkomstig met de door HAUS voorgestelde uitdrukking, zijn ook de woorden van Art. 74 van het Crimineel Wetboek voor het Koningrijk Holland, verstand houden *of* afspraak maken.

En welke nu is de straf tegen dit misdrijf te bepalen? De Wetgevingen van nieuweren tijd zijn op dit punt allengskens zachter geworden, en de vroeger gebruikelijke tegen hetzelve bepaalde gequalificeerde doodstraffen, zijn gelukkig uit bijna alle staten van Europa verbannen. Maar is daarom de poena morti proxima wel zwaar genoeg, in het onderhavige geval? Wij geloven, dat men hier op de bijzondere omstandigheden moet acht geven, en juist daarom keuren wij, behoudens beter oordeel, het in het Ontwerp ingelaschte toevoegsel, *om het even of er al dan niet vijandelijkheden of een oorlog op gevolgd zijn*, volstrektelijk af. Hooren wij, wat de hoogleeraar HAUS ten opzigte eener geheel gelijke bepaling in het Belgische Wetsontwerp opmerkte. »L' article (zegt hij) prononce la même peine contre l' accusé, soit que les machinations ou intelligences aient été suivies d' hostilités, soit qu' elles n' aient eu aucun résultat. C' est d' abord une violation des principes du droit pénal; car l' individu qui a voulû causer du mal sans avoir réussi dans son dessein, ne mérite pas la même punition que celui qui est parvenu à faire le mal, qu' il avait l' intention de produire. Sans doute, le législateur ne peut laisser

impunie une conspiration contre l'Etat, lorsque les conspirateurs n'ont point atteint le but qu'ils se proposaient. S'il voulait attendre le résultat, il serait souvent trop tard de sauver la société. Cependant, ou ne peut méconnaître la grande différence qui existe entre le cas où la guerre a eu lieu, et celui où les machinations et intelligences n'ont pas été suivies d'hostilités." Ook herinneren wij ons niet dat ergens in de nieuwste Duitsche Wetgevingen het onderscheid zij uit het oog verloren, dat de verschillende uitwerkselen van landsverraad, in het straks aangehaalde Brunswijksche Wetboek, wordt gesproken van Zeitlicher und, im Falle ein erheblicher Schaden gestiftet ist, selbst lebenslänglicher Kettenstrafe. Gepaster nog is welligt de bepaling van Art. 124 van het Algemeines Criminal Gesetzbuch für das Königreich Hannover, aldus luidende: »Landesverräther sollen mit einfacher Todesstrafe belegt werden. Wenn jedoch der Staat durch landesverrätherische Handlungen entweder gar nicht, oder nur in sehr geringem Grade gefährdet worden, so ist auf Kettenstrafe zu erkennen." Wij zouden dien overeenkomstig in overweging geven, het hier behandelde Art. 9 aldus te wijzigen:

Met den dood wordt gestraft, ieder Nederlander die met buitenlandsche Mogendheden of derzelver agenten, eene overeenkomst heeft beraamd, tot het plegen van vijandelijkheden of het voeren van oorlog, tegen het Rijk of tegen deszelfs volkplantingen, wanneer op die overeenkomst werkelijk vijandelijkheden

of een oorlog gevolgd zijn. Bijaldien op de overeenkomst geene vijandelijkheden noch oorlog zijn gevolgd, wordt de schuldige gestraft met langdurige zware tuchtbuisstraf, van ten minsten vijftien, en ten langste veertig jaren, voorafgegaan door tentoonstelling op het schavot onder de galg.

ART. 11, 12.

De in deze beide artikelen omschrevene misdaden behooren tot dezelfde cathegorie: alleen is de strafmaat verschillende, naar gelang dat de verraderlijke handelwijze meer gevaarlijke uitwerkselen voor den Staat heeft: bij beiden valt op te merken, dat hier niet meer de aanslag met straf wordt bedreigd, maar dat werkelijk in de bepaalde gevallen, de vijand uit de verraderlijke handelingen, materieel voordeel moet hebben getrokken.

Art. 11 spreekt van opzet om den vijand te begunstigen: de woorden *met opzet*, behooren mijns bedunkens weg te vallen, gelijk ze ook niet gevonden werden in Art. 70 van het Crimineel Wetboek van het Koninkrijk Holland, uit welke bepaling ons artikel grootendeels is overgenomen. Hierbij merken wij op:

1°. Dat onzes inziens, te regt in het voorgestelde artikel ook het woord *post* is ingelascht, hetwelk in Art. 70 voormeld, niet voorkomt.

2°. Dat het woord *schip* in gezegd Art. 70 gebezigd, in het Ontwerp te regt door *oorlogsvaartuig* is vervangen.

3°. Dat, ofschoon het overleveren van magazijnen, van levensmiddelen welligt zeer juist, naar aanleiding van Art. 12, met de straf naast den dood wordt bedreigd, echter het overgeven of doen overgeven van eenig magazijn van krijgsbehoeften aan den vijand, eene niet mindere straf schijnt te verdienen, dan het verraden eener eenvoudige post of plaats, en dus welligt uit Art. 12, naar Art. 11 behoort te worden overgebragt. Hier komt bij dat de strafbaarheid van het overgeven van een aan den Staat toebehoorend magazijn van krijgsbehoeften, ongetwijfeld oneindig grooter is, dan die van het onbruikbaar maken der zich daarin bevindende amunitie.

Nog meenen wij op Art. 12 te moeten aanteekenen, dat dit artikel grootendeels overeenkomt, wat de redactie betreft, met Art. 71 van het straks aangehaalde Criminele Wetboek. Echter geven wij in bedenking, of niet de oude uitdrukking, *onder water zettingen verhinderen of aftappen*, even juist is als het nu voorgedragene *onder water zettingen verhinderen*, *verminderen of doen ophouden.*

Terwijl de sub 6° voorgestelde uitdrukking *muiterij doen ontstaan*, zeker verre de voorkeur verdient boven het vroegere *tot muiterij verleiden* of *aanzetten*, komt het mij voor, dat het woord *overlevert*, in de volgende zinsnede, behoort vervangen te worden door de uitdrukking, *in handen speelt*: overleveren toch laat zich beter van vestingen, dan van kaarten, plans of teekeningen zeggen; en het is

om het even of dit directelijk, of wel door tusschenkomst van derden geschied zij. Eindelijk vragen wij ten opzigte van de achtste § van dit artikel: waarom wordt hier enkel gesproken van het verraden des geheims eener staatsonderhandeling of onderneming *aan den vijand*, terwijl in het volgende artikel sub 5° van het bekend maken dier zelfde geheimen *aan den vijand of deszelfs agenten* wordt gewag gemaakt? Wij zouden vrezen, dat hieruit somwijlen zeer onjuiste en voor eene goede regtsbedeeling hoogst nadeelige gevolgtrekkingen zouden kunnen worden gemaakt.

ART. 13, 14, 15.

Bij deze artikelen worden straffen bepaald bij eenige staatsmisdaden van mindere zwaarte als de vroeger vermelde, hetzij omdat de veiligheid van den Staat daardoor minder in gevaar wordt gebragt (Art. 13, 14), hetzij omdat de bedoeling des daders minder boosaardig en strafbaar moet worden geacht (Art. 15). Opmerkelijk is het dat Art. 14 van misdrijven handelt, deels de uitwendige, deels de inwendige rust van den Staat verstorende, zoodat ook de geleidelijke orde, waarin hier deze strafbare handelingen worden gekenmerkt, op nieuw bewijst, hoe nuttig het geweest is, dat de Stellers van het Ontwerp de onderscheiding tusschen misdrijven tegen de uitwendige en tegen de inwendige zekeheid van den Staat hebben laten varen.

In de termen nu van Art. 13 valt

1° al wie de vestingwerken, havens of reeden, toebehoorende aan of zich bevindende in de magt van den Staat, of wel het leger van den Staat, ten behoeve des vijands bespiedt. Is het wel noodig, dat deze bepaling in een burgerlijk Strafwetboek worde opgenomen? In den Code Pénal kwam ze niet voor, als vallend in de term van Art. 1 der wet van 16 Junij 1793 en Art. 2 tit. 4 der wet van Brumaire An. V. Ce crime (zeggen daarom ook CHAUVEAU en FAUSTIN) est considéré par la loi comme exclusivement militaire. En toch geloven wij, dat de stellers van het Ontwerp te regt eene zoodanige handelwijze, door bijzondere personen gepleegd, als een delictum non militare hebben beschouwd. Zij is niet meer militair, dan vele der overige in dezen titel vermelde misdaden: en alleen daarin verschillende van de overgave van kaarten, plans of teekeningen, dat minder zeker gevaar uit de bespieding den Staat bedreigd, naarmate deze minder zekere wetenschap dan de bedoelde overgave aan den vijand oplevert.

2°. *Al wie vijandelijke verspieders of soldaten verbergt, bedekt of beveiligt.* Is een Nederlander, die ten behoeve van den vijand, ons leger, onze havens, onze vestingwerken bespiedt, een *vijandelijke bespieder?* Wij gelooven, ja; en tevens, dat deze uitdrukking ook de dubbelzinnigheid wegneemt, die een grammaticaal verschil tusschen het Fransche *espion ennemi* en *espion de l'ennemi* te weeg bragt. Zie CARNOT, op Art. 83 C. P. Doch hier ontstaat

de vraag, of deze bepaling aan Art. 75 van het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande, deszelfs kracht ontneemt, hetwelk met den strop bedreigt, ieder militair, gelijk ook ieder ander persoon, die in de armee of in eenig gedeelte van dezelve gevonden word, den vijand als spion dienende of gediend hebbende?

Wijders gewaagt deze zinsnede van *soldaten*, maar vordert niet, dat deze op verkenning moeten zijn uitgezonden, gelijk bij Art. 83 even gemeld het geval was. Waarom niet? Dewijl in den aanhef van het artikel (is het antwoord) als algemeen bestanddeel der hier vermelde misdaden is voorgeschreven, dat de beschuldigde moet hebben gehandeld met opzet, om den vijand te begunstigen. Maar is het bewijs van dit opzet niet veelal moeijelijk te leveren? Misschien ware het beter in bepaalde gevallen bij de Wet dit bewijs als geleverd te veronderstellen, zoo als onder anderen in het hier vermelde geval, van het verbergen van op verkenning uitgezondene soldaten. Men denke zich een voorbeeld. Na een geleverde veldslag, wordt een gewond generaal des vijandelijken legers door een Nederlander in zijne woning verpleegd en verborgen? Zal de laatste zich nu voor de toepassing van de behandelde Wetsbepaling kunnen vrijwaren, door een beroep op zijne menschlievendheid? Wie zal hem ooit bewijzen, dat opzet om den vijand te begunstigen zijne handelwijze bestuurd heeft, ook wanneer zulks werkelijk het geval ware?

4°. *Al wie het geheim eener Staatsonderhandeling of onderneming, hetwelk hij door omkooping, list of geweld heeft ontdekt, aan den vijand of deszelfs agenten bekend maakt.* Ook hier zouden wij om der gelijkvormigheids wille liever, even als in § 7 des vorigen artikels, voor *bekend maakt: verraadt* lezen: immers deze handeling, met boos opzet om den vijand te begunstigen gepleegd, verliest niet het karakter van landverraad, hoezeer ook door iemand bedreven, wien het geheim niet in eenige openbare betrekking was toevertrouwd. Geeft men echter aan het woord *bekend maken*, omdat het van algemeener beteekenis is de voorkeur, zoo bezige men hetzelve zoowel in Art. 12 No. 8, als in Art, 13 N°. 5, zoowel in Art. 16 N°. 2, als in Art. 20 N°. 3. Wat toch CARNOT van de meerdere kracht van het woord *livrer* in Art. 80, 81 C. P. meldt, kan althans mijns bedunkens op de Hollandsche uitdrukkingen straks genoemd, niet worden toegepast, vermits in de voorgestelde Wetsbepalingen telkens de *dolus* als bijzonder vereischte in de daar omschrevene strafbare handelingen wordt uitgedrukt.

ART, 16.

Op dit artikel hebben wij niets aan te teekenen, dan dat wij de reden niet bevroeden, waarom de werkwoorden, die de misdaden uitdrukken, in den verledenen tijd zijn gebezigd, terwijl de Ontwerpers

in de vorige artikelen steeds den tegenwoordigen tijd gebruikten. Juister wordt dus welligt ook in dit artikel gelezen: overlevert (in handen speelt), openbaart (bekend maakt). Overigens is het zigtbaar, hoezeer de uitdrukking *buitenlandsche Mogendheden of derzelver agenten*, boven de onvolledige uitdrukking *agens d'une puissance étrangère* in Art 80 C. P. uitmunt.

ART. 16, 17.

Deze beide artikelen zijn bijna woordelijk overgenomen uit Art. 84 en 85 van den Code Pénal: en toch heeft de ondervinding geleerd, dat deze bepalingen werkelijk verbetering behoefden.

Vooreerst moet deze kennelijke overneming leiden tot eene uitlegging, en verklaring uit den Code Pénal, hetgeen tot de grootste tegenstrijdigheden in de Jurisprudentie aanleiding zou kunnen geven. *Al wie* toch is eene vertaling van *quiconque*, en CARNOT heeft beweerd, dat dit woord moest verklaard worden uit den Code Pénal van 1791, waar wij lezen: que lorsqu'il a été commis quelques aggressions hostiles ou infractions de traités etc. le *ministre* qui aurait donné ou contrasigné l'ordre, ou le *commandant des forces nationales de terre ou de mer*, qui sans ordre aurait commis les aggressions hostiles ou infractions de traités, serait puni de mort. En zoo zoude men ook bij ons kunnen beweren, dat de Wet alleen op *beambten* doelt. Men werpe mij niet

tegen, dat de woorden *al wie* elke beperking uitsluiten: ook CARNOT had het woord *quiconque* voor zich in de Wet, die hij verklaarde. En heeft nu het uitleggen der wetten uit zelfs verwijderde bronnen hare nuttige zijde, zoo behoort de Wetgever nogtans er op bedacht te zijn, dat dezelve tot dwalingen kan leiden, en zoo noodig door omschrijving te zoeken, allen twijfel te vermijden. Daarbij komt nog, dat de eenige in de voorgestelde bepaling nieuw ingelaschte tusschenvoeging, *op eigen gezag begonnen*, eenig *gezag* schijnt te veronderstellen, en aan de door ons bestredene uitlegging eenen glimp van waarschijnlijke juistheid geeft. Het is dus misschien beter, achter de woorden *al wie*, te voegen de woorden, *het zij openbaar beambte*, *het zij bijzonder persoon.* Of zouden de Ontwerpers welligt van oordeel zijn geweest, dat deze misdaad alleen door militaire overheden kan worden bedreven? Dit was de meening van CARNOT, en ook RAUTER schijnt in die overtuiging te deelen, als hij zegt: Les actions hostiles doivent être telles materiellement, c' est à dire des actes de guerre, et il faut qu' elles aient un caractère public vrai ou feint; ce crime ne peut donc guère être commis que par un commandant militaire. Maar wij meenen deze redenering niet beter te kunnen ontzenuwen, dan door het voorbeeld, waarop HAUS wijst als hij zegt: Nous pensons que des particuliers, aussi bien que des agents du gouvernement, peuvent se rendre coupables du crime en question. Supposons en effet, que la guèrre

ayant éclaté entre deux Etats, des particuliers arment dans nos ports des bâtiments en course, pour capturer les vaisseaux de l'une des parties bellegérantes, ou qu'ils recrutent sur notre territoire des troupes pour les conduire au secours de cette puissance. Ces particuliers exposeraient sans doute la patrie à les hostilités de la part de l'autre puissance belligérante. Zie HAUS, II. bl. 23; RAUTER, bl. 182.

Maar moeten de vijandelijkheden juist aan eenen *oorlog* hebben blootgesteld? Wordt dit woord door den Wetgever uitdrukkelijk gebezigd, zoo zal het langs den bedoelden weg te voorschijn roepen eener bloot *vijandelijke handeling* geene strafbare daad zijn, zoo zal er eene oorlogsverklaring moeten zijn gevolgd, om de imputabiliteit daar te stellen. Aldus oordeelde ook het Hof van Cassatie in Frankrijk, bij Arrest van 28 Nov. 1834. Zie Journ. du Droit Criminel 1834, bl. 236. CHAUVEAU et FAUSTIN, dl. I. bl. 259.

Laatstgenoemde schrijvers maken op dit beginsel des Wetgevers eene aanmerking, die zij zonder den naam des auteurs te noemen, aan het scherpzinnig oordeel van den hoogleeraar HAUS zijn verschuldigd; deze namelijk, dat volgens de heerschende beginselen des Volkenregts, vijandelijkheden, op eigen gezag begonnen, *nimmer* den staat aan eenen oorlog *kunnen* blootstellen. Des actions hostiles (zegt deze voortreffelijke regtsgeleerde, *Observat.* dl. II. bl. 21) commises envers une puissance étrangère peuvent entraîner des hostilités contre la Belgique, de la part

de cette puissance; mais jamais elles ne pourront exposer l'Etat à une déclaration de *guerre* ou allumer la *guerre* entre la Belgique et une puissance étrangère, puisqu'elles n'étaient pas approuvées par le gouvernement. Il est possible, qu'avant que celui-ci ait pu donner les explications nécessaires, la puissance étrangère commette des hostilités contre la Belgique; mais quant à la *guerre*, le gouvernement pourra *toujours* l'éviter, en désavouant ces actions commises sans son autorisation; et s'il ne le fait pas, c'est qu'il les approuve.

Il en résulte, que cet article ne pouvant jamais recevoir d'application, les actions hostiles envers les puissances étrangères resteront impunies, lors même qu'elles auraient entraîné des hostilités envers la Belgique. Le défaut de l'article est d'avoir mal qualifié les actions hostiles, dont il parle. En ook reeds bij de beraadslagingen over de Wet van 28 April 1832, had in Frankrijk de afgevaardigde DE PODÉNAS op de onjuistheid der bepaling in den Code Pénal opmerkzaam gemaakt. Dienvolgens zal dus ook in het Ontwerp het woord *oorlog* door *vijandige handelingen* of soortgelijke uitdrukking behooren te worden vervangen.

Voortreffelijk is de redactie van Art. 18: eene bloote vergelijking met Art. 85 van den Code Pénal zal hiervan elken lezer overtuigen. Wat CHAUVEAU en FAUSTIN ook hebben bijeengebragt, om de Fransche tekst te verdedigen, dezelve is en blijft onduidelijk, en de verbetering, door de ontwerpers, ge-

heel overeenkomstig het voorstel van den heer HAUS voorgedragen, volstrekt noodzakelijk.

ART. 19.

Wederom eene zeer juiste en doelmatige bepaling. De Code Pénal straft geen werven van soldaten ten behoeve van buitenlandsche Mogendheden in het algemeen, maar alleen wervingen ten behoeve van den vijand; en de Wetgever, die schier alle mogelijke gevallen had voorzien, waarin de rust en de veiligheid van den staat in meerderen of minderen mate in gevaar gebragt, heeft het niet zoozeer onmiddelijk des gevaars uit het oog verloren, dat in andere wervingen gelegen is. Ook bij Art 130 van het Hannoversche Strafwetboek wordt gevangenisstraf tegen hem bedreigd, die »als Werber hiesige Unterthanen zum auswartigen Kriegsdienste verleitet." Maar het Ontwerp gaat verder: het bepaalt zich niet bij wervingen tot buitenlandsche krijgsdienst: het spreekt van wervingen in het algemeen, wervingen van welken aard ook, zonder behoorlijk verlof ondernomen. Zoude men deze wanbedrijven met de straffen van Art. 92 C. P. bedwingen? Het ware eene handelwijze, die aan onmenschelijkheid grenst. Maar de zielverkooperij behoord geweerd te worden: vandaar de voorgestelde bepaling. Doch waartoe bij dit Art. de woorden gevoegd: *of daartoe medegewerkt?* Welligt liet men veiliger de strafbaarheid van medewerking in gevallen van

ondergeschikten aard ten eenemale over aan de bepalingen, die bij Art. 53 en volgende des eersten boeks van dit Wetboek zijn vastgesteld. Nog zij hier gevraagd, of de uitdrukking *buiten de gevallen in art. 12 en 15 vermeld* niet behoort aangevuld te worden met de aanhaling van Art. 24.

ART. 20.

Op dit Art. heb ik slechts eene aanmerking, het is deze, dat de uitdrukking *het krijgsvolk* te algemeen is. Gevoeglijker worde het lidwoord *het* weggelaten, of nog liever voor beide woorden in de plaats gesteld *een of meer krijgslieden*: zoo noemt dan ook het Strafwetboek voor het koningrijk Saksen deze misdaad die Verleitung einer Militairperson zur Desertion. Zie Art. 95 van dat Wetboek. Met eene mindere straf wordt bij diezelfde wetsbepaling de begunstiging van desertie bedreigd: misschien ware ook dit wanbedrijf in ons Wetboek op te nemen, en met eene correctionnele gevangenisstraf b. v. van ten minste eene maand en ten langste een jaar te bestraffen. Immers ook Art. 7 van het Crimineel Wetboek spreekt niet allen van het verleiden van het volk van oorlog tot verlating van 's Lands dienst, maar ook van het behulpzaam zijn in die verlating, en daarop ook doelden de Wetten van den 14 November 1797, 4 Julij 1805, en 28 Julij 1805, te vinden bij RONDONNEAU, *Collect.* d. I. bl 234, en bl. 311. d. v. bl. 165. *Bullet. d. L.* n°

157 en n°. 48. Zie wijders de wet, houdende voorzieniging tegen de *begunstiging* der desertie van het krijgsvolk van den staat, van 25 Julij 1814, Staatsbl. n° 72, en de Ampliatie op die Wet, vast gesteld bij de Wet van 19 Nov. 1813, Staatsbl. n° 107.

ART. 22, 23.

»Les auteurs ou les fauteurs des guerres civiles commettent un des plus grands crimes; ils allument une incendie que des flots de sang ne parviennent pas toujours à éteindre; ils brisent tous les liens de famille et de société; séparent tous les citoyens les uns les autres; ou s'ils les rassemblent, c'est pour les niveler sous une triste égalité de deuil et de misère." Met deze woorden gaf DESTRIVEAUX (Essais sur le C. P. bl. 19) zeer juist te kennen het strafwaardige der misdaad, in Art. 22 omschreven. Maar moet zij wel met den dood worden bedreigd? Wij wenschen, dat dit Art. in verband gebragt worde, met Art. 9 van het ontwerp: het teweeg brengen van burgerkrijg moet onzes inziens worden gelijk gesteld met het veroorzaken van eenen uitwendigen oorlog: echter heeft het Ontwerp tegen eerstgenoemd misdrijf den dood, tegen het laatstgemelde langdurige zware tuchthuisstraf met ten toonstelling onder de galg vastgesteld. Vindt nu het op Art. 9 door ons aangemerkte ingang, zoo blijve ook Artikel 22 behouden, gelijk het hier ligt; wordt daarentegen

Art 9 behouden, gelijk het is voorgesteld, zoo zal misschien om der evenredigheids wille ook de misdaad, waartegen bij Art. 23 is voorzien, met de poena mortis proxima behooren te worden bedreigd.

ART. 24.

Zie het slot onzer aanteekening op Art 19.

ART. 25 - 32.

Vgl. Chauveau et Faustin, Théorie, d. II. bl. 18 vlg.

Bauer, Lehrbuch des Strafrechtes, 232 (241)

Haus, Observat. sur le projet de révision du Code Pénal Belge, d. II bl. 44 vlg.

M. J Schuurbeque Boeije, Diss. cont. expos. req. ut poena mortes furi infligatur. L.B. 1837, bl. 20 vlg

In alle deze artikelen wordt van oproerig geweld en deszelfs onderscheidingen gehandeld. Dienaangaande valt op te merken:

1°. Dat, terwijl Art. 77 van het Crimineel Wetboek voor het koninkrijk Holland onbepaald gewaagt van eene *menigte volks*, Art. 25 van het Ontwerp een getal van *twintig* personen als het minimum van eene oproerige menigte vaststelt.

2°. Dat, terwijl het aangehaalde artikel uitdrukkelijk bepaalde, dat de menigte zoowel ongewapend als gewapend konde zijn, het Ontwerp, alleen in eene gewapende menigte eene oproerige zamenscholing ontwaart.

3°. Het Ontwerp spreekt van *besluiten of bevelen van het openbaar gezag:* dit is dus hetzelfde, wat Art. 77 voornoemd uitdrukte door *de bevelen des Konings, de ordonnantiën der gestelde magten:* even als wat daar *administratie der justitie* beteekende hier door *regterlijke bevelen of vonnissen* is omschreven. Zoude het niet beter zijn in de Wet te vermelden, regterlijke *vonnissen, bevelen of beschikkingen?*

4°. Opmerkelijk is ook de meerdere juistheid in de redactie van de volgende zinsnede boven de woorden in het Criminele Wetboek, die hetzelfde moesten te kennen geven. In dat Wetboek toch wordt wijders gewaagd van het noodzaken der regeringen of regters tot het inwilligen van deze of gene *begeerte:* ons Ontwerp drukt deze zelfde handeling veel naauwkeuriger uit door het noodzaken van het openbaar gezag of de regterlijke magt tot het inwilligen van eene *vordering*, of tot het doen of nalaten van eene daad. Maar te regt lieten de vervaardigers van het Criminele Wetboek mijns inziens de woorden *door gelijke middelen* uit deze zinsnede weg: in *noodzaken* toch ligt het denkbeeld van *dwang* of *geweld* opgesloten.

5°. Men zal zich herinneren dat in het Ontwerp van het eerste boek des Wetboeks van Strafregt bij Art. 52 was voorgesteld, navolgende bepaling: Wanneer door meer personen te zamen eenig misdrijf gepleegd is, en het niet blijkt door wien der deelgenooten in het bijzonder hetzelve is volbragt, zal

ieder hunner worden gestraft met de straf volgende op die, welke tegen het misdrijf is vastgesteld.

Indien echter blijkt, wie in het bijzonder het misdrijf volbragt heeft, zal deze in het bijzonder met de straf tegen het misdrijf bedreigd gestraft worden, en zijne medehelpers met de hierboven vermelde mindere straf.

Dan deze bepaling vond in de sectien veel tegenstand, zoodat de Regering het raadzamer oordeelde haar geheel terug te nemen. Zie vooral VOORDUIN, *Geschiedenis en Beginselen der Nederlandsche Wetboeken*, dl. XI, bl. 302, 303. *Processen-Verbaal van de Beraadslagingen der Afdeelingen over het Eerste Boek van het Wetboek van Strafregt*, bl. 87. *Antwoorden op de Bedenkingen*, bl. 7.

Thans is de Regering in de bij de onderhavige artikelen bedoelde gevallen op de afgekeurde bepaling terug gekomen, vermits in deze gevallen alle de vereenigde muitelingen tot hetzelfde doel zijn vereenigd, en aan allen uit dien hoofde te regt (voor een gedeelte althans) de euveldaden der verbondene menigte kunnen worden aangewreven.

Nog moeten wij in het bijzonder het oog vestigen op de bepaling van *wapenen*, in Art. 26 van het Ontwerp aldus voorgesteld. Onder de benaming van wapenen worden in dit Wetboek begrepen alle, zoo snijdende als puntige en kneuzende voorwerpen, als daar zijn messen, stokken, steenen en dergelijke; gelijk mede alle zoodanige voorwerpen waarvan, ofschoon het geene eigenlijke wapenen zijn, de schuldigen zich bediend hebben om te bedreigen, te

slaan of te kwetsen, zoo als daar zijn: zakmessen, scharen, rottingen en dergelijke. Wij willen eerst van deze omschrijving (want eene *bepaling* kunnen de medegedeelde woorden niet gezegd worden daar te stellen) de verdienstelijke zijde beschouwen, om daarna aan te toonen, waarom wij in dezelve eenige wijziging wenschelijk achten.

Vooreerst is onzes inziens in de voorgestelde zinsnede teregt het woord *steenen* ingelascht. Art. 101 van den C. P. maakte daarvan geen gewag, en bekend is de strijd, waartoe in de Fransche Jurisprudentie het gemis van dat woord aanleiding heeft gegeven. Onderscheidene geregtshoven en regtbanken weigerden onder de instruments contondans ook steenen te tellen, maar telkens heeft het Hof van Cassatie de bedoelde vraag in eenen tegenovergestelden zin beslist. Zie Arr. 30 Nov. 1810, 9 April 1820 en anderen, aangeh. bij CHAUVEAU en FAUSTIN, t. ap. bl. 18 not. 3 en bij HAUS t. a. p. bl. 45, not. 1.

Ten anderen verdient de invoeging van het het woord *bedreigen* opmerking. Art 101 van den Code Pénal gewaagt alleen van het bezigen van werktuigen *pour tuer*, *blesser*, *ou frapper*. De vraag is door de heeren CHAUVEAU en FAUSTIN (t. a. p. bl 19) opgeworpen: Le prévenu s'est servi de sa canne, maar n'est-ce que pour *menacer*? En zij hebben niet geaarseld te antwoorden: dans ce cas, le canne n'est pas misé au rang des armes; il n'y a point d'aggravation. Maar deze leer moge juist zijn bij het uitleggen van het jus constitutum: zij is

zeker niet te verkiezen, wanneer er gehandeld wordt de jure constituendo.

Doch de voorgestelde bepaling schijnt nogtans niet alle bezwaren, waartoe de bestaande wetgevingen hebben aanleiding gegeven, uit den weg te ruimen. Men ziet, dat de Regering eene tweeledige soort van wapenen op het oog heeft, eerstens de zoodanigen, die uit den aard der zaak wapenen zijn, ten anderen dezulken, die door derzelver gebruik wapenen worden, *arma ex rei natura*, *arma per iuris fictionem.* Het Ontwerp drukt deze onderscheiding uit, door te gewagen van *alle zoo snijdende als puntige en kneuzende voorwerpen*, en *alle zoodanige voorwerpen welke geene eigenlijke wapenen zijn.* Maar hieruit volgt, dat de eerstbedoelde voorwerpen wel eigenlijke wapenen zouden zijn, hetgeen men toch moeijelijk van steenen zoude kunnen zeggen. En indien men ook alle kneuzende voorwerpen voor eigenlijke wapenen houdt, zijn dan nog wel *steenen*, onder de kneuzende voorwerpen te rangschikken? Men weet dat MERLIN deze nog bevestigend heeft beantwoord, terwijl CARNOT een tegenovergesteld gevoelen heeft gehuldigd. Beider uitlegging verwerpende, houden wij het liever met CHAUVEAU voor, dat de Fransche Wetgever, de Romeinsche fragmenten voor oogen hebbende, die allen van steenen gewagen, en dat voorbeeld niet navolgende, moet geacht worden hetzelve te hebben afgekeurd: maar dat tevens het tweede lid van Art. 101 C. P. voor aanwijzend moet gehouden worden, als ook op

andere werktuigen doelende, welke tot hetzelfde einde, als alle soort van wapenen, gebezigd moeten zijn.

Neemt men dit aan, dat een steen geen eigenlijk wapen is, maar alleen wapen wordt door eene fictie der Wet, zoo moet noodwendig het woord *steenen* uit het eerste gedeelte van het tweede lid des 26sten Artikels naar het tweede gedeelte worden overgebragt. En het tegenovergestelde zoude ook tot ongerijmdheden leiden. Men stelle zich een pottenbakker voor, die steenen van het tigchelwerk overbrengt, en onderweg twist krijgt met den veldwachter, zonder echter tegen dezen een der steenen als middelen tot verwering of aanval te gebruiken, zal men wezenlijk hier aan eene gewapende rebellie hebben te denken, vermits het zeker is, dat de man van steenen voorzien was? Neen: ook steenen zijn alleen wapenen ex fictione legis, d. i. voor zoo verre dezelve als wapenen gebezigd zijn: en dezelfde GAJUS, die schreef: Arma sunt omnia tela, hoc est, et fustes et lapides: non solum gladii, hastae, framsae id est, romphaeae, voegde er elders wijsselijk bij: Teli appellatione et ferrum et fustis et lapis et denique *omne*, *quod nocendi causa habetur*, significatur. Zie L. 3. § 2. D. *de vi et vi armata*. L. 54. § 2. D. *de furtis*. HAUS, t. a. p bl. 45 en MITTERMAIER, op FEUERBACH, § 337, not. 2.

Dan — hiermede achten de schranderste regtsleeraars nog niet aan de eischen der strafregtswetenschap voldaan, en de meesten willen geen wapen als

zoodanig beschouwd hebben, ten zij daarvan gebruik gemaakt zij. Neemt een zakmes (zoo redeneren zij) door het gebruik dat er van gemaakt wordt, het karakter eens wapens aan, een gewoon mes verliest dat karakter, wanneer hetzelve als zoodanig niet wordt gebezigd. Supposons (zegt Prof. HAUS, die hier echter, zonder hem te noemen, CARNOT volgt) qu'un rassemblement séditieux se soit formé; la bande parcourt la ville et se grossit a chaque moment, des cordonniers portant leur tranchet, des tonneliers leur doloire, quittent par curiosité leurs travaux et se joignent à la bande sur l'invitation des chefs: mais au premier avertissement des autorités, ils se retirent. Cependant, avant d'être rentrés chez eux, on les arrête munis de leurs ustensiles. Zal in dit geval de verzwarende omstandigheid van het voorzien zijn van *wapenen* moeten worden aangenomen? De letter der Fransche Wet gebiedt het: ook de letter van het Ontwerp gebiedt het: maar de ware beginselen van regt en billijkheid zijn ongetwijfeld met die uitlegging in lijnregten strijd.

Zeker is er veel in deze redenering, dat niet als ongegrond mag worden verworpen; nogthans mag men mijns bedunkens ook niet over het hoofd zien, dat uit het dragen van wapenen door misdadigers in het algemeen zoowel dadelijk gevaar voor de beledigden voortspruit, als een gevaarlijke zin bij de beledigers blijkt. Dat dus iemand op het oogenblik, waarop hij een misdrijf pleegt, een wapen bij zich heeft, welks gebruik tot de uitoefening zijner dage-

lijksche beroepsbezigheden noodig is, dit is een geval, dat tot de uitzonderingen behoort, en de regter zal (indien hij het wapen niet gebezigd heeft tot het volvoeren van zijn misdrijf) daarop billijk acht kunnen slaan in de toepassing van de maat der straffe. Maar (en juist dit schijnen zoowel CHAUVEAU en FAUSTIN, als HAUS, te hebben over het hoofd gezien) de Artikelen 101 van den Code Pénal en 26 van het Ontwerp, slaan niet alleen op misdrijven tegen het openbaar gezag gepleegd: ze slaan op alle misdrijven, waarbij in die Wetboeken van *wapenen* gesproken wordt, op diefstallen enz. En zal men nu beweeren, dat een huisbreker, die met een geladen pistool eene woning binnentreedt, en het niet noodig vindt van zijn wapen gebruik te maken, een diefstal zonder wapenen hebbe gepleegd? Ik geloof op deze gronden, dat op dit punt de in het Ontwerp gevolgde beginselen de eenige ware zijn. Ging men eene tegenovergestelde leer volgen, men zoude misschien zelfs beweeren, dat de wapenen moesten gebruikt zijn tot het doeleinde, waartoe ze bestemd zijn, om als zoodanig te kunnen worden gequalificeerd. Nog onlangs gebeurde het, dat in het Arrondissement mijner inwoning, bij eene nachtelijke huisbraak de oude vrouw des huizes, die om hulp riep, op eene gruweldadige wijze met een snaphaan is mishandeld, zoodat zij op vele plaatsen van haar ligchaam zwaar was gewond en gekneusd. En zoude nu ook niet iemand kunnen meenen, dat de bedoelde diefstal zonder wapenen ware gepleegd, wanneer de Wet

bepaalde, dat wapenen alleen dan als verzwarende omstandigheid kunnen gelden, wanneer van dezelve gebruik is gemaakt, b. v. een mes om te snijden, een pistool om te schieten, enz.?

Maar zijn de in het Ontwerp gekozene uitdrukkingen wel altijd even gelukkig? Het onderscheid tusschen *stokken* en *rottingen* is zeker moeijelijk te bepalen: althans de Westerwoldsche boeren zijn gewoon als hunne *rottingen* voorwerpen te gebruiken, die wij in de steden stellig *stokken* zouden noemen. Het is wel waar, dat dit onderscheid ter beoordeeling aan den regter zoude kunnen worden overgelaten: maar ook dit heeft zijne bezwaren, vooral voor het Provinciaal Geretshof, in raadkamer vergaderd, dat de misdaad moet qualificeeren, zonder de stukken van overtuiging te hebben gezien.

Eindelijk nog zouden wij gelooven, dat het artikel één toevoegsel behoeft, welks noodzakelijkheid ons de ondervinding heeft doen gevoelen, wij meenen deze zinsnede: »Het is onverschillig of de wapenen door de schuldigen zijn medegebragt, dan wel of zij die op de plaats des misdrijfs hebben gevonden." Nog onlangs gebeurde het, dat iemand eenen veldwachter aanrandde, hem zijnen stok ontweldigde en daarmede mishandelde. Is dit ongewapende rebellie? De bestaande Wet moge geene andere uitlegging gedoogen: de vervaardiger eener toekomstige Wet behoort in zoodanig geval te voorzien, dat zeker alle de kenmerken van eenen wederstand door middel van wapenen in zich vereenigt.

ART. 33.

Bij de behandeling van Art. 62 van het Eerste Boek dezes Wetboeks (Art. 59 van het Ontwerp), is door ons aangetoond, dat de bepaling, daar ingelascht, geheel niet op hare plaats stond en dat zij welligt juister in een volgend boek ware opgenomen: vermits daar niet wordt gesproken van de begunstiging van zeker bepaald misdrijf, doch alleen van de gewoonte om misdrijf aan te moedigen: vermits daar wordt gewaakt tegen hen, die er als het ware eene nering van maken om misdrijven te bevorderen. Zie Aanteek. en Bedenk. Eerste Boek, bl. 92. Later zagen wij, dat niet alleen de kundige bewerkers der *Beschouwing van het Ontwerp*, te Amsterdam in 1839 in het licht verschenen, op bl. 93 van hun werk eene soortgelijke bedenking hadden geopperd, maar dat ook de Eerste Afdeeling der Tweede Kamer meende, dat hier sprake was van een *speciaal delict*, dat niet in het Eerste Boek, maar elders behoorde behandeld te worden. Zie VOORDUIN, Geschiedenis en Beginselen der Nederlandsche Wetboeken, dl. XI, bl. 330. Thans ontmoeten wij een artikel, dat met de aangehaalde bepaling in de naauwste aanraking komt; en wij willen dezelve dan ook beide in onderling verband beschouwen, vergeleken met Art. 61 en 268 van den Code Pénal, en met Art. 228 en 229 van het Criminele Wetboek voor het koningrijk Holland.

De grondslag van alle deze bepalingen is deze: Zij, die willens en wetens misdadigers herbergen, of eene schuilplaats aanbieden, begaan ook zelve een misdrijf. Doch bij geen der gezegde artikelen is dit beginsel onvoorwaardelijk aangekleefd: allen bevatten zij bepaalde vereischten en omstandigheden, waaronder zich het bedoelde misdrijf moet voordoen, om onder het bereik der Strafwet te vallen. Als zoodanig vinden wij vermeld:

1°. in Art. 61 van den Code Pénal en Art. 62 van het eerste boek onzes Wetboeks van Strafregt, dat de huisvesting, schuil- of vergaderplaats niet *eens* aan misdadigers zij verschaft, maar dat zij *gewoon* waren zulks te doen.

2°. in Art. 229 van het Criminele Wetboek hetzelfde vereischte, en daarenboven dat die misdadigers, dieven of roovers zijn.

3°. in Art. 228 van hetzelfde Wetboek alleen, dat de misdadiger, die geherbergd wordt, een dief of roover zij.

4°. in Art. 268 van den Code Pénal, dat eene bende, of een gedeelte eener bende misdadigers geherbergd zij.

5°. in het Artikel, waarover wij thans handelen, dat er herberg zij verleend aan personen, deelgenooten eener gewapende menigte van twintig of meer personen, ten doel hebbende de misdaad in Art. 25 omschreven. Dit is dus het eenige geval, in het nieuwe Wetboek voorzien, waarin het *ook slechts eenmaal* herbergen van misdadigers met straf

is bedreigd. De bepaling in den Code Pénal voorkomende, betreffende het herbergen van *benden*, heeft de Regering uit den derden Titel geheel weggelaten: wij gelooven, ten onregte; want het feit daar bedoeld, behoort volstrekt onder het bereik der Strafwet te vallen. Maar ook die bepaling behoort nog te worden uitgebreid: en wat de Code Pénal tegen het herbergen eener verbindtenis van misdadigers bedreigde, wensch ik in het belang der maatschappelijke rust op het herbergen van enkele misdadigers (malfaiteurs) te zien toegepast. En men zegge niet, dat Art. 13 van den Tweeden Titel des Ontwerps hierin voorziet: integendeel bij dat artikel zijn twee vereischten op de voorgrond gesteld, die bijna voor geen bewijs vatbaar zijn; eerstens, dat zij wisten, dat de verborgene personen, bepaalde daden hadden gepleegd, en ten anderen, dat zij wisten, dat ter zake van die daden criminele straffen zouden kunnen worden uitgesproken; om nu niet te zeggen, dat daar ook niet in het algemeen van *herbergen*, maar *verbergen* de rede is. Waarlijk, ik zoude hen met naam en toenaam kunnen noemen, de personen, die in het Arrondissement mijner inwoning willens en wetens lieden herbergen, die een misdadig leven leiden: ik zoude hier tevens de verzekering kunnen bijvoegen, dat door hun toedoen het opsporen van vele en gevaarlijke misdaden is verijdeld. En zou de bedoelde bepaling niet geschiktelijk hier achter Art. 34 van dezen eersten Titel kunnen worden ingevoegd, als gerigt tegen hen, die de rust

van den Staat ten zeerste schokken? Of zoude in den titel, waar eene algemeene definitie van wapenen voorkomt, ook niet eene algemeene bepaling tegen het herbergen voor *misdadigers* kunnen worden opgenomen, misdadigers, op welke wijze ook in de termen van eenigen der volgende titels vallende? Men lassche hier dus mijns oordeels het volgende artikel in:

Met correctionele gevangenisstraf van ten minste drie maanden en ten langste twee jaren zullen gestraft worden zij, die aan eenigen persoon, die een misdadig leven leidt, bewust van deze omstandigheid, vrijwillig herberg of schuilplaats zullen hebben verleend.

Ten slotte merken wij op, dat te regt in Art 33 van het Ontwerp de woorden voorkomen, *bewust van derzelver toeleg*. Immers dit is een der hoofdvereischten die de misdaad daarstellen, dat door den regter uitdrukkelijk voor bewezen moet worden verklaard: gelijk dan ook het Hof van Cassatie een vonnis vernietigde, waarbij iemand was schuldig verklaard aan overtreding van Art. 268; op grond dat si les mots de l'article *sciemment et volontairement*, ni aucun autre mot présentant la même idée, n'étaient dans la déclaration, cette déclaration, qui ne donnait pas au fait qu'elle énonçait le caractère constitutif du crime, était donc incomplète et insuffisante, et ne pouvait servir de base légale à la condamnation de l'accusé. Zie Arr. H. v. O. 22 Jul. 1824, bij DALLOZ, VI. 263. SIREY,

1824, I. 393. CHAUVEAU en FAUSTIN, dl. III. st. I. bl. 6.

ART. 34.

Eene moeijelijke vraag is in dit artikel beantwoord: de vraag, of de Wetgever in het belang van den Staat de ingezetenen tot eene uit een zedelijk oogpunt verachtelijke daad mag verleiden. Ik zie (zeide BECCARIA) er slechts rampspoed in voor de maatschappij, dat men de heilige wetten, die gewijde waarborgen van de publieke trouw, magtigt, om trouweloosheid te beschermen en verraad te wettigen. En waarlijk, wie huivert niet, wanneer hij er aan denkt, dat de Wet als het ware eene belooning uitlooft, waar of laaghartige vrees of schandelijke veinzerij of geheime vijandschap, de hoofden van zorgelooze, door gewaande vriendschap misleide, door uitgelatene geestdrijverij vaak van eendragt dweepende lotgenooten in de schaal der geregtigheid nederlegt? Wie deinst niet terug voor het denkbeeld, dat hij bij de voltrekking van een doodvonnis onder de aanschouwers welligt den man ontwaart, die, deelgenoot der zamenspanning, zoowel als zij, wier leven hij ziet vernietigen, juichende de bank der beschuldigden verliet, om misschien morgen voor geld tot andere laagheden zijnen persoon te verkoopen? Wie eindelijk herinnert zich niet de in ditzelfde jaar ontdekte zamenzwering der Belgische generaals, en deelt niet in de verachting, waarmede het publiek den verrader op

alle zijne wegen vervolgde? En dit is eene verachting, die uit de menschelijke natuur voortspruit; die niet alleen hier of elders, die overal den aanbrenger zal vervolgen, waar hij zijne schreden wendt.

En toch hebben de meeste Wetgevers onzer eeuw in het bedoelde geval de kracht der zedelijkheid aan het heil des Staats ten offer gebragt. Art. 108 van den Code Pénal luidde: Seront exemptés des peines prononcées contre les auteurs de complots ou d' autres crimes attentatoires à la sûreté intérieure ou extérieure de l' Etat, ceux des coupables, qui, avant toute exécution ou tentative de ces complots ou de ces crimes, et avant toute poursuite commencée, auront les premiers donné au gouvernement ou aux autorités administratives ou de police judiciaire connaissance de ces complots ou crimes et de leurs auteurs ou complices, ou qui, même depuis le commencement des poursuites, auront procuré l' arrestation desdits auteurs ou complices. Dat was eene bepaling, wel het leven van den Keizer en zijn gezin beschermende, maar tevens aandruischende tegen alle regtsbeginselen: en de Nederlandsche Regering heeft dan ook, onzes inziens te regt, het verraden der deelgenooten, *na* het ontdekken der zamenzwering, door geene straffeloosheid aangemoedigd. Maar de aangifte vóór dat de daad, waartoe de zamenzwering strekte, was begaan, vindt men ook in de Duitsche Wetboeken terug. Der Theilnehmer (zegt Art. 85 van het Saksische Strafwetboek van 1840) an einer hochverrätherischen Unternehmung, welcher diese und die Mit-

schuldigden zu einer Zeit, wo die Verübung des Verbrechens noch vorgebeugt werden kann, durch eine freiwillige Anzeige zur Kenntniss einer obrigkeitlichen Behörde bringt, soll mit aller Strafe verschont bleiben. Echter is deze bepaling volgens de Saksische Wet niet op de hoofden der zamenzwering van toepassing. In Hinsicht der Anstifter hat die Selbstanzeige unter obigen Voraussetzungen nur Milderung der Strafe zur Folge. Zoude het beginsel, in Art. 27 van het Ontwerp gevolgd, ook niet bij ons eene soortgelijke voorziening gebieden? Maar wij hebben nu eens in ons Wetboek de straf van verbanning zien opnemen, eene straf, die wij wederregtelijk in het beginsel, heilloos in de toepassing achten: en ik geloof dat, zoo ooit, het juist hier de plaats is om die straf toe te passen. Mijns erachtens zal dus Art. 34 behooren te worden gewijzigd, als volgt:

Zij, die zich aan eene zamenspanning, in dezen titel vermeld, hebben schuldig gemaakt, zullen, indien zij vóór dat de daad, waartoe de zamenspanning strekte, was begaan, en vóór alle vervolging, aan de Regering, de Justitie of Policie daarvan zullen hebben kennis gegeven, gestraft worden met bannissement voor den tijd van niet meer dan tien jaren.

Is bovenstaande bepaling op de hoofden of aanvoerders der zamenspanning toepasselijk, zoo zal ten hunnen opzigte het bannissement niet minder dan tien, en niet langer dan twintig jaren mogen duren.

ART. 35.

Een artikel, dat, naar mijn oordeel, volstrekt behoort te worden doorgeschrapt. Het geeft eene bepaling, maar eene bepaling van een misdrijf, die uit den aard der zaak eenvoudig is, welks kenmerken duidelijk zijn, maar juist door zoodanige definitien onzeker worden. Eene misdaad bestaat nimmer, zoodra eene strafbare poging tot die daad aanwezig is: maar de misdaad van *aanslag* heeft soms den schijn eener strafbare poging. Het is juist moeijelijk een aanslag op het leven van poging tot moord te onderkennen: maar de natuurlijke beteekenis van het woord aanslag strekt zich veel verder uit. Laat men niet den regter beoordeelen, of werkelijk een aanslag is gepleegd, zoo zal menig misdadiger worden vrijgesproken, die niet anders dan eene veroordeeling te gemoet zag. De Wetgever toont door de invoeging van het woordje *zelfs*, dat hij heeft willen verhoeden, dat niet de beteekenis van het woord aanslag te eng genomen worde; en de ervaring zal misschien leeren, dat juist de voorgestelde omschrijving eene tegenovergestelde uitwerking zal hebben. Wanneer derhalve (wij hebben dit voorbeeld reeds boven aangehaald), wanneer derhalve iemand onder 's konings slaapstede gewapend ontdekt wordt, en de regter zal moeten beslissen of hier werkelijk een aanslag gepleegd zij, zal hem het voorgestelde Art. 35 een onoverkomelijk struikelblok zijn: hij zal misschien

vruchteloos naar een begin van uitvoering zoeken, en straffeloos welligt zal de koningsmoordenaar de regtzaal verlaten. Maar ware dit ook niet het geval, de begrippen van conatus delicti en delictum consummatum moet de Wetgever niet dooreenmengen: want zeker is het, dat waar een delictum consummatum aanwezig is, aan geenen conatus gedacht kan worden, en omgekeerd. Doch het is geene fictie des Wetgevers, die de poging, bij wijze van uitzondering, met de volbragte misdaad gelijk stelt: het zoude integendeel eene regtskundige dwaling zijn in den Wetsuitlegger, die een' aanslag voor eene poging tot aanslag hield. En zal dan de Wetgever zeggen: De aanslag, in dezen titel bedoeld, *wordt geacht* te bestaan, enz.? Het zoude wezen, alsof de Wetgever zelf erkende, de grenzen des regts om der veiligheidswille te zijn overschreden.

ART. 36.

Hier ontmoeten wij weder dezelfde uitdrukking als in het vorige artikel: De zamenspanning, in dezen titel bedoeld, *wordt geacht* te bestaan, zoodra twee of meer personen onderling tot de onderneming hebben besloten. Maar hier staat die uitdrukking niet gelijk met die in Art. 35 gebezigd: hier geldt het geen vaststaand onwankelbaar regtsbeginsel: hier bepaalt de Wetgever, in het belang van de orde en de rust in den Staat, hoeveel personen, naar zijn oordeel, zich hebben moeten ver-

eenigen tot een der misdrijven, in den eersten Titel omschreven, om tot het bestaan eener zamenspanning te kunnen besluiten. En hiertoe wordt in het Ontwerp eene vereeniging van slechts twee personen voldoende geacht.

Velen zullen er zijn, die zich tegen dit beginsel des Wetgevers zullen aankanten. Men zal de Regering van eene Napoleontische angstvalligheid beschuldigen, — men zal haar voorwerpen, dat hij alles gedaan heeft, om maar het leven en het gezag des Konings en van hen, die hem omringen, te beschermen; men zal haar te laste leggen, dat zij in den derden Titel tot eene vereeniging van misdadigers ten minste *drie* personen vereischt, terwijl zij de afspraak tusschen twee heethoofden in eén vertrouwelijk gesprek gemaakt, om de grondwettige regering omver te werpen, reeds als zamenspanning tot hoog verraad kenmerkt; in één woord, men zal haar welligt eene te ver gaande zelfbeveiliging aanwrijven. Maar wij kunnen deze redeneringen niet beämen: wij gelooven veeleer, dat in materie van Staatsmisdaden de Wet gestreng, de Vorst edelmoedig behoort te zijn: wij houden het er voor, dat ieder misdrijf, tegen de veiligheid en de rust van den Staat (in den naauweren zin dier woorden) ondernomen, in deszelfs kiem behoort te worden versmoord. Of zouden de verdedigers eener tegenovergestelde leer niet somwijlen uit het oog verliezen, dat niet elke zamenspanning daarom eene strafbare zamenspanning is: dat de constitutiva delicti, die de

Wetgever elders naauwkeurig heeft moeten kenmerken, behooren zamen te komen, om de vereeniging tot eene strafbare zamenspanning te verheffen? Maar zijn die eenmaal aanwezig — is het eens bewezen, dat de vereenigden het doel hadden, om opzettelijk 's Konings leven aan te randen, de grondwet omver te werpen, den vijand in de hand te werken — zal men hem dan straffeloos aan hunne willekeur overlaten, omdat zij slechts twee in getal zijn? of zal men wachten, tot zij eenen derden deelgenoot zullen hebben gevonden? Behoudens beter oordeel, gelooven wij dus, dat in dit artikel geene verandering hoegenaamd behoort te worden gemaakt.

Nog moeten wij, na onze gedachten te hebben medegedeeld omtrent hetgeen in den eersten Titel van het Ontwerp voorkomt, den blik wenden naar hetgeen daarin wordt gemist. Immers men ontmoet in denzelven geheel geene bepalingen nopens de onderwerpen behandeld bij Art. 103-107 van den Code Pénal, nopens de niet-aangifte van Staatsmisdaden.

Wij achtten ons ontslagen van de verpligting om hier te wijzen, op hetgeen de vroegere en latere Strafwetboeken ten dien aanzien al of niet bevatten, vermits onderscheidene schrijvers aan dit onderwerp in de laatste jaren hunne zorg hebben toegewijd *).

*) Men zie de Inwijdingsverhandeling van den tegenwoordigen Gouverneur der provincie Drenthe L. N. van Randwijck, de

Maar des te noodzakelijker is het, dat wij met aandacht stilstaan bij de vraag, door KÖNIGSWARTER slechts ter loops aangevoerd, doch zeer juist voorgesteld: of de kring, binnen welken de Wetgever zijne magt om straffen te bepalen behoort te beperken, ook de niet-aangifte (revelatio delicti alieni) in zich bevat? Eene vraag, die wij niet aarzelen met den genoemden schrijver volmondig te beämen. En vermits de gronden, bij VAN RANDWIJCK en HAHN tot bevestiging eener tegenovergestelde meening ontwikkeld, ook bij de Regering ingang schijnen te hebben gevonden, willen wij kortelijk trachten dezelve te wederleggen.

Vooreerst dan beweert men, dat het tegen de zeden des volks strijdt, dat de Wetgever den burger tot aangifte van misdrijven zoude noodzaken *). Eene wet (zegt men) van welker regtvaardigheid niet het volk overtuigd is, moet zeker hare werking missen, moet nimmer in werking worden ge-

reticentia illorum, ad quorum notitiam laesae majestatis aut perduellionis crimina committenda pervenerunt. T. a. R. 1829. Jer. de Vries, de delictis omissionis. Amst. 1832. O. Q. J. J. van Swinderen, de reticentiae delicto. Gron. 1834. J. L. Königswarter, Geschiedkundig overzigt van de Wetgeving der voornaamste volken, omtrent de niet-aangifte (non-révélation) van Staatsmisdaden, in Nederl. Jaarb. v. Regtsgeleerdheid en Wetgeven, verz. van C. A. den Tex en J. van Hall, Amst. 1839, dl. I. bl. 165-217. Dezelfde, in de Revue étrangère et Française de Législation ven Foelix, Dec. 1838, Febr. 1839. F. Hahn, von der Pflicht zur Denuntiation der Verbrechen. Bern 1839. Onder de ouderen vind ik eene inwijdingsverhandeling van J. van Doelen, de delatione criminum. Traj. 1774.

*) Van Randwijck, t. a. p., bl. 87 vlg.

bragt. En zouden niet de meeste burgers terugdeinzen voor de noodzakelijkheid, om als aanbrengers hunne medeburgers naar het schavot te voeren? Le devoir de revéler, zeide de Fransche Minister BARTHE in 1832 tot de Kamer der Afgevaardigden, la conscience seule doit le faire remplir, la ménace d'une pénalité n'y peut rien. Les peines contre la non-révélation ont toujours été réprouvées par les moeurs publiques; elles sont évidemment sans efficacité. Doch (antwoorden wij) is het niet de taak des Wetgevers aan de zeden eene juiste rigting te geven? Zoude b. v., wanneer half Nederland geen schande zag in de vermenigvuldiging der tweegevechten de Regering daarom den geheelen dertienden Titel van het Ontwerp moeten terugnemen? Zie ook VAN SWINDEREN, t. a. p., bl. 20.

Maar niet alleen acht men strafbepalingen tegen de niet-aangifte van misdrijven als strijdig met ons volkskarakter, de heer VAN RANDWIJCK heeft getracht ook het nuttelooze van zoodanige verordeningen in het licht te stellen. Een goede burger (zegt hij) zal ook zonder de bedreiging der Strafwet, door aangifte de handhaving van orde, regt en billijkheid van lieverlede bevorderen; de slechte zal zich ook door de straf niet laten afschrikken, liever partij kiezen, en zich in de armen der verbondenen werpen. Zie Diss. bl. 94. Echter komt het ons voor, dat juist die onderscheiding tusschen ingezetenen van eerlijken en slechten inborst, bij het hier behandelde misdrijf het minst te stade komt. Neen: menig braaf huis-

vader, menig eerlijk werkman, menig lofwaardig kunstenaar, menig verdienstelijk burger zal, bij alle zijne deugden, ligt de verpligting uit het oog verliezen, die op hem rust, om bevorderlijk te zijn tot het afweren en opsporen van gruwelijke misdrijven: en de traagheid en vadzigheid van den eenen, en de zorgeloosheid van den anderen zal dezen en genen, die tot de stillen in den lande behooren, eenen pligt doen verzaken, welks niet-vervulling welligt het vaderland aan den rand des afgronds voert.

Dan, is het niet eene warme vaderlandsliefde, ook eigenbelang (zegt men) zal de brave burgers tot de aangifte van misdrijven nopen. Zie HAHN, t. a. p., bl. 77. Delikte (zoo redeneert deze schrijver) die das Gesammtwohl bedrohen, werden darum auch ohne gesetzliche Aufforderung gehindert oder angezeigt werden, nicht minder begangene Verbrechen, die den Charakter der Infamie und den Abscheu des Volkes an sich tragen. Maar hebben dan alle burgers, heeft zelfs het meerder deel derzelve een zoo juist begrip van het nut dat de aangifte dier misdaden voor de gezamenlijke burgers en dus ook voor ieder in het bijzonder heeft? of is niet hetzelfde, wat wij straks nopens de traagheid en achteloosheid veler ingezetenen aanmerkten op de meeste staten, vooral daar waar de volksmassa weinig invloed op de regering heeft, toepasselijk? En op gelijke wijze kan ook eene derde tegenwerping wederlegd worden, het denkbeeld namelijk dat de Regering, bij het vaststellen eener strafbepaling tegen niet-

openbaring van misdaden, zelf zoude openbaren, dat zij geen geloof meer slaat aan de algemeene afschuw, tegen zware misdrijven, die het geheele volk moet bezielen. Immers leert ook niet de ondervinding, dat vele vreedzame ingezetenen, die een afkeer van alle misdrijf hebben, echter somwijlen in het geheel geene aangifte bij de Justitie doen, wanneer ten hunnent mogt zijn gestolen, omdat zij, zoo zeggen ze, ongaarne met het geregt te doen hebben?

Wijders zegt men, op het voetspoor van BECCARIA, dat het straffen der niet-aangifte van misdrijven eene openbare hulde is der kwade trouw. Maar dit is eenigermate op de bepaling van Art. 34 van dezen Titel toepasselijk, geenzins op de aangifte van misdrijven door lieden, die zich volstrekt niet tot medepligtigheid aan die euveldaden hadden verbonden. Vgl. hierboven bl. 53.

Eindelijk zeggen CHAUVEAU en FAUSTIN: Le législateur a pensé avec raison qu'il devait abandonner à la conscience éclairée des citoyens l'accomplissement d'un devoir que l'interêt public commande, et qu'une certaine répugnance accompagnera toujours. Doch het is juist tegen dezen weerzin dat de Wetgever behoort te waken: want het gevaar is het dreigendst, waar de adder onder het gebladerte rondsluipt, en de wandelaar die hem ziet hem den kop niet durft vermorselen. De Wetgever (gaarne zeggen wij dit den heer KÖNIGSWARTER na) de Wetgever, die den Staat vertegenwoordigt, en door wien de algemeene wil wordt kenbaar gemaakt mag aan

elken ingezeten den pligt opleggen, zooveel mogelijk mede te werken tot het hoofddoel des Staats; hierop grondt de Staat insgelijks zijn regt, den burger tot getuigenis te dwingen, welk regt den Wetgever nimmer betwist is geworden, en zonder hetwelk de Strafwetten, ja de geheele Regtsbedeeling in de maatschappij, verijdeld zoude worden.

Wij zouden ons vertoog ten voordeele eener strafbepaling tegen de niet-aangifte van sommige misdaden gemakkelijk breedvoerig kunnen uiteenzetten: doch wij schrijven slechts vlugtige aanteekeningen en bedenkingen, geene reeks van verhandelingen over onderwerpen van de strafregtswetenschap. Huiverig zouden wij eene leer ten onzent veld zien winnen, die in theorie schoonschijnend is, maar in waarheid het vaderland ten verderve zoude kunnen strekken, het vaderland, dat de misdaad van hoogverraad, met al hare schrikkelijke gevolgen, maar al te goed heeft leeren kennen. Ook vinden wij ten dezen opzigte een vreemd contrast tusschen wetenschap en wetgeving, wetenschap en wetgeving, die altoos hand aan hand moeten gaan.

Mittermaier, hepp, van rappard, chauveau, faustin, allen verwerpen zij de door ons gehuldigde beginselen: doch van alle de staten van Europa, wier strafwetgevingen in de laatste jaren zijn vernieuwd of gewijzigd, staan alleen Zwitserland, en misschien een paar kleinere Duitsche staten op hunne zijde; terwijl in alle de overige landen van ons werelddeel de niet-aangifte van sommige misdrijven met straf wordt bedreigd.

Zelfs in Frankrijk, waar men in 1834 de strafbepalingen tegen de bedoelde nalating afschafte, is men reeds in 1837 wederom overtuigd geworden van de noodzakelijkheid, om dezelve weder in te voeren.

En van welken aard nu behoort die straf te zijn? Onteerend, als die, welke met bloedige letteren in Art. 3 en volgenden van den Code Pénal waren geschreven? Dat zij verre. Met eene ligte geldboete? Ook dit niet: want bij staatsmisdaden althans zoude zoodanige bepaling veelal hare geheele werking missen. Met verbanning, gelijk het Crimineel Wetboek voor het koningrijk Holland (Art. 67, 100, 179) bedreigde? Ook dit niet: want deze straf is van den eenen kant te zwaar, en van de andere zijde slechts op eene geheel andere soort van misdrijven toepasselijk? Mij dunkt, dat de beantwoording der voorgestelde vraag daarvan afhankelijk moet zijn, of men de niet-aangifte in verband beschouwt met een ander misdrijf, het weigeren om getuigenis af te leggen.

Indien de Wetgever (zegt KÖNIGSWARTER t. a. p. bl. 215) het regt heeft den burger te dwingen tot aflegging van getuigenis omtrent eene misdaad, welke der Overheid reeds bekend is, en waar dus het stilzwijgen veel minder gevaar mede brengt, dan in het geval wanneer deze der Overheid of den bedreigden persoon nog niet bekend is, waarom zoude hij dan niet *a fortiori*, in het laatste geval het regt hebben den ingezetene tot mededeeling van hetgeen tot zijne kennis is gekomen, te dwingen, daar het dadelijk voorkomen eener misdaad, immers van veel meer

onmiddelijken invloed op de regtszekerheid is, dan het straffen van een gepleegd misdrijf? Ook HAHN is het met den straks genoemden schrijver eens, dat er een naauw verband bestaat tusschen de beide hier bedoelde misdrijven: doch hierin verschillen zij, dat de Hollandsche regtsgeleerde de niet-aangifte van een gepleegd misdrijf zwaarder wil gestraft hebben dan de weigering om getuigenis af te leggen; terwijl de Zwitsersche schrijver een tegenovergesteld gevoelen is toegedaan. Der Zeugnisz Verweigernde (zegt deze t. a. p., bl. 50) ist in einer schlimmern Stellung, als der, welcher nicht das Zeugnisz gegen den Angeklagten offerirt, d. h. nicht denuntiirt, weil jener gegen die positive und specielle Aufforderung der Obrigkeit sich ungehorsam beweist. Wie verträgt es sich nun, den Richtsdenuntianten als Verbrecher zu behandeln und zu bestrafen, den Zeugnisz Verweigernden aber nicht? Man müszte, um consequent zu sein, das Strafsijstem auch gegen den letztern durchführen. Maar juist dit laatste is eene kennelijke dwaling, zoowel uit het oogpunt van algemeen Strafregt beschouwd, als volgens de bestaande Wetgevingen: en zeker ondergaat hij eene correctionele straf, die, ter zake van onwilligheid om getuigenis voor den regter af te leggen, volgens Art. 180 van het Wetboek van Strafvordering, wordt veroordeeld tot gevangenisstraf, den tijd van een jaar niet te boven gaande. En ook deze straf komt ons voor geschikt op het misdrijf van niet-aangifte van sommige misdaden, te kunnen worden toepasselijk gemaakt.

Nog blijft ons over op drie vraagpunten te wijzen, welke de Wetgever zal hebben te beslissen:

1°. Van welke misdrijven de aangifte dient gevorderd te worden?

2°. Waar in het Wetboek de strafbepaling tegen niet aangifte dient te worden opgenomen?

3°. Welke personen de Wetgever van de verpligting tot aangifte dient te verschoonen?

De eerste en derde vraag vinden wij reeds in het Wetboek van Strafvordering beantwoord. Een ieder die getuige is geweest van eenen aanslag, het zij tegen de openbare rust of veiligheid, het zij tegen iemands leven of eigendom, is, volgens Art. 14 van het Wetboek van Strafvordering, gehouden, daarvan aangifte te doen; en alleen de personen vermeld bij het tweede en derde lid van Art. 65 deszelfden Wetboeks zijn daarvan verschoond.

Maar van alle de in Art. 14 bedoelde misdrijven behoeft de aangifte niet *op straffe* te worden gevorderd: de Staat behoort van alle de enkele burgers geene ambtenaren van het Openbaar Ministerie of hulpofficieren te maken: alleen daar waar het gevaar voor den geheelen Staat onmiddelijk dreigend en groot is, vermag hij gebruik te maken van zijn regt om, onder bedreiging van straf tegen de nalatigen, de medewerking van alle ingezetenen zonder onderscheid te eischen. Daarom ook stelde de Regering in het Ontwerp van 1827 alleen eene straf voor, tegen de niet-aangifte eener zamenspanning tot hoog-

verraad. Die van het bestaan (zoo lezen wij in Art. 131 van dat Ontwerp) eener zamenspanning, of van eenen toeleg om zoodanigen aanslag te plegen, als bij Art. 123 is gemeld, mogten kennis bekomen, zonder daarin deel te nemen, zullen nogthans gehouden zijn, daarvan in tijds aan het gouvernement, de politie of justitie ontdekking te doen, en bij gebreke daarvan gestraft worden naar de omstandigheden, met gevangenis of bannissement uit het koningrijk, te zamen of afzonderlijk niet te bovengaande den tijd van acht jaren, of in geval van bloote onachtzaamheid, ten minste met geldboete, welke echter niet zal te boven gaan de somma van tweeduizend guldens. Doch de Regering scheen zelf op dit punt voor tegenkanting beducht, en stelde onder de vier en dertig vraagpunten, nopens de gewigtigste aangelegenheden van het Strafregt, die bij Koninklijke boodschap van 17 October 1827 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal werden ingezonden, onder N°. 18 ook de navolgende voor:

Moet degene, die eene zamenspanning niet openbaart, gestraft worden? (Art. 131). Zoo ja, moeten er dan geene meerdere uitzonderingen op de verpligting tot aangifte gemaakt worden dan die, welke voorkomen in Art. 132? Behoort niet de toepassing der uitzonderingen, bepaald bij Art. 132, uitgestrekt te worden tot openbare ambtenaren? Zie VOORDUIN, *Geschied. en Begins.* d. Nederl. Wetg. dl. I. *Alg. Inleid.* bl. 325. De bevestigende beantwoording der eerst voorgestelde vraag werd

van vele kanten bestreden, waartoe zeker veel zal hebben bijgebragt de uitmuntende wijze, waarop het lid der Kamer, Mr. W. L. F. C. VAN RAPPARD, in zijne *Aanmerkingen* (Nijm. 1827) dl. III, bl. 27 vlg. een tegenovergesteld gevoelen verdedigde. Ook liet daarenboven de redactie zoowel als de strafbepaling van het voorgestelde artikel, veel te wenschen over. Maar de gronden, die tegen het beginsel zijn aangevoerd, en die wij boven hoofdzakelijk hebben opgenoemd, schijnen geenzins voldoende, om bij verraderlijke aanslagen tegen de veiligheid des Vaderlands het onbetwistbare regt van den Staat te doen sluimeren, en straffeloos de laauwheid van den eenen of de kwade trouw van den anderen te gedoogen. Behoudens beter oordeel komt het mij dus voor, dat eene bepaling, als hier bedoeld wordt, alleen op de misdaden behoort te wijzen, in dezen eersten Titel behandeld, en dienvolgens bij denzelven deze of soortgelijke slotbepaling is te voegen:

Al wie kennis draagt, dat er eenige misdaad is gepleegd, in dezen Titel opgenoemd, en daarvan niet zoo ras doenlijk aangifte aan de Overheid zal hebben gedaan, zal gestraft worden met eene correctionnele gevangenisstraf, van ten minste acht dagen en ten langste een jaar.

Eindelijk merken wij nog nopens dezen Titel aan, dat in denzelven in het geheel geene melding is gemaakt, van zoodanige beleedigingen jegens het Hoofd van den Staat, die niet tot de reeks der aanslagen tegen Hoogstdeszelfs leven of persoon kun-

nen worden gesteld: beledigingen, waartegen heden ten dage is voorzien bij Art. 1 der Wet van 1 Junij 1830 (Staatsbl. No. 15), waarvan het Ontwerp gewaagt in den zeventienden Titel (Art. 16,17) van dit boek. En toch, de geachtste Regtsleeraren zijn tegenwoordig van oordeel, dat ook deze soort van misdrijven tot de in den onderwerpelijken Titel bedoelde behoort te worden gerekend: en in de meeste Wetgevingen van nieuweren tijd zijn dan ook de strafbepalingen, tegen de zelve bedreigd, in de van misdaden tegen de rust en de veiligheid van den Staat handelende hoofdstukken opgenomen. Schwerlich (zegt MITTERMAIER) ist es der würdigen Vorstellung der Monarchie gemäsz, wenn man das Strafgesetz, welches von den Beleidigungen der Amtsehre spricht, auf die Beleidigung des Regenten ausdehnen will, und dadurch den Herrscher zu dem ersten Beamten macht. Die Majestätsbeleidigung (zoo vervolgen wij met BAUER) gehört also, nach der Natur des dadurch verletzten Rechtes, zu den gesetzlich ausgezeichneten Ehrverletzungen; die besondere Beschaffenheit der dadurch verletzten Person gibt ihm aber die vorherrschende Eigenschaft einer *Staatsverbrechens*. Wij zullen later gelegenheid hebben op dit punt nader terug te komen, wanneer het ons zal vergund zijn nopens den XVII Titel onze opmerkingen mede te deelen.

TWEEDE TITEL.

ART. 1-11.

Vgl. F. Murhard, über Widerstand, Empörung und Zwangubung d. Staatsburger gegen die bestehende Gewalt. Gott. 1832.

Chauveau et Faustin, Théorie du Code Pénal, dl. II. bl. 233 vlg.

F. C. A. Peitsch, Annot. ad. Art. 209-221 C. P. de Rebellione eiusque poenis. L. B. 1839.

J. Huizinga, de crimine in specie sic dicta Rebellionis ad Art. 209-212 C. P, in Quaest. Jur. Gron 1834, bl. 1 vlg.

Klien, de leg. Sax. contra tumultum et seditionem. Lips. 1832.

De tweede Titel draagt tot opschrift: *Van feitelijke wederspannigheid tegen het openbaar gezag en van andere schending van hetzelve.* Dit opschrift beantwoordt eigenlijk niet volkomen aan den inhoud, de laatste is van minder beperkten omvang, en omsluit ongeveer hetzelfde wat in den Franschen Code van 1791 onder de rubriek *offenses à la loi* in acht klassen voorkwam. Immers deze Titel handelt:

1°. Van feitelijke wederspannigheid, feitelijkheden en bedreigingen tegen openbare ambtenaren (Art. 1-11).

2°. Van ontvlugting en begunstiging der ontvlugting van gevangenen (Art. 12-19).

3°. Van het berooven of ophouden van postboden (Art. 20).

4°. Van openbreken van zegels en verduistering van in bewaring gestelde zaken (Art. 21-24).

5°. Van beschadiging van gedenkteekenen (Art. 25).

6°. Van aanmatigingen van titels en bedieningen (Art. 26, 27).

7°. Van stoornis der vrije godsdienstoefening (Art. 28-32).

8°. Van eigenrigting (Art. 33).

De bepaling van rebellie in Art. 1 omschreven, komt ons allezins juist en voortreffelijk voor. Het Ontwerp spreekt alleen van *feitelijke weerspannigheid*, niet van aantasting, niet van geweldpleging. En waarlijk, de omstandigheid, dat *wederspannigheid* hebbe plaats gehad, en dat die wederspannigheid *feitelijk* geweest zij, dat is, zich door feitelijkheden hebbe geopenbaard, deze omstandigheid is voldoende om de strafbare handeling, als eene der constitutiva delicti, te kenmerken.

Een tweede vereischte, die de Wet in rebellie vordert is, dat de wederspannigheid gepleegd zij tegen eenen of meerdere *openbare ambtenaren.* Merkten wij straks op, dat in de zamenvoeging des

Titels de Ontwerpers den Code van 1791 op het oog hadden gehad, zoo is men ook hier in zeker opzigt tot de beginselen van dat Wetboek teruggekeerd, door, even als daar in het algemeen van *dépositaires quelconques de la force publique* was gesproken, in één woord hier van openbare ambtenaren te gewagen. Maar de uitdrukking van Art. 2 van het Ontwerp is veel ruimer, ja men zoude bijna zeggen, van onmetelijken omvang, en veel meer personen vallen in de termen van dat artikel, dan onder de benaming dépositaires de la force publique, dan in de cathegorie van hen, die de openbare magt uitoefenen.

Maar, is nu zoodanige algemeene uitdrukking beter dan eene speciale opnoeming, gelijk bij Art. 209 C. P. is geschied? La loi (zeggen CHAUVEAU en FAUSTIN) à substitué avec raison à ce terme abstrait une désignation, qui fait disparaître les difficultés de l'interpretation. Doch is dit waarheid? Heeft men niet menigvuldige quaestiën van tijd tot tijd opgeworpen nopens de beambten, die onder het bereik van Art. 209 vallen? De uitdrukking in het Ontwerp beveelt zich onzes inziens juist door hare algemeenheid aan, vermits als derde vereischte in dit bedoelde eerste artikel is opgenoemd, dat die openbare ambtenaren op het tijdstip der weder spannigheid hunne ambtsbezigheden moeten hebben uitgeoefend tot uitvoering van de Grondwet, der wetten of der besluiten of bevelen van het openbaar gezag, of der regterlijke bevelen of vonnissen. Al-

leen merken wij hier op, dat wij liever in plaats van het voorzetsel *tegen* zouden wenschen te lezen *jegens*; even als ook in Art. 209 C. P niet *contre* maar *envers* staat geschreven. Deze verandering zoude ook in den geest zijn van het arrest, door den Hoogen Raad den 3 Maart 1840 gewezen, te vinden bij VAN DEN HONERT, *Verzameling*, Afd. *Strafvordering en Strafregt*, d. IV, bl. 15.

Wat de toepassing der straf betreft, de Regering wil zien gelet:

1°. Op het getal personen, dat de weêrspannigheid pleegt.

2°. Op de omstandigheid, of de wederspannigen gewapend zijn of niet.

3°. Op de omstandigheid of de rebellie ten gevolge eener zamenspanning wordt gepleegd.

4°. Op de omstandigheid of de wederspannigen hoofden of enkele deelgenooten der zamenspanning zijn.

Gaan wij alle deze onderscheidingen afzonderlijk na.

I. Terwijl Art. 212 van den Code Pénal de feitelijke wederspannigheid van twee personen, gelijkstelde met die door slechts éénen persoon gepleegd, bedreigde Art. 211 van hetzelfde Wetboek reeds eene zwaardere straf, wanneer drie personen in de wederspannigheid hadden gedeeld. Ons Ontwerp heeft zich in dit opzigt nog zachter gestemd; en ook drie personen, die te zamen de rebellie plegen, worden door hetzelve met geene andere straf bedreigd, dan

die ook eenen enkelen wederspannige zou moeten worden opgelegd. Waaraan deze afwijkingen van den Code Pénal te wijten zijn, bevroeden wij niet, en misschien zal eerlang de Memorie tot Toelichting daaromtrent opheldering geven. Doch te regt heeft het Ontwerp onderscheid gemaakt, tusschen rebellie door meerdere personen gelijktijdig zonder afspraak gepleegd, en rebellie ten gevolge eener zamenspanning begaan, waarover wij onder N°. 3 zullen handelen. Goedkeuring verdient het ook, onzes inziens, dat het woord *vereeniging* (réunion) in de betrekkelijke artikelen van het Ontwerp *niet* voorkomt, hetwelk alleen vraagt of meer dan drie personen de wederspannigheid hebben begaan. Het was toch, wat CARNOT daartegen moge inbrengen, eene fictie der Fransche Wet om bij het gelijktijdig wederstand bieden van verscheidene personen, altoos tusschen dezen eene vereeniging te veronderstellen.

II. Hieromtrent verwijzen wij naar hetgeen boven voorkomt, bl. 42-48. Nog moeten wij hier opmerken dat bij de beantwoording der vraag, hoevele personen aan eenen wederstand moeten deelnemen, om eene hoogere straf te kunnen toepassen, men somwijlen getwijfeld heeft of ouderdom en kunne ook invloed behooren uit te oefenen op de qualificatie van het feit, zoodat b. v. de wederstand door een echtpaar met hunne twee onmondige kinderen gepleegd, niet zoude zijn te beschouwen als wederspannigheid, gepleegd door meer dan drie personen. Zie Art. 4 van het Ontwerp. In andere

Wetten is wederom de zestienjarige ouderdom in eenen wederspanneling gevorderd, om tot het getal der deelgenooten een cijfer te kunnen bijbrengen. Maar te regt lezen wij in de *Motiven der Herzoglichen Landesregierung* bij het Criminal-Gesetzbuch voor Brunswijk: In dem gegenwärtigen Gesetze ist der Grundsatz festgehalten, die Beurtheilung thatsächlicher Umstände dem vernünftigen Ermessen des Richters zu überlassen, und ihn nicht durch starre, rein formelle und eigentlich ganz willkürliche Bestimmungen zum Nachtheile einer gerechten Würdigung der Verhältnisse die Hände zu binden. Am Wenigsten scheint sich rechtfertigen zu lassen dasz Theilnehmer an einem Aufruhr über 16 Jahr alt sein sollen; denn junge Leute zwischen 14 und 16 Jahren sind sehr gefährliche Theilnehmern gerade bij Vorgängen dieser Art, man denke nur an die Zöglinge der Pariser polytechnischen Schule. Gaarne vereenigen wij ons met deze redenering, en houden ons overtuigd, dat, wanneer eene feitelijke wederspannigheid gepleegd is door twee meerderjarige personen en twee knapen, tusschen 10 en 16 jaren oud, die naar 's Regters gevoelen met oordeel des onderscheids gehandeld hebben, en dus vallen in de termen van het tweede lid van Art. 68 des aanstaanden Wetboeks, Art. 4 van den hier behandelden Titel wel degelijk toegepast moet worden.

III. Dat de omstandigheid, of de rebellie ten gevolge eener zamenspanning wordt gepleegd, als eene wettig verzwarende omstandigheid in het Ont-

werp is opgenomen, schijnt wederom toejuiching te verdienen, en voor lang was het gemis eene soortgelijke bepaling in den Code Pénal geplaatst: de uitdrukkingen toch *bande* en *attroupement* waren van geheel verschillenden aard. Nous ferons d'abord remarquer (zeide HAUS, t. a. p., bl. 121), que le Code a passé sous silence une troisième circonstance, qui augmente beaucoup la gravité du crime et la culpabilité de ses auteurs: nous voulons parler du *concert* formé d'avance entre plusieurs personnes de se constituer en état de rebellion contre l'autorité publique. Echter meenen wij te moeten betwijfelen, of de bepaling eener *zamenspanning* in Art. 36 van den eersten Titel voorkomende wel op het misdrijf van rebellie volledig mag worden toegepast; met andere woorden of de afspraak tusschen *twee* personen gepleegd voldoende is om eene *zamenspanning tot wederspannigheid* daar te stellen. Immers alleen het belang de veiligheid van den Staat heeft ons genoopt de straks aangehaalde bepaling goed te keuren voor zooverre betreft de zamenspanningen tot de misdaden, in den eersten Titel van het Ontwerp omschreven: maar pleiten wel gelijke drangredenen, om die bepaling ook tot dezen Titel uit te strekken? of is het niet veel geleidelijker, ja meer overeenkomstig met het beginsel in dezen Titel ontvouwd, en door ons sub I toegelicht, om aan te nemen, dat hier ook de zamenspanning door minstens *vier* personen moet zijn gepleegd?

IV. Te regt onderscheidt het ontwerp ook de hoofden of aanvoerders van eenen feitelijken wederstand van de overige deelgenooten derzelve. Art. 221 van den Code Pénal bedreigde de aanvoerders alleen met een toezigt der hooge politie, hen overigens met de verdere wederspannelingen gelijkstellende: en dan-noch was het aan den regter overgelaten om dit toezigt te bevelen of niet. In de Duitsche Jurisprudentie werd ten allen tijde de aanvoerder of het hoofd eener misdadige handeling door vereenigde personen gepleegd, zwaarder gestraft dan elk ander deelgenoot. Bei den Tumult, zegt FEUERBACH, *Lehrbuch* § 205, im Allgemeinen müsten der Urheber, welcher die Zusammenrottung erst bewirkt (Aufrührer, Aufwiegler) und der *Anführer*, welcher die Ausführer der Zusammenrottung leitet (*Rädelsführer*), von den übrigen Theilnehmern, den Tumultuanten, unterschieden werden. Ook de nieuwste Wetgevingen in Duitschland hebben in dit opzigt de beginselen der Jurisprudentie, door de geachtste regtsleeraars ondersteund, gevolgd. Men vergelijke Art. 113 en 114 van het Saksische Strafwetboek, waarbij de *Anstifter* en *Anführer*, die geene wapenen bij zich hebben gehad, zijn gelijk gesteld met andere deelgenooten der wederspannigheid, die gewapend daaraan deel hebben genomen. En eveneens worden bij Art. 96 en 97 van het Brunswijksche Strafwetboek de *Anstifter* en *Rädelsführer* met de *bewaffnete Theilnehmer* gelijk gesteld.

Nog zouden wij hier kunnen handelen over de vraag, in de laatste jaren zoo veelvuldig opgeworpen of de Wetgever ook behoort te gewagen van het geval, dat de openbare ambtenaren de grenzen hunner bevoegdheid overschrijden, doch wij zullen later eene geschikte gelegenheid vinden om op dit punt terug te komen, en maken hier alleen nog onzen lezer opmerkzaam, dat in de elf eerste artikelen van den onderhavigen Titel dan eens van *feitelijke wederspannigheid*, dan weder van *feitelijken wederstand* wordt gesproken, welke beide uitdrukkingen hetzelfde misdrijf moeten te kennen geven.

ART. 12-19.

Vgl. H. van der Haer, de Carceribus eorumque effractoribus. Franeq. 1772.

Hurlebusch, über die Selbstbefreiung der Gefangenen, in zijne Beijtrage, No. IV.

E. A. H. a Broecker, Maleficus ob fugam e carcere graviter puniendus est. Regiom. (1824).

C. G. C. Daehne, de poena malefici e carcere profugi. Rostock. 1829.

Het Ontwerp volgt bij het behandelen der stoffe over het ontvlugten van gevangenen, en het begunstigen dier ontvlugting, eene andere orde, dan in den Code Pénal was in acht genomen. De Art. 12 en 13 betrekkelijk het beschermen van misdadigers door het begunstigen hunner vlugt openen in dezen Titel de rei der hiertoe betrekkelijke misdrijven. Art. 13 hebben wij reeds vroeger, in ver-

band met andere bepalingen beschouwd: ook Art. 12 geeft tot eenige opmerkingen aanleiding. Brengen wij toch dit Art. in verband met de volgende bepalingen, zoo zien wij dat, naar het gevoelen der Regering, acht moet worden geslagen op drieerlei wijze van ontvlugten:

1°. Met braak.

2°. Met geweld.

3°. Zonder braak of geweld.

Art. 14 onderscheidt wel degelijk de ontvlugting met braak van die met geweld: het spreekt van personen, die door middel van braak *of* geweld hunne gevangenis ontvlugten: even als ook MITTERMAIER van Gewaltanwendung *oder* Erbrechung gewaagt. Aanteek. op FEUERBACH, § 198. Is het dus wel juist, dat Art. 12 van het Ontwerp zegt:

Al wie opzettelijk zal hebben medegewerkt, om eenen gevangenen, gegijzelden of in verzekerde bewaring genomen persoon te doen ontvlugten, zonder dat daarbij *geweld* heeft plaats gehad, enz.? Neen voorzeker: even gelijk Art. 243 en 245 C. P. van *bris ou violence* gewagen, behoort ook in Art. 12 gelezen te worden, *zonder dat daarbij braak of geweld heeft plaats gehad* enz. Art. 16 is in dit opzigt nog veel minder naauwkeurig: daar lezen wij van personen, die gevangenhuizen *met geweld openbreken*: hier wordt dus de in Art. 14 gemaakte onderscheiding geheel uit het oog verloren. Liever zouden wij dus ook hier de woorden *met geweld* zien wegvallen, en overal *geweld* zien gebezigd,

waar alleen van geweldadigheden tegen de gevangenbewaarders gepleegd sprake is.

Art. 12 spreekt alleen van hen, die zullen hebben medegewerkt, om eenen gevangenen, gegijzelden of in verzekerde bewaring genomen persoon te doen ontvlugten, zonder dat daarbij geweld heeft plaats gehad: dus niet van de zoodanigen, die op die wijze zelve aan hunne gevangenis ontkomen zijn. Dit beginsel wordt dus in het Ontwerp op den voorgrond gesteld, dat het ontvlugten zonder braak en zonder geweld noch misdaad noch wanbedrijf uitmaakt. Nach allgemeinen Grundsätzen (zeggen wij gaarne den Hoogleeraar BAUER na) ist die Selbstbefreiung, falls sie nicht mittelst eines anderen Verbrechens geschieht, wenn gleich als eine *widerrechtliche*, doch nicht als eine *strafwürdige* Handlung anzusehen. *Lehrb. d. Strafrechtes*, bl. 512, not. *b.* *Gesetzgebende Weisheit* (zegt ook FEUERBACH) wird freilich die Selbstbefreiung, wenn sie nicht mittelst anderen Verbrechen, z. B. Todtung oder Verwundung der Wächter, Brandstiftung u. dergl. geschieht, aus dem Verzeichnisse der Verbrechen streichen. *Lehrbuch d. peinl. Rechts*, § 197, *a.* Men behoeft slechts het oog te slaan op het tweede lid van Art. 12, om te ontwaren, hoe zeer het Ontwerp boven den Code Pénal uitmunt, doordien het ook hier de stem des bloeds en de banden der natuur, door den Wetgever zelven geheiligd, eerbiedigt. Deze bepaling (zoo leest men daar) is niet van toepassing op de nabestaanden in de op- en nedergaande linie, den man

of de vrouw, zelfs na de echtscheiding, de broeders of zusters en de aangehuwden in denzelfden graad van die gevangene, gegijzelde of in verzekerde bewaring genomen personen. Het beginsel, hier gevolgd, is zoo heilig, zoo zuiver, zoo op de hechtste grondslagen der burgermaatschappij gebouwd, zoo in overeenstemming met de in Art. 13 van het Ontwerp en Art. 248 C. P. gevolgde leer, dat sommige regters ook in Frankrijk niet geaarseld hebben, hetzelve toe te passen, ofschoon in strijd zijnde met de letter van het Wetboek. Zie Arr. Hof v. Parijs, bij SIREIJ, dl. XVI, bl. 180. CHAUVEAU en FAUSTIN, dl II. bl. 287. CARNOT, ad Art. 337 N°. X. A l' appui de cette extension (zegt HAUS, dl. II. bl. 137) nous citerons l'exemple de Mne. DE LAVALETTE, qui ne fût pas même mise en jugement, quoiqu' il fut bien constaté, qu' elle avait favorisé, *par adresse*, l'évasion de son mari, condamné à mort et qui devoit être exécuté le lendemin. En welk Nederlander herinnert zich niet gaarne de huwelijksmin van die gade des grooten Staatsmans, die duizend mannen te erg was, tegen wier list besloten wallen en dubble grachten niet bestand waren? Doch (vragen wij) behoort dat beginsel niet in elk geval te worden vastgehouden? Zoude ook niet bij Art. 16 en 17 eene verzachtende bepaling ten opzigte der hier genoemde personen moeten worden gevoegd? Zeker zoude het dwaasheid zijn, den vader toe te staan, om straffeloos zijnen misdadigen zoon door geweld of braak uit het tuchthuis te verlossen: maar zoude ook in deze

gevallen niet die teedere band, die hen zamensnoert, die de drijfveer zijner handelwijze is, een wettige grond tot verzachting daarstellen? Ce n'est pas (zeggen de schrijvers der *Théorie)* une exception entière, mais seulement une atténuation de la peine, qui nous semblerait devoir être établie dans ce dernier cas. In gelijken geest heeft dus, ook op gewelddadige bevrijding, de Hannoversche Wetgever, in Art. 170 van het Criminal-Gesetzbuch voor dat land, deze slotbepaling toegepast: Geschah die Befreiung von den Ehegatten, oder Verlobten, oder von Descendenten, Ascendenten oder Geschwistern des Gefangenen, oder dessen Verschwägerten in gerader Linie, so ist dieser Umstand als ein besonderer Milderungsgrund anzusehen. Vergl. ook V. D. HAER, t. a. p., bl. 40 vlg. Daarom stellen wij, behoudens beter oordeel, voor, om achter Art. 16 en 17, deze of soortgelijke bepaling in te lasschen:

De tuchthuisstraf, in de beide vorige artikelen bedoeld, zal ten opzigte der personen, in het tweede lid van Art. 12 opgenoemd in zoo verre worden gewijzigd, dat zij in het geval bij Art. 16 bedoeld niet beneden de drie en niet boven de vijf jaren, en in het geval bij Art. 17 vermeld niet beneden de vijf en niet boven de tien jaren zal worden toegepast.

Art. 14 bevat eene afwijking van de bepaling, voorkomende in Art. 245 van den Code Pénal. Daar werd alleen van *détenus* gesproken, en de Jurisprudentie had het bevestigd, dat onder die uitdrukking niet begrepen waren de zoodanige personen, die

wegens schulden in verzekerde bewaring werden gehouden. Het voorgestelde artikel daarentegen gewaagt niet alleen van *gevangenen*, maar tevens van *gegijzelden*. Is deze wijziging goed te keuren? Wij gelooven niet, dat deze vraag voor eene ontkennende beantwoording vatbaar is: ja wij meenen, dat CHAUVEAU en FAUSTIN de in Frankrijk gevestigde Jurisprudentie aan een geheel verkeerd motif toeschrijven, als zij zeggen, c'est qu'en effet il ne suffit pas qu'il y ait désobéissance et en quelque sorte rébellion à la justice de la part du détenu qui s'évade, il faut encore que cette évasion cause un préjudice à l'ordre social. Or, l'évasion d'un prisonnier pour dettes ne lèse que les intérêts de son débiteur; la loi pénale n'a donc pas dû la comprendre dans ses dispositions. Integendeel, de Jurisprudentie gronde zich te regt op het motif, dat gegijzelden niet onder de benaming *détenus* kunnen begrepen worden; doch de Ontwerpers, die geene bestaande Wet uitlegden, maar eene nieuwe voordroegen, hebben te regt ook in het uitbreken van gegijzelden eene schending der maatschappelijke orde gevonden. En in geen' anderen geest was Art. 82 van het Criminale Wetboek voor het koningrijk Holland gesteld, dat aldus luidde: Die, het zij in of buiten oproer, gevangenhuizen of andere gebouwen gewelddadig openbreken, met oogmerk, om gevangen, gegijzelde of gearresteerde personen te verlossen, gelijk ook die de wachten, ter bewaring van zoodanige personen in of buiten eenig gebouw gesteld of gebruikt, ter verlossing van dezelve met

geweld overvallen, zullen, naar gelang van het meerder of minder gepleegd geweld, met geeseling en brandmerk, geeseling of gevangenis, niet te boven gaande den tijd van tien jaren, worden gestraft.

Nog moeten wij opmerkzaam maken op een hoogst belangrijk verschil tusschen Art. 245 C. P. en het hier behandelde Art. 14 van het Ontwerp: het bestaat hierin, dat eerstgemelde bepaling spreekt van détenus qui se seront évadés ou qui auront tenté de s' évader, terwijl de laatste alleen van de volbragte daad der ontvlugting gewaagt. Wij vreezen, dat de voorgestelde verandering geene algemeene toejuiching zal te beurt vallen. En waarlijk, heeft de misdadiger, die de muur zijner cel heeft doorbroken, of de stijlen, die het venster zijner gevangenis beschutten, en op het punt is, om te ontsnappen, eene daad gepleegd, waartegen de Strafwet niet behoeft te waken, wier bestraffing aan de gewone kerkertucht behoort te worden overgelaten? Beter welligt ware ook de poging tot eene ontvlugting door braak of geweld bij de Wet strafbaar gesteld, mits zij valt in de termen van Art. 53 van het Eerste Boek dezes Wetboeks.

Art. 15 van het Ontwerp huldigt openlijk eene leer, die wel niet in den Code Pénal was opgenomen, maar toch ook in Frankrijk door de Jurisprudentie was geëerbiedigd. Het is namelijk deze, dat het beginsel der niet-opeenstapeling van gevangenisstraffen op het in Art. 14 vermelde misdrijf niet toepasselijk is. De reden dezer exceptionnele bepaling

te dien aanzien voorkomen, door de Regering voorbedachtelijk zijn voorbijgegaan; dat men gemeend heeft door eene groote ruimte tusschen het maximum en het minimum der bedreigde straffen genoegzame magt aan den regter over te laten, om op alle de omstandigheden, die het misdrijf verzwaren of verligten, acht te kunnen slaan. Even eens zegt ook Art. 171 van het Hannoversche Wetboek in algemeene termen: Wenn Diejenigen, welcher die Bewachung oder Verwahrung eines Gefangenen aufgetragen ist, dessen Entweichung vorsetzlich bewirken oder dazu Hülfe leisten, so sollen sie mit Gefängnisz oder bei erschwerenden Umständen mit Arbeitshaus, und wenn die Befreiung des Gefangenen auf gewaltsame Art geschah, mit Zuchthaus belegt werden.

Opmerkelijk is het, dat volgens het Saksische Strafwetboek (Art. 109) de cipier, die opzettelijk eenen gevangenen heeft doen ontsnappen, nimmer hooger, dan tot twee jaren arbeidshuis kan worden veroordeeld, terwijl in het Ontwerp driejarige tuchthuisstraf het minimum is. Maar wel verre van dit af te keuren, geven wij in bedenking, of niet de strafmaat, in Art. 16 en 19 bedreigd, niet alleen wat het maximum betreft, maar ook ten opzigte van het minimum, geheel gelijk behoort te zijn, zoodat ook in Art. 19 het minimum tot *vijf* jaren worde opgevoerd.

Nog gelooven wij, dat de Ontwerpers zeer te regt hoegenaamd geen acht hebben geslagen, op de straf, die den ontvlugten persoon was opgelegd of

te wachten stond, zoo als dit bij den Code Pénal was vastgesteld; ook hierop kan de regter zelf in de toepassing der straf, binnen de bepaalde grenzen acht slaan. En ook zijn wij het hier volkomen eens met SCHUELER, die beweert, dat, wanneer op deze omstandigheid werkelijk wordt gelet, ook het wettig bewijs moet zijn geleverd, dat de bevrijder met de den verlosten opgelegde of te wachten staande straf bekend was. Zie SCHUELER, *Beitr. zur Beurtheil. d. Criminalgesetzbuchs für Sachsen*, bl. 62.

Ook behoort de bepaling van Art. 19 te worden beschouwd in verband met Art. 4 van het Eerste Boek dezes Wetboeks: er behoort in allen gevalle *schuld* aan zijde des cipiers of bewaarders te zijn. Ik kan mij dus geenzins vereenigen met het denkbeeld van CHAUVEAU en FAUSTIN, dat, b.v. bij een slechten toestand der gevangenis, de cipier eene *vis major*, (exception de force majeure) vallende in de termen van Art. 64 des Eersten Boeks, behoort te bewijzen: integendeel zal het niet bewezene der schuld, in elk wanbedrijf vereischt, den regter nopen om het feit voor noch misdaad, noch wanbedrijf, noch overtreding te verklaren, en den beklaagde van alle regtsvervolging te ontslaan. Men behoeft zich slechts te herinneren, hetgeen in den vorige jare in het Huis van Arrest en Justitie te Assen is voorgevallen, om zich te overtuigen, dat, wel verre van bij zoodanige omstandigheden den cipier in regten te betrekken, eene dergelijke gebeurtenis alleen aanleiding behoort te geven tot het daarstellen van nood-

zakelijke verbeteringen in slecht ingerigte gevangenissen. Trouwens, het vatten der toen ontvlugte misdadigers heeft de vraag omtrent de schuld of onschuld van cipier en bewaarder al aanstonds afgesneden.

En zie daar juist het laatste punt, waarop wij met betrekking tot deze stoffe de aandacht onzer lezers moeten vestigen: behoort het terugbrengen des vlugtelings den nalatigen bewaker van alle straf te bevrijden? Art. 247 C. P. gebood zulks, onder bepaalde omstandigheden: wij gelooven. dat het Ontwerp te regt daarvan zwijgt: het is eene leer, die volstrekt op geene regtskundige beginselen is gebouwd, wat ook door de schrijvers der Théorie du Code Pénal ten voordeele derzelve is bijgebragt. Tant que la peine n'est pas subie (zeggen zij) l'arrestation de l'évadé y doit mettre un terme, car elle répare le fait matériel, et ce n'est qu'un fait matériel que la loi punit. Maar is hier het materiele feit hersteld? Is door het terugbrengen des ontsnapten de daadzaak uitgewischt, dat de bewaker nalatig is geweest in het betrachten van zijnen pligt, dat hij sliep, toen hij had behooren te waken, dat hij afwezig was, toen hij tegenwoordig had moeten zijn?

ART. 20.

De Regering heeft in de redactie van dit artikel, zoowel de oppervlakkigheid van Art. 256 van den Code Pénal, als de omslagtigheid van Art. 83 van

het Criminele Wetboek voor het koningrijk Holland ontweken. Laatstgenoemde bepaling luidde als volgt: »Die de bedienden der posterijen, de couriers en estafettes van of aan het gouvernement, de boden van hooge of mindere gestelde magten of van openbare ambtenaren geweldddadig aanvallen, of zonder daartoe geregtigd te zijn, moedwillig tegenhouden, met oogmerk om hèn van eenige brieven te berooven, die te openen, te lezen, te doen openen en te doen lezen, of ook om de overbrenging van dezelve boodschappen of brieven op te houden, die ten gelijken einde zich met list van dezelve brieven meester maken, gelijk ook, die het geweld of list door anderen gepleegd zijnde, de voorzeide brieven, zonder daartoe geregtigd te zijn, voorbedachtelijk openbreken of moedwillig ophouden en verbergen, zullen, naar gelang der omstandigheden, met schavotstraf, gevangenis of bannissement uit het koningrijk of andere, te zamen of afzonderlijk, niet te bovengaande den tijd van zes jaren, gestraft worden." Vergelijken wij deze verordening met de thans voorgestelde bepaling, zoo schijnt in laatstgemelde alleen de uitdrukking *openbaar bestuur* eenig bezwaar op te leveren. Kan toch deze uitdrukking wel geacht worden ook de regterlijke magt te bevatten? Misschien ware het beter, daarnevens te voegen de woorden *gestelde magten*, uit de vroegere Wetgeving overgenomen. In allen gevalle is het moeijelijk te begrijpen, waarom hier van openbaar bestuur en in het volgende artikel van openbaar gezag gesproken wordt.

ART. 21.

Vgl. Chauveau en Faustin, Théorie du C. P. dl. II, bl. 291 vlg.

De misdaad van het verbreken van zegels, in den Code Pénal in zeven artikelen, naar de verschillende omstandigheden, waaronder zij zich voordoet omschreven, wordt in bovengenoemd eenig artikel van het Ontwerp behandeld. Het Ontwerp wijst alleen op twee onderscheidingen:

1°. Of daad van 't verbreken opzettelijk dan wel uit onachtzaamheid zij begaan.

2°. Of die daad door hem is gepleegd, die zelf tot bewaarder over de zegels was aangesteld, dan wel door ieder' ander' persoon.

Hierbij valt in de eerste plaats op te merken, dat het woord *opzettelijk* geenzins de strekking heeft, om een animus nocendi in den verbreker der zegels te vereischen: gelijk dan ook het Hof van Cassatie in Frankrijk besliste, que des cohéritiers qui brisent sciemment sans le concours et en l' absence du juge de peix des scellés apposés par lui sur les effets d'une personne décèdée, commettent un attentat à l'autorité publique, quoiqu' il ne soit résulté aucun préjudice pour quelque intéressé; et qu'ils sont passibles d'un emprisonnement de six mois à deux ans. Arrest 22 Julij 1813, bij ROGRON, C. P. expliqué, ed. Brux. 1841, bl. 135.

Voorts gelooven wij, dat het laatste lid van Art. 21 of de meening van de Regering niet uitdrukt, of eene meening uitdrukt, die tegen gezonde regtsbeginselen strijdt. In plaats van: Indien de daad door den bewaarder alleen uit onachtzaamheid is begaan, behoort onzes bedunkens te worden gelezen: Indien die daad alleen door onachtzaamheid van den bewaarder is begaan. De bewaarder toch behoort verantwoordelijk te zijn voor alles, wat met de hem in bewaring toevertrouwde goederen door zijne nalatigheid geschied. Of zoude de Griffier die een verzegeld pakct ter griffie heeft, niet verantwoordelijk zijn, wanneer hij heengaande den sleutel in de deur der griffie liet zitten, en terugkomende het pak geopend vindt? In dit geval kan men niet zeggen, dat de daad door den bewaarder is begaan, en toch zal niemand het betwijfelen, dat hij de verantwoordelijke persoon is.

Nog merken wij op, dat Art. 21 in het algemeen van verzegelde *voorwerpen* spreekt, in het Ontwerp van 1827 (Art. 153) was de omschrijving *deuren*, *kasten*, *kisten*, *doozen*, *portefeuilles*, *papieren* of *brieven* gebezigd, eene omschrijving, woordelijk overgenomen uit Art. 83 van het Criminele Wetboek voor het koningrijk Holland.

Eindelijk nog eene opmerking betreffende de maat der straffe, bij dit artikel vastgesteld: waarom toch is het maximum van *vijf* jaren niet alleen tegen den bewaarder, maar ook tegen elken anderen persoon bedreigd, terwijl het minimum zoo zeer ver-

schilt? Vermits toch deze straffen niet worden toegepast, wanneer het misdrijf een zwaarder karakter, b. v. dat van diefstal, van valschheid, enz. aanneemt, kon het bij den Code Pénal voorgestelde maximum van twee jaren wel behouden blijven. Opmerkelijk is het, dat § 110 van het Brunswijksche Strafwetboek hem, die obrigkeitlich sequestrirte, gepfändete oder mit Beschlag belegte Gegenstände verletzt, vernichtet, veräussert oder verbraucht, slecht met Gefängnisz bis von 6 Monaten oder verhaltniszmäsziger Geldstrafe bedreigt.

ART. 22.

Eene uitmuntende bepaling van tweeledigen inhoud, die eene belangrijke gaping der thans in werking zijnde Strafwetgeving aanvult.

Wat het tweede lid betreft, het hier behandelde misdrijf werd door sommige Regtbanken geacht te vallen in de termen van Art. 408 van den Code Pénal, terwijl anderen die bepaling niet toepasselijk achtten. Men zie de motiven van een vonnis der Arrondissements-Regtbank te Groningen, voorkomende in het Regt in Nederland 1842, bl. 239, 240, en vooral een belangrijk requisitoir van MERLIN, in *Répertoire*, v. *Vol*, Sect. I. No. 5. Wat hiervan zij, zeker is het, dat 1°. deze bepaling meer dadelijk door de Wet zelve op den ontvreemder van in beslag genomene goederen behoort te worden toegepast, en 2°. dezelve te regt (wat dat punt aangaat) naar dezen

titel is overgebragt, vermits eene zoodanige daad, daargelaten of zij particulieren benadeelt of niet, ongetwijfeld eene schending van het openbaar gezag daarstelt.

Ook ten opzigte van het feit, bij het eerste lid van dit Artikel met straf bedreigd, is thans de Jurisprudentie verre van gevestigd. In het straks aangehaalde *Regt in Nederland*, ontmoeten wij een vonnis van de Arrondissements-Regtbank te Winschoten, d. d. 27 November 1840, waarbij op het bedoelde feit Art. 408 C. P. was toegepast, terwijl terzelfder plaatse een Arrest van het Provinciaal Geregtshof van Groningen van den 22 Julij 1841 is medegedeeld, waarbij verklaard werd, dat tegen de onderwerpelijke daad bij geen der artikelen van het Wetboek van Strafregt is voorzien. Maar in datzelfde Arrest verklaarde de Regter, dat eene zoodanige daad verdient *een voorwerp te zijn van eene Strafwet;* en wij gelooven, dat het onderhavige artikel in alle opzigten aan die eischen voldoet, en dat hetzelve volkomen overeenstemt met de bepaling van Art. 1776 van ons Burgerlijk Wetboek.

ART. 23-25.

Bij deze artikelen wordt van verduisteren van op eene openbare bewaarplaats neêrgelegde goederen met straf bedreigd: wij merken hierbij het volgende op:

1°. Het Ontwerp spreekt van *verduisteren*, *wegnemen* of *vernielen*, geheel overeenkomstig met de woorden *soustractions*, *enlèvements* ou *destructions* in Art. 255 C. P. gebezigd. Moet hier niet bijgevoegd worden de uitdrukking *onbruikbaar maken?* Men kan toch (zonder nog juist valschheid te plegen) een stuk zoodanig bederven, dat hetzelve met geene mogelijkheid meer gebezigd kan worden tot het doel, waarom het juist op eene openbare bewaarplaats is nedergelegd, terwijl het nogtans niet wordt verduisterd, niet weggenomen, niet vernield. Vgl. Tit. XX. Art. 15.

2°. Voorts moet het bedoelde misdrijf begaan zijn, ten opzigte van papieren, registers, akten of andere zaken, zich bevindende in eenig openbaar archief, op eenige griffie of andere openbare bewaarplaats. In den Code Pénal las men van *papiers*, *registres*, *actes et effets*. Men heeft daar reeds geklaagd over de uitgebreidheid der beteekenis van het woord *effets:* maar hoe oneindig onbeperkter is de uitdrukking *andere zaken*, in het Ontwerp voorgesteld! Het Hof van Cassatie*) besliste, dat boeken, op eene openbare bibliotheek geplaatst, *effets* waren, en men heeft tegen die uitlegging hoogst gewigtige bedenkingen geopperd: maar wat laat zich niet onder *andere* zaken begrijpen? Maar daarenboven: de Fransche Wet sprak van effets *contenus* dans les archives enz., en heeft daardoor aangeduid, dat die

*) Zie de Arresten aangehaald bij Chauveau en Faustin, dl. II. bl. 293

voorwerpen een bestanddeel moesten uitmaken van het geheel dier openbare verzamelingen van stukken: het Ontwerp gewaagt alleen van zaken, *zich bevindende* in eenig openbaar archief, op eenige griffie enz. Is hieronder dus *alles* begrepen, wat een griffier op de griffie, een archivarius op het archief, een notaris op zijn kantoor verkiest te laten liggen? Wordt dan een brief van eenen zijner vrienden een *papier*, zijn privaatboek van uitgaven en ontvangsten een *register*, het huurcontract met zijn huisheer eene *akte*, zijn snuifdoos eene *zaak*, bij dit artikel bedoeld, wanneer deze voorwerpen zich maar bevinden op de bewaarplaats, aan den betrokkenen ambtenaar toevertrouwd? Wij zouden dus in allen gevalle in dit artikel in plaats van de woorden *zich bevindende* wenschen te lezen: *nedergelegd* of *geplaatst.*

3°. Eindelijk stemmen wij volkomen in, zoowel met de uitleggers van den Code Pénal, als met den hoogleeraar HAUS, dat in dit artikel volstrekt de woorden ter kwader trouw behooren te worden ingelascht, daar de *wil* om de bedoelde verduistering te plegen, een der hoofdbestanddeelen der misdaad is. Ook in de Code Pénal werd deze uitdrukking gemist: L' art. 255 (zegt HAUS, *Observat.* II. 139) ne dit pas, que les soustractions, enlèvements ou destructions dont il s' agit, doivent être commis volontairement, dans un dessein frauduleux, pour que l' auteur soit passible des peines prononcées par cet article. Cette condition est cependant necessaire. Maar het woord *volontairement*, welks invoeging de hoog-

leeraar voorstelde, drukt nog niet alles uit, wat hier vermist wordt: in zijne aanmerking voegde hij er teregt bij: *dans un dessein frauduleux.* Ook CHAUVEAU en FAUSTIN zeggen (Theorie du Code Pénal, II, 294): *volontairement et dans un dessein du nuire.* Het is waar, men zal mij tegenwerpen de bepaling van Art. 4 van het aangenomene Eerste Boek onzes Wetboeks, waarbij tot *misdaden* altijd *opzet* gevorderd wordt: maar wij nemen de vrijheid te herhalen, wat wij bij dat Artikel aanmerkten in onze Aanteekeningen en Bedenkingen op dat Boek, waar wij die bepaling bestreden *) blz. 8: »Kan de vaststelling (zoo vroegen wij daar), van zulk een beginsel, verhoeden, dat men later bij afzonderlijke misdaden het vereischte van opzet in de bijzondere bepalingen zelve zal moeten herhalen? Misschien dwalen wij: maar de naauw verwante begrippen van opzet, voornemen, wil en voorbedachten rade, grenzen dikwijls zoo eng aan elkander, dat men derzelver *wettelijk* onderscheid alleen uit de bepalingen der Strafwetgevingen zelve zal moeten afleiden.'' En wij hadden toen juist het misdrijf op het oog, dat in de hier bedoelde Artikelen wordt behandeld. Maar wij hebben een bewijs, dat de Ontwerpers zelve iets anders dan eenvoudig opzet in deze misdaad vereischen. Art. 23 spreekt van het verduisteren van stukken op eene openbare bewaarplaats nedergelegd: elders wordt gehandeld van hetzelfde

*) Vgl. ook wat hieromtrent gezegd is door de kundige schrijvers der *Beschouwing van het Ontwerp enz.* Amst. 1836, 5, 6.

misdrijf, gepleegd ten opzigte van stukken, op eene *niet* openbare bewaarplaats aanwezig. Wij bedoelen Art. 15 van den Twintigsten Titel van ditzelfde Ontwerp. Daar toch lezen wij van het weêrloos of onbruikbaar maken van akten, stukken, boeken en registers, met het doel om zich zelven te bevoordeelen of eenen anderen te benadeelen, of met eenig ander boos opzet. En daar nu juist deze feiten gemakkelijk zonder boos opzet kunnen worden gepleegd, is het onzes inziens niet voldoende, dat alleen dan wanneer zij correctionneel gestraft worden, van de kwade trouw in de wet melding worde gemaakt. Misschien dacht ook de schrijver van het uitmuntende: *Iets over het Ontwerp*, te 's Gravenhage in 1840 uitgegeven, en reeds vroeger in het *Weekblad van het Regt* opgenomen aan de hier bedoelde bepaling, als hij voorspelde: »Welligt komt men bij sommige misdaden nader op dit onderwerp terug: Welligt verduidelijkt men Art. 6 nog eenigzins."

Ten opzigte van Art. 24 hebben wij slechts twee vragen voor te stellen: eerstens waarom dit Artikel alleen op het vernielen van res depositae en niet op het verbreken van zegels is toepasselijk gemaakt, en ten anderen, waarom niet de clausula van Art. 256 C. P. ook bij hetzelve is gevoegd.

Wat het eerste punt betreft, wij gelooven dat de Fransche Wetgever hier teregt geen onderscheid heeft gemaakt tusschen beide misdrijven: het geval hier bedoeld, laat zich ten opzigte voor beide evenzeer denken, ofschoon wij niet gelooven dat de Ju-

risprudentie vele voorbeelden dezer feiten heeft opgeleverd. Nopens het andere punt zeggen CHAUVEAU en FAUSTIN: »Toutes les fois que ces violences constitueraient un crime passible d'une peine plus forte, c'est ce crime, qui deviendrait seul punissable: l'article a fait à cet égard une réserve qu'il était peut-être inutile d'exprimer." Dit laatste gevoelen hebben ongetwijfeld ook de ontwerpers gedeeld: wij kunnen ons met hetzelve niet vereenigen, en willen ons oordeel met een voorbeeld uit de tegenwoordige Jurisprudentie staven. Iemand mishandeld eenen veldwachter door slagen en stooten, zonder hem echter te verwonden: zoude men niet denken, dat volgens Art. 311 van den Code Pénal de hem op te leggen straf tot tweejarige gevangenzetting zoude kunnen worden opgevoerd? En toch behoort in dit geval Art. 228 coll. 230 van den Code Pénal op hem te worden toegepast, en is hij zeker, dat de belemmering zijner persoonlijke vrijheid niet langer dan zes maanden kan duren. Dit is eene anomalie in die Wet, die ware verholpen geweest, zoo achter de tweede § der derde sectie van den Eersten Titel des derden Boeks van den Code Pénal eene bepaling ware gevoegd, dat, wanneer de gewelddadigheden tegen openbare ambtenaren gepleegd van dien aard mogten zijn, dat zij, tegen bijzondere personen bedreven, volgens dit Wetboek zwaardere straffen zouden ten gevolge hebben, die zwaardere straffen op de overtreders behoorden te worden toegepast. En zoo is het ook hier: eene verzwarende omstan-

digheid moet nimmer tot verschooning van den misdadiger kunnen strekken.

ART. 25.

Dit Artikel is, met eene geringe wijziging der strafmaat, geheel overgenomen uit den Code Pénal. Dáár was hetzelve onder de schendingen van het openbaar gezag in Art. 257 opgenomen: de ontwaakte nationaliteit had, (en dit was voorzeker niet hare schaduwzijde!) eene dankbare herinnering aan een roemwaardig voorgeslacht te voorschijn geroepen, en weldra walgde zij van een vandalismus, dat alom de landstreken van het beschaafde Europa had bezoedeld. Thans echter gelooven wij niet, dat eene zoodanige bepaling meer in *dezen* Titel t'huis behoort: en liever zagen wij haar naar den Twintigsten Titel verwezen, in welks *derde* Afdeeling, handelende van het vernielen en beschadigen van zaken en goederen, zij zeer gevoegelijk zoude kunnen worden opgenomen.

Wat voorts het Artikel zelve betreft, het komt mij niet twijfelachtig voor, dat de uitdrukking *of andere voorwerpen* behoort te worden weggelaten, of althans te worden vervangen door de woorden: *of andere soortgelijke voorwerpen*, of *andere voorwerpen van dien aard.* In Frankrijk doelde men door deze uitdrukking hoofdzakelijk op Godsdienstige voorwerpen, in het openbaar ten toongesteld, b. v. Christus-beeldjes aan den weg geplaatst, afbeeldingen

der Moeder-maagd enz. Maar waarom zijn dit meer voorwerpen ten algemeenen nutte daargesteld dan die, genoemd bij Art. 13 en 14 van den Twintigsten Titel dezes Boeks? Blijft deze uitdrukking niet altijd moeijelijk, de toepassing altijd bezwaarlijk? Is, om slechts een voorbeeld te noemen, het verbreken van een glas in eene reverbère eene overtreding, vallende in de termen dezer bepaling? In het Saksische Wetboek komt dan ook eene soortgelijke bepaling voor, onmiddelijk achter die, welke van het vernielen en beschadigen van vreemd eigendom handelt, en geheel in verband met de misdrijven, waarvan de Twintigste Titel gewaagt. Die Beschädigung (zoo luidt Art. 288 van dat Wetboek) oder Zerstörung fremdes Eigenthums, so wie die Beschädigung oder Tödtung fremden Viehes aus Bosheit oder Mutwillen ist enz. Ist eine solche Beschädigung an Kirchen oder Bethäusern, zum Offentlichen Gebrauch dienenden Bauwerken, *öffentlichen Denkmälern*, öffentlichen Sammlungen für Wissenschaft oder Kunst, Friedhofen, Gräbern oder Grabmälern verübt worden, so ist, wenn die That aus bloszem Muthwillen begangen wurde, auf Gefängnisz bis zu Zwei Jahren oder Arbeitshaus bis zu sechs Jahren, wurde sie aber aus Bosheit verübt, auf Arbeitshaus oder Zuchthaus zweiten Grades bis zu sechs Jahren zu erkennen.

Eindelijk behoort mijns bedunkens in dit Artikel volstrekt te worden melding gemaakt van de *wil* des daders: een louter ongeval kan het hier

omschrevene feit niet strafwaardig maken. Une condition essentielle du délit (zeggen CHAUVEAU en FAUSTIN) est que la dégradation ait été faite à dessein, c'est cette circonstance que constitue la criminalité du fait et que la loi a voulu punir. En deze aanwijzing is hier te noodzakelijker, vermits Art. 4 van het Eerste Boek verklaarde, dat een wanbedrijf (en daar is hier alleen van wanbedrijf sprake) ook zonder dolus kan worden gepleegd. Il en resulterait (zegt Prof. HAUS, t. a. p. II. 139), que celui, qui, sans mauvais dessein, par inattention ou maladresse, aurait dégradé quelque monument public, serait passible des peines comminées par cet article. De aangehaalde Saksische verordening, kan in dit opzigt tot voorbeeld verstrekken: zij vereischt uitdrukkelijk of *boos opzet* of *moedwil*, en tegen beiden is eene afzonderlijke straf bepaald. Dit laatste is nu wel niet noodig: de toepassing van het artikel zij veilig aan de beoordeeling van den regter overgelaten: maar de vermelding van een der bestanddeelen des wanbedrijfs mag onzes inziens niet achterwege blijven. Onder verbetering zouden wij dus voorstellen, dit artikel (indien het behouden moet blijven) te wijzigen als volgt:

Al wie gedenkteekenen, beelden of andere voorwerpen van dien aard, ten algemeenen nutte of versiering door het openbaar gezag of met deszelfs goedvinden opgerigt, met opzet of uit moedwil zal hebben vernield, omvergeworpen, geschonden of beschadigd, zal gestraft worden met correctionnele ge-

vangenisstraf van ten minste *acht dagen* en ten langste *twee jaren*, en met eene geldboete van ten minste *vijf en twintig* en ten hoogste *duizend gulden*, te zamen of afzonderlijk.

ART. 26–27.

Vgl. E. van Olden, de usurpatione titulorum et munerum. L. B. 1836.

Chauveau et Faustin, Théorie du C. P. dl. III. st. I. bl. 297-300.

De onderwerpen in deze titels behandeld zijn hoogst belangrijk, omdat zij in naauw verband staan met verwante bepalingen in andere Titels van het Strafwetboek behandeld: wij moeten daarbij dus eenigzins breedvoeriger stilstaan.

De vereischten, die het wanbedrijf daarstellen, bij Art. 26 omschreven, komen hierop neder:

1°. Eerstens moet de overtreder zich *gemengd hebben* in ambten of bedieningen of eenige *daden* tot dezelve behoorende *verrigt hebben.* Deze tweeledige uitdrukking is geheel overgenomen uit Art. 258 van den Code Pénal, waar van *immiscer* dans des fonctions publiques en *faire les actes* d'une de ces fonctions wordt gesproken. Carnot (Comment. ad Art. 258 dl. II. bl. 352) heeft deze splitsing van uitdrukking afgekeurd, »comme si l'on pouvait s' immiscer dans des fonctions publiques sans en faire des actes, ou en faire des actes, sans s'y immiscer." Ook de hoogleeraar haus heeft zich met deze opmerking

vereenigd. Doch wij houden het er voor, dat het Ontwerp te regt beide woorden heeft herhaald: het inmengen toch kan zonder dadelijke handeling geschieden. B. v. iemand begeeft zich tot den Officier van Justitie om eene klagte in te brengen: een derde, het vervolgen der zaak willende voorkomen, doet zich als ambtenaar van het Openbaar Ministerie voor, en hoort als zoodanig het verhaal des klagers aan, die, meenende zich van zijne verpligting te hebben gekweten, nimmer op de bewuste zaak terugkomt. Hier is geene eigenlijk gezegde handeling gedaan, geen proces-verbaal opgemaakt, geen gevolg aan de zaak gegeven, en toch heeft de bedoelde persoon zich ongetwijfeld in eene openbare bediening gemengd.

2°. Dat inmengen moet zijn geschied *in openbare, het zij burgerlijke, het zij militaire ambten of bedieningen.* Wederom letterlijk weérgegeven de functions publiques, civiles ou militaires. Maar waartoe, na de zoo juiste bepaling eens *openbaren ambtenaars*, in Art. 2 van dezen Titel voorgedragen, nogmaals zoo vele woorden gebruikt, waar van een openbaar ambt wordt gewaagd? Een openbaar ambt kan toch wel niets anders zijn, dan de betrekking, die een openbaar ambtenaar bekleed. Worden dus zij, die tot de gewapende magt behooren, als openbare ambtenaren beschouwd, zoo is, naar den geest des Wetgevers, ook hunne betrekking een openbaar ambt. Wij meenen dus dat de uitdrukking *openbare ambten* voldoende is, wanneer Art. 2 van dezen Titel wordt goedgekeurd.

3°. De overtreder moet het feit gepleegd hebben, *zonden daartoe eenig regt te hebben.* Het *sans titre* der Keizerlijke Wet, ongetwijfeld door de tusschenvoeging van het woordje *eenig* verduidelijkt.

Aan Art. 26 zijn, even als in den Code Pénal het geval was, de woorden toegevoegd: onverminderd *de straf van valschheid, bijaldien de daad het kenmerk van dit misdrijf met zich brengt.* Maar zijn er geene andere misdrijven, die ook uitzonderingen van het hier gestelde daarstellen? En zoude men dan niet door het inclusio unius exclusio alterius in de verklaring van dit artikel op een dwaalspoor kunnen geraken? Men lette b. v. op Art. 21 des Negenden Titels van dit Boek: daar lezen wij: Regters en ambtenaren van het Openbaar Ministerie, alsmede ambtenaren van het administratief gezag, die door het maken van reglementen, welke wetgevende verordeningen bevatten, of welke strekken om de werking der wetten op te houden of te schorsen, zich opzettelijk eenige uitoefening van wetgevende magt zullen hebben aangematigd, zullen enz. Men zie op Art. 1 van den Veertienden Titel, waar wij geschreven vinden: Al wie door geweld, bedreigingen, misbruik van gezag of *onder den valschen schijn van eenig ambt of bediening te bekleeden*, of door de bevoegde magt daartoe gemagtigd te zijn, onwettiglijk iemand uit zijne eigene of eens anders woning of verblijf of van openbare plaatsen opligt, en denzelven alzoo van zijne vrij-

heid beroofd, zal enz. Zijn in deze verordeningen geene uitzonderingen vervat van den in Art. 26 voorgestelden regel, ontdaan van alle bezwarende omstandigheden? Voorzeker, en wij meenen, dat de slotbepaling van Art. 26 behoort te luiden: onverminderd zwaardere straffen, bijaldien de daad het kenmerk van een zwaarder misdrijf met zich brengt.

De bepaling van Art. 27 van dezen Titel straft, even als Art. 259 van den Code Pénal *) twee onderscheidene wanbedrijven, te weten:

1°. Het zonder eenig regt zich aanmatigen om in het openbaar ridderorden eere- of onderscheidingsteekenen, kostumen, of uniformen te dragen.

2°. Het voeren van titels, die den overtreder niet wettiglijk zijn toegekend.

I. Het Ontwerp spreekt van *ridderorden*, *eere- of onderscheidingsteekenen.* De Fransche Wet gewaagt hier alleen van *décorations.* En te regt: want laatstgemeld woord beteekent zoowel *ridderorde* als *onderscheidingsteeken.* Maar wordt dan het woord *costumen* niet overbodig? Een kostuum toch is een onderscheidingsteeken, gelijk onder *décoration* ook

*) Men hoede zich wel bij het vergelijken dezer strafbepaling met het Ontwerp de vertaling van den Code Pénal te gebruiken, zoo als die is opgenomen in de miniatuur-uitgaven der Nederlandsche Wetboeken, in Zaltbommel bij J. Noman in het licht verschenen. Daar lezen wij: Al wie enz. zal gestraft worden met gevangenzetting *van twee tot vijf jaren.* In de Fransche tekst staat: Toute personne etc. sera punie d'un emprisonnement de six mois à deux ans. Het is wat erg, dat ook in de zoogenaamde officiële uitgave der strafwet dezelfde fout wordt aangetroffen.

costume begrepen is, ofschoon ook de Code Pénal beide woorden gebruikt. Immers het costuum eens regters bezigen, noemt de Wet van 15 September 1792 uitdrukkelijk, se revêtir des décorations decrétées pour les juges. En dit schijnt ook de reden te zijn, dat in het Ontwerp voor het koningrijk Belgie in den tekst van den Code Pénal de woorden zijn ingelascht *ou les insignes d' un ordre.*

Maar dit dragen eener ridderorde, zal het strafbaar zijn, moet *zonder eenig regt* zijn geschied. Deze uitdrukking komt ons bij dit artikel hoogst bedenkelijk voor: het woord *eenig* schijnt ons toe te moeten wegvallen. Immers kan men wel zeggen, dat hij, die van eenen vreemden Monarch eene buitenlandsche ridderorde heeft ontvangen en dezelve zonder toestemming des Konings draagt, zich dezelve zonder *eenig* regt heeft aangematigd? En toch, Art. 65 der Grondwet schrijft uitdrukkelijk voor, dat in geen geval de onderdanen des Konings vreemde orden mogen aannemen, zonder deszelfs bijzonder verlof. Zal deze grondwettige verordening niet alle kracht missen, zoo behoort zij bij het onderhavige artikel des Strafwetboeks eene poenale sanctie te erlangen, en het voorgestelde artikel schijnt aan dit doel niet te beantwoorden. Hij, die eene vreemde orde draagt, welke hem nimmer is geschonken, matigt zich dezelve zeker zonder eenig regt aan: maar hij, wien dezelve is ten deele gevallen, doch zonder daarop gevolgd koninklijk verlof, die haar draagt zonder om dat verlof te hebben verzocht,

heeft geen volkomen maar toch eenig regt om zich dezelve aan te matigen: hij behoeft alleen eene vergunning om van het hem aangeboden regt gebruik te maken. En het schijnt toch de wil des Gouvernements, om speciaal bij het onderwerpelijke artikel in dit geval te voorzien. »Ten einde voorts (zoo lezen wij in het *Berigt van de Gedecoreerden met vreemde orden, wegens de opgave van dezelve,* van den vijfden April 1822, *Bijvoegsel tot het Staatsbl.* dl. IX, st. I. bl. 371) ten einde voorts alle onaangename gevolgen voor te komen, meenen zij te gelijker tijd aan de daarbij belanghebbende onderdanen des Konings te moeten herinneren, dat het 65ste Artikel der Grondwet aan de onderdanen des Konings verbiedt, vreemde orden aan te nemen, zonder Hoogstdeszelfs bijzonder verlof, en dat het 259ste Artikel van het vigerend Lijfstraffelijk Wetboek van regtstreeksche toepassing is op diegenen, welke daaromtrent in gebreke zijn gebleven. Men vgl. een *Advertissement van de Kanselier der Willemsorde* van 22 Maart 1817, voorkomende in hetzelfde Bijvoegsel tot het Staatsbl. dl. IV. bl. 286.

Maar het voorgestelde artikel zoude, bijaldien de woorden *zonder eenig regt* door eene andere en meer juiste uitdrukking werden vervangen, ook dan nog niet aan de vereischten eener naauwkeurige strafbepaling voldoen. Immers volgens de Grondwet is het verbod om vreemde orden zonder vergunning te dragen, alleen op *onderdanen des Konings* toepasselijk, en de Strafwet is algemeen, strekt zich tot

allen uit, die zich op het grondgebied van den Staat bevinden. Wij begrijpen dienvolgens ook niet, hoe CARNOT van vreemdelingen konde zeggen: ce n'est pas à leur égard comme une loi de police et de sûreté proprement dite, que celle écrite dans l'article 259, en wij gelooven, dat een vreemdeling, die hier te lande de orde van den Nederlandschen Leeuw draagt, zonder immer daarmede begiftigd te zijn, wel degelijk in de termen dezer strafbepaling valt. Daarom achten wij het verkieslijk bij de bedoelde bepaling een tweede lid te voegen, luidende als volgt:

Bijaldien een onderdaan des Konings zonder Hoogstdeszelfs bijzonder verlof eene vreemde hem aangebodene orde aanneemt, zal hij insgelijks gestraft worden met de straf, bij het eerste lid van dit artikel vermeld.

II. Ten anderen straft dit artikel het voeren van titels, die den overtreder niet wettiglijk zijn toegekend. Welke titels worden hier bedoeld? Adellijke waardigheden, de titels van Hertog, Graaf, Markies, Baron, Jonkheer. Ook met opzigt tot dit gedeelte der strafbepaling komt mij de uitdrukking *zonder eenig* regt onjuist voor. Men denke zich b. v. iemand, die van ouden adel afstamt, doch verzuimd heeft gebruik te maken van den termijn van zes maanden, hem bij het Koninklijk Besluit van 26 Jan. 1822 toegestaan, om bij den Hoogen Raad van Adel de inschrijving te verzoeken, mitsgaders van den lateren termijn, bij 's Konings Besluit van 24 Mei 1827 vastgesteld; zal men kunnen zeggen, dat hij

eenen titel voert, zonder daarop *eenig* regt te hebben? Waarschijnlijk zoude de regter aan het artikel eene zachtere uitlegging geven, en in foro poenali aan deszelfs woorden eene beteekenis hechten, die de Wetgever nimmer bedoelde: want wat doel zoude deze met deze strafbepaling beoogd hebben, ware het niet, om hen te beschermen, die, het zij door geboorte, het zij door 's Konings wil naar aanleiding van Art. 63 der Grondwet, wettig in den adelstand zijn ingelijfd en in de voorregten daaraan verknocht bij uitsluiting mogen deelen?

Echter moeten wij opmerkzaam maken op een aanmerkelijk onderscheid tusschen Art. 259 van den Code Pénal en de in het Ontwerp gebezigde woorden. Daar was er spraak van dengenen, qui se serait attribué des *titres royaux*, qui ne lui auraient pas été légalement conférés: hier wordt in 't algemeen gewaagd van het voeren van *titels*, die niet wettiglijk zijn toegekend. Heeft de Wetgever ten onzent meer op het oog, dan waarop de Keizer doelde, als hij van *titres impériaux* sprak? Bij ontstentenis eener Memorie tot Toelichting is het ons onmogelijk hieromtrent eenige gissing te opperen: in allen gevalle schijnt ons de in het Ontwerp voorkomende uitdrukking te algemeen toe, en, behoort eene bepaling hieromtrent in het Wetboek te worden opgenomen, zoo wenschten wij die alleen te zien toegepast op het voeren van titels, die niet wettiglijk *van regeringwege* zijn toegekend.

Dan — is zoodanige bepaling niet ten eenemale onnoodig, ja ongepast? De Wet van 28 April 1832 heeft in Frankrijk deze bepaling uit den Code Pénal uitgewischt, en zulks op onderscheidene wijd uiteenloopende gronden. Gaarne vereenigen wij ons met den in de Kamer der Gedeputeerden aangevoerden grond, dat het aan de geesel der publieke spotternij behoort te worden overgelaten om de uitspattingen der ijdelheid te tuchtigen: en openbaren zich die uitspattingen door bedriegelijke middelen, wel nu, dan zijn er andere artikelen in het Wetboek om de misdadigers te beteugelen: dan zijn er strafbepalingen tegen valschheid, opligting, misbruik van vertrouwen, die het kwaad niet ongestraft laten *). Want te regt zeiden de schrijvers der *Théorie:* la loi pénale n'épargne que la vanité: elle sévit, dès qu'elle découvre la fraude.

AKT. 28-32.

Op het voorbeeld van den Code Penal is in het Ontwerp van ons aanstaand Wetboek van Strafregt geen afzonderlijke titel opgenomen, ten opschrift dragende: *Van misdrijven en wanbedrijven tegen de Godsdienst.* Echter ontbreekt het in de nieuwere Duitsche Strafwetgevingen geenzins aan voorbeelden waarbij een afzonderlijk hoofdstuk met den gezegden naam wordt bestempeld. Zoo draagt het vijfde

*) Ook de hoogleeraar Haus verwerpt deze bepaling als geheel nutteloos. *Observations*, dl. II. bl. 172.

Kapittel van het bijzondere deel des Hannoverschen Strafwetboeks van 1840 het opschrift: *Von verbrechen wider die Religion;* terwijl het achtste hoofdstuk des tweeden deels van het Saksische *Criminal-Gesetzbuch*, ettelijke bepalingen inhoudt, die vereenigd zijn onder den titel; *von Verletzung der Ehrerbietung gegen die Religion.* Maar verschillende waren de misdrijven, die men hier en ginds onder meer gemeld opschrift meende te kunnen zamenvoegen. In het aangehaalde hoofdstuk van het Hannoversche wetboek wordt van geene misdrijven gewag gemaakt, die niet mede in de hier te behandelen artikels van het Ontwerp voorkomen; terwijl daarentegen de Saksische wetgever daar onder zamenvatte: Meineid, leichtsinniger Eid, Widerruf, Gotteslasterung, Störung gottesdienstlicher Handlungen, öffentlicher Herabsetzung der Religion. En hoeveel meerdere handelingen nog werden niet vroeger onder deze kathegorie zamengevat! Onder de afdeeling: *von den Miszthaten wider die Religion* handelt SERVIN in zijn bekend werk *über die peinliche Gesetzgebung*, uit het Fransch door GRÜNER in het Hoogduitsch overgebragt, eerstens vom Atheïsmus und Deïsmus, voorts von der Ketzerey, daarna von der Gotteslästerung, wijders vom Kirchenraub, vervolgens vom Missbrauch und von unrechtmässigen Anmassung des geistlichen Amtes, eindelijk von Zauberern, falschen Propheten, und andern Religions-Betrügern. De meeste der hier opgenoemde handelingen worden ten huidigen dage door de meeste

Wetgevers naar de vierschaar des gewetens verwezen. Enkele bepalingen, die met de godsdienst en met het herderambt in eenig verband staan, komen in andere titels van ons aanstaand Wetboek voor: te dezer plaatse handelt het Ontwerp alleen van de misdrijven tegen de vrije en betamelijke Godsdienstoefening gepleegd, misdrijven welke ook door de meeste nieuwere Strafregtsleeraars, gelijk mede in het Criminele Wetboek voor het Hertogdom Brunswijk, onder de rubriek betrekkelijk schending van het openbaar gezag of storing der openbare rust zijn gebragt. Belangrijk zijn de bewoordingen, waarin deze afdeeling behoort te worden vervat: zoo ooit, dan komt het hier op eene juiste redactie aan: zoo ooit, dan moet hier ieder woord gewikt, iedere letter gewogen worden. Immers het geldt hier de onbelemmerde uitoefening der Godsdienst, die de een onder dezen, de andere onder genen vorm volbrengt: en ligtelijk ontwaart de eene sekte in de eene of andere uitdrukking eene schending harer regten, waarin de andere slechts handhaving van grondwettige beginselen ziet. »Het tweede boek van het Wetboek van Strafregt (zoo lazen wij onlangs in *de Katholiek*,) dezer dagen bekend geworden, bevat voorschriften met de grondwettige vrijheid van geweten en Godsdienst in strijd.” Doch terwijl wij dit schrijven is ons nog van geene zijde eenig opstel voor oogen gekomen, waarin het bewijs der aangehaalde stelling is geleverd: en de dagbladen hebben tot hiertoe niet voldaan aan de oproeping

in dat godsdienstig maandschrift tot dezelve gedaan. Wij willen achtereen volgend de vier bepalingen van het Ontwerp beschouwen: Art. 28 handelt van de verhindering der godsdienstoefening, Art. 29 van bespotting dier godsdienstoefening of der leeraars, Art. 30 van de feitelijke beleedigingen der bedienaren, Art. 31 van het verwekken van wanorde of gedruisch in of bij godsdienstige gebouwen.

Art. 28 bedreigt eene correctionnele straf tegen hem, die godsdienstige bijeenkomsten, onder de bescherming der Wetten staande, gewelddadiglijk zal hebben verhinderd, of anderen door feitelijkheden of bedreigingen zal hebben belet om aan dezelve deel te nemen. Bauer noemt dit wanbedrijf die absichtliche, gewaltsame Störung des (christlichen) Gottesdienstes, während der öffentlichen Feier desselben. *Lehrb.* § 289. Maar behoort hier geen onderscheid gemaakt te worden, of de gewelddadigheden en bedreigingen tijdens de godsdienstvieringen in den tempel of wel buiten dezelve en op een ander tijdstip zijn gepleegd? In schier alle nieuwere Wetboeken wordt dit onderscheid geenzins uit het oog verloren, ja, voor het eerst bedoelde geval bedreigt de Saksische Wet arbeidshuis tot voor den tijd van vier jaren.

Behoort men ook daarop niet bij de vaststelling der Strafwet te letten, hoe vele personen de gewelddadigheden of bedreigingen hebben gedaan? Ook dit werd bij de beraadslagingen over het Saksische Wetboek gevraagd, waaromtrent wij in de beraad-

slagingen het navolgende lezen: Es wurde zwar rücksichtlich der in vorstehenden Artikeln angeführten Verbrechen eine Erhöhung der ordentlichen Strafe für solche Fälle beantragt, in denen die Störung von Mehreren gemeinschaftlich, in Folge vorher gegangener Beabredung, verübt worden war, allein es fand die Erhöhung des Maximum keinen Anklang, obschon man anerkannte, dasz der fragliche Umstand das Verbrechen vergröszere, mithin letzteres innerhalb des Strafmaszes härter zu ahnen sey. Zie VON HARTITZSCH, t. a. p. bl. 314.

Eindelijk moeten wij nog opmerken, dat in dit artikel twee geheel verschillende wanbedrijven zijn vermeld, de verhindering der godsdienstoefening (de eigenlijke *turbatio sacrorum* des Romeinschen Regts) en de verhindering van een' individu, om in de godsdienstoefening te deelen. Op het verschil dier beide misdrijven schijnt ook MITTERMAIER uitdrukkelijk te wijzen, in zijne Aanteekening op FEUERBACH, § 309.

Art. 29 en 30 houden strafbepalingen in tegen het beleedigen der bedienaren der eeredienst: Art. 29 daarenboven tegen het bespotten der voorwerpen van die eeredienst. Eerstgemeld misdrijf kan gepleegd worden *of* door woorden en gebaarden, *of* door feitelijkheden: de eerste handelwijze voert eene correctionnele, de tweede eene criminele straf met zich. Bij de Romeinsche Wetten was tegen dit misdrijf de doodstraf bedreigd. Op hetzelve toch vooral was het bekende Edict van MARCIANUS betrekkelijk: De-

nunciamus vobis omnibus, ut in Sacrosanctis Ecclesiis et in aliis quidem venerabilibus locis, in quibus cum pace et quiete vota competit celebrari, abstineatis ab omni seditione: nemo conclamationibus utatur: nemo moveat tumultum, aut impetum committat etc. Sciant sane omnes: quod si quis contra huius Edicti normam aut agere aliquid, aut seditionem movere tentare velit, ultimo supplicio subjacebit. L. 5 Cod. *de his qui ad eccles. confug.*

Maar wanneer kan volgens het Ontwerp zoodanige handeling in de termen der voorgestelde vallen? Er behooren twee omstandigheden zich in den persoon des beleedigden te vereenigen, namelijk eerstens; dat hij *de dienaar van eenige eeredienst* zij, ten anderen dat hij *in de waarneming zijner bediening* zij beleedigd. Beide deze vereischten komen mij voor eenige wijzing te behoeven.

De beleedigde moet bedienaar zijn van eenige eeredienst. Maar welke eeredienst? De Regering kan hier niet anders bedoelen dan *eenige eeredienst onder de bescherming der Wetten staande*: eene eeredienst, die niet onder de bescherming der wetten, kan ook geene aanspraak maken op de bescherming der Strafwet. Ook de Art. 262 en 263 van den Code Pénal ontbeeren dit bijvoegsel en dit heeft aanleiding gegeven tot menigen twijfel omtrent den waren zin dier Wetsbepalingen. Zoude men moeten denken (zoo vragen CHAUVEAU en FAUSTIN, dl. II. bl. 304) que le législateur a voulu comprendre tous les cultes, reconnus ou non reconnus, dans les articles

suivants? Wel hebben de aangehaalde schrijvers door eene gezonde wetsuitlegging de geopperde vraag ontkennend beantwoord, maar het is de taak des Wetgevers, zoo mogelijk dergelijke twijfelingen te voorkomen. Maar daarenboven, de Keizerlijke Wet gaf op tweeledige wijze tot die ontkennende beantwoording zelve aanleiding, terwijl ons Ontwerp alleen door wetenschappelijke gronden, buiten de woorden der bepaling liggende, juist kan worden verklaard. De Fransche Wet sprak van ministre *d' un* culte, het Ontwerp van bedienaar van *eenige* eeredienst: de bewoordingen des Ontwerps zijn dus veel ruimer gesteld, en laten dus zooveel te minder eenige uitzondering toe. Ook in Art. 2 der Wet van 7 vendémiaire an IV werd van *culte quelconque* (geheel gelijk staande met ons *eenige eeredienst*) gesproken, en de uitleggers zijn van oordeel, dat *die* bepaling, om de genoemde bewoordingen, geene beperkende verklaring gedoogt. Zie CHAUVEAU en FAUSTIN, t. a. p. bl. 304. De Fransche Wet sprak van ministre d'un *culte*, en had, een paar artikelen vroeger, van een des *cultes autorisés* gewaagd: terwijl het Ontwerp wel van godsdienstige bijeenkomsten, onder de bescherming der Wetten staande, maar niet van eenige eeredienst had melding gemaakt. En het was juist het kennelijk verband tusschen de tweemalen gebezigde woorden *cultes* en *culte*, die tot de ware uitlegging der Wet behulpzaam was: cette restriction résulte avec évidence de son rapprochement avec l'art. 360 et du principe général que le législateur a con-

stamment appliqué. *Théorie*, t. a. p. Wij gelooven dus op de aangevoerde gronden, dat de bijvoeging der woorden, *onder de bescherming der wetten staande*, niet kan worden gemist.

Ook de uitdrukking *in de waarneming zijner bediening*, schijnt eenige wijziging te behoeven. Hetzelfde beginsel, dat bij alle de hier behandelde bepalingen wordt gehuldigd, de eerbied aan de Godsdienst, en aan *de plaatsen, tot derzelver uitoefening wettig bestemd, verschuldigd*, vordert, dat de leeraren zoo lang de bijzondere bescherming der Wet genieten, als zij zich in den tempel des Heeren of op de straks bedoelde plaatsen, van welken aard ook, bevinden. Het gebeurde voor eenige jaren, dat de grijze leeraar SMITH, te Ulrum eene predikbeurt vervullende, bij het afklimmen van den predikstoel in het doophek werd tegengehouden, en, de kerk willende verlaten, door een' persoon, die hem den elleboog op de borst zette, werd tegengehouden, door een' ander gekneld tusschen de deur van het doophek en vervolgens tegen de onderbuik gestoten. De daders werden, ter zake van de misdaad, bedoeld bij Art. 263 C. P., voor het Hof van Assises van de Provinciën Groningen en Drenthe teregtgesteld, maar veroordeeld, bij arrest van 2 Maart 1835, alleen ter zake van het wanbedrijf, omschreven bij Art. 311 C. P.; vermits het den Hove niet was gebleken, dat die beleedigingen aan dien leeraar waren toegebragt *in zijne ambtsbediening*: de heer SMITH toch (zegt Ds. BOELES), had zijn dienst-

werk reeds geëindigd en den predikstoel verlaten, toen het bovengemelde voorviel. Zie P. BOELES, *Over Staatsregt, Hervormd-kerkbestuur en Separatismus*, Gron. 1838, blz. 104 en 251, alsmede de aanteekening (298) op blz. 252. Wanneer de ervaring zulke voorbeelden aan de hand geeft, is het de taak des Wetgevers van zijnen voorganger af te wijken, waar de eerbied voor de gemeenschappelijke Godsdienstoefening zulks met luide stemme gebiedt.

Voorts merken wij hier op, dat de uitdrukking: *feitelijk zal hebben beleedigd*, in Art. 30 van het Ontwerp gebezigd, verre te verkiezen is boven het woord *frappé*, in Art. 263 C. P. voorkomende, ja dat hetzelve volkomen den zin wedergeeft, die de jurisprudentie ook in ons vaderland aan het bedoelde woord heeft gehecht. Vgl. hierover een vonnis der Arrond. Regtb. te 's Hage, d. d. 16 Sept. 1839, *W. v. h. R.* N°. 47, en het arrest van den Hoogen Raad, d. d. 14 Jan. 1840, in *Nederl. Regtspraak*, d. VI, blz. 27 vlg.

Wat voorts de strafbepalingen der bedoelde beide artikelen betreft, de gevangenzetting tegen het bespotten der leeraren gedurende hunne ambtsverrigtingen blootgesteld, die den termijn van *zes maanden* niet kan te boven gaan, schijnt wat kort te zijn, en geene genoegzame waarborgen op te leveren. De Duitsche strafwetgevingen, die zelden hooge straffen bedreigen, zijn in dit opzigt gestrenger. Ungebührliche (zoo luidt Art 191 van het Saksische wetboek) jedoch nicht mit gewaltthätig-

keiten verübte Handlungen, wodurch die Ruhe und Ordnung einer religiösen Versammlung gestört wird, oder Geistliche während ihrer Amtsverrichtungen beleidigt werden, sind mit Gefängnisz- oder *Arbeitshausstrafe* bis zu *Einem Jahre* zu ahnden. Eveneens zegt Art. 194 van het Hannoversche wetboek: Geschah sie durch nicht thätliche Ehrenkränkungen, welche an einen Geistlichen während seiner Amtsverrichtungen oder an der versammelten Gemeinte selbst begangen wurden, so wird der Thäter ausser der im ersten Falle — zu leistenden Abbitte, mit Gefängniss oder *Arbeitshaus* bis zu *einem Jahre* bestraft. Nog komt hiermede overeen Art. 104 tweede lid van het Brunswijksche wetboek, waar wij vinden: Ungebührliche, jedoch nicht gewaltsame Störungen der Gotterdiensten oder gottesdienstliche Verrichtungen sind mit Gefängniss bis von *einem Jahre* oder verhältnissmässiger Geldstrafe zu belegen. Opmerkelijk voorzeker is deze overeenstemming van verscheidene der nieuwste strafwetgevingen: en wij geven in bedenking om ook in Art 29 van het ontwerp het *maximum* der correctionnele gevangenisstraf van *zes maanden* tot op *een jaar* te verlengen.

Nog hebben wij ééne aanmerkelijke grieve tegen de bepalingen van Art. 28 en 31 van het Ontwerp. In beide die artikelen worden andere openbare geoorloofde bijeenkomsten gelijkgesteld met Godsdienstige bijeenkomsten, andere openbare vergaderzalen met kerken of andere gebouwen, tot openbare Gods-

dienstoefeningen bestemd. Dit kan onzes inziens nimmer worden goedgekeurd: de onderscheidene aard van Godsdienstige en andere bijeenkomsten gedoogt die dooreenmenging niet; ja, al ware het alleen om der eerbieds wille voor de Godsdienst en wat daartoe behoort, zoo zouden wij eene scheiding der zoo verschillende bestanddeelen dier beide voorgestelde Wetsbepalingen doelmatig en wenschelijk achten. Maar ook kan in beide gevallen de strafbepaling nimmer dezelfde zijn, en zal de Godsdienst altijd eene bijzondere bescherming der overheid verdienen. Dat de Wetgever, (zeide reeds in 1827 de heer VAN RAPPARD) eene bijzondere bescherming verleent aan de Godsdienstige vergaderingen, onder de bescherming der Wetten staande, zal elk voorzeker noodzakelijk beschouwen; dan door hiermede gelijk te stellen alle andere geoorloofde bijeenkomsten, schijnt de gradatie van straf niet behoorlijk in acht genomen te zijn. Er bestaan in ons Rijk een groot aantal bijeenkomsten aan kunsten of wetenschappen toegewijd, of uit andere hoofde daargesteld; om nu aan alle deze gelijke bescherming te verleenen, als aan Godsdienstige vergaderingen, schijnt niet noodzakelijk. Zie Aanmerkingen enz. st. III. blz. 60. Alvorens echter tot de beschouwing dier bijeenkomsten over te gaan, zij het mij vergund nog op eenige onderwerpen te wijzen, welke in deze of gene Wetgeving onder de rubriek: wanbedrijven of misdaden tegen de Godsdienst of Godsdienstoefening, voorkomen.

1. Vooreerst dan vragen wij of ook niet onder deze afdeeling geschiktelijk zouden kunnen worden opgenomen de bepalingen vervat in de Nederlandsche Wet van 1 Maart 1815, of de zoogenaamde Zondagswet. Evenzeer toch als bij Art. 260 van den Code Pénal het dwingen om de rustdagen in acht te nemen, met straf wordt bedreigd, kan ook, nu de Wet zelve dwangmiddelen dienaangaande bezigt, de verordening daartoe betrekkelijk onder dezelfde reeks van bepalingen worden opgenomen, waaronder het aangehaalde artikel der Keizerlijke Wet voorkomt: en ook in Frankrijk was datzelfde artikel gewijzigd door de Wet van 18 November 1814, die het stilstaan van openbaren arbeid op bepaalde feestdagen heiligde. En zoodanige tusschenlassching zoude onzes inziens, een dubbel nut hebben: eerstens, doordien langs dezen weg zooveel mogelijk weer bijzondere strafbepalingen worden vernietigd en alles zooveel mogelijk in het eene Wetboek van Strafregt worden vereenigd, eene omstandigheid, op wier heilzame strekking wij reeds boven meermalen hebben gewezen: ten anderen, vermits de Wetgever alsdan ook van zelve in de gelegenheid komt, om de ontegenzeggelijke leemten en gebreken dier Wet te herstellen, waarop de Strafregtspleging in de laatste jaren herhaaldelijk den regtsgeleerde heeft opmerkzaam gemaakt.

2. Behoort niet ook de openlijke bespotting van voorwerpen of plegtigheden tot de godsdienst betrekkelijk door eene strafbepaling te worden bedwongen?

Wij opperen deze vraag, zonder dezelve toestemmend te beantwoorden, en verwijzen hier alleen op art. 193 van het Saksische wetboek, waar wij lezen: Die öffentliche Herabwürdiging von Gegenständen der Verehrung einer im Staate anerkannten Religion ist mit Gefängniszstrafe von einen Monat bis zu sechs Monaten zu ahnden. Hetzelfde misdrijf wordt bij hetzelfde artikel van het Hannoversche Criminal-Gesetzbuch met straf bedreigd: daar toch luidt art. 193: Wer durch Reden oder Handlungen die einer Religion, deren Uebung im Schutze des Staates steht, gebührende Ehrfurcht wissentlich verletzt, und dadurch ein öffentliches Aergernisz erregt, soll nach der Grösze des Aergernisses und mit Rücksicht darauf, ob Muthwille, Frevel, oder die Absicht böslicher Herabwürdigung der Religion zum Grunde gelegen, mit Geldbusze, Gefängnisz, Arbeitshaus oder Zuchthaus bestraft werden.

3. Art 189 der Grondwet zegt: Aan alle godsdienstige gezindheden in het koningrijk bestaande wordt gelijke bescherming verleend. Art 191. Geene openbare oefening van godsdienst kan worden belemmerd, dan in gevalle dezelve de openbare orde of veiligheid zoude kunnen storen. Art 194. De Koning zorgt dat geenen godsdienst gestoord worde, in de vrijheid van uitoefening, die de grondwet waarborgt. Hij zorgt tevens dat alle godsdienstige gezindheden zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid van de wetten van den staat. — Wij onthouden ons van alle aanraking met de bestaande

of bestaan hebbende twisten over de ware uitlegging der Grondwet, maar wij geven echter gaarne in bedenking, of de bepalingen van het Ontwerp, welke wij thans behandelen wel voldoende zijn om de aangehaalde artikelen onzer constitutie te handhaven. Die bepalingen spreken alleen van openbare zamenkomsten en van kerken of andere gebouwen, tot openbare godsdienstoefeningen bestemd: maar worden er door deze of gene godsdienstige gezindheid niet ook verrigtingen in het openbaar behandeld, die evenzeer de bescherming der strafwet verdienen? Art 31 van het Ontwerp spreekt wel van gedruisch *in of bij* kerken, maar is zoodanige uitdrukking wel voldoende, om alle *openbare* godsdienstige verrigtingen de noodige, de door de grondwet geheiligde bescherming te verzekeren? Art 104 het Brunswijksche strafwetboek gewaagt niet alleen van Störungen des Gottesdienstes, maar ook in het algemeen van Störungen gottesdienstlicher Verrichtungen.

Wat nu betreft het verstoren van andere niet godsdienstige bijeenkomsten, waarvan Art 28, 31 en 32 van het Ontwerp melding maken, wij hebben reeds te kennen gegeven, dat de hier bedoelde misdrijven naar ons bescheiden oordeel afzonderlijk behooren te worden behandeld: zij hebben betrekking: 1° op het verwekken van wanorde of beroering of het maken van gedruisch in of bij de regtzalen, of andere plaatsen, alwaar een openbaar geregtelijk onderzoek plaats heeft. Deze bepaling staat in het naauwste verband met de verordeningen, vervat in

art. 305 en volg. van het Wetboek van Strafvordering.

2°. op soortgelijke verstoring van de openbare beraadslagingen der gestelde magten.

3°. op het verwekking van stoornis in of bij openbare vergaderzalen. Waarin bestaat dit in Art. 31 uitdrukkelijk genoemd wanbedrijf? Waarin bestaat het onderscheid tusschen dit wanbedrijf en het op gelijke wijze verstoren van andere openbare geoorloofde bijeenkomsten, bij Art. 28 en 32 vermeld? Wij zien het bedoelde onderscheid niet in: althans wij gelooven dat alle openbare vergaderingen, waar geene beraadslagingen van gestelde magten gehouden worden, onder de algemeene uitdrukking van andere openbare geoorloofde bijeenkomsten zijn begrepen.

ART. 35.

Vgl. J. H. Boehmer, de poena jus sibi dicentis sine judice. Hal. 1725 4.

E. L. A. Eisenhardt, de poena leg. R. adv. vind. priv. sancit. Helmst. 1787.

H. A. Hartogh, in Regtsgel. Bijbl. behoor. tot de Nederl. Jaarb. v. Regtsgel. en Wetgev. van Mr. C. A. den Tex en Mr. J. van Hall, 1840, blz. 289 vlg. 414 vlg.

Regt in Nederl. d. II. blz. 345, 391 vlg.

Om het hier voorgestelde artikel juist te beoordeelen, moeten wij ons navolgende vragen ter beantwoording voorleggen:

1. Welk misdrijf is in dit artikel omschreven en met straf bedreigd?

2. Behoort dit misdrijf als eene schending van het openbaar gezag te worden beschouwd?

3. Hoe behoort dit afzonderlijke misdrijf in een Strafwetboek te worden opgenomen en omschreven?

I. Het plegen van eenige feitelijkheid, ten einde, met voorbijgang der regterlijke magt, zich zelven eigenmagtig eenig waar of vermeend regt of het herstel van eenig waar of vermeend ongelijk te verschaffen, zoude in onze taal met den naam van *eigen rigting* kunnen worden bestempeld, bij onze Duitsche naburen *Selbsthülfe* genoemd. Het artikel spreekt van *feitelijkheid*, d.i. wat de keizer HADRIANUS door *vis* bedoelde, als hij zeide: Vis est et tunc, quotiens quis id, quod deberi sibi putat, non per judicem reposcit. L. 13 D. *quod met. caus.* Vgl. Mr. A. DE PINTO, *de Callistrati ICti scriptis, quae supersunt.* L. B. 1835, blz. 149 volg. Maar het onderwerpelijke artikel zegt uitdrukkelijk, dat die feitelijkheid alleen dan wordt strafbaar gesteld, wanneer de eigenmatige verschaffing is geschied, *buiten de gevallen bij de Wet bepaald*, hetgeen de Duitsche Criminalisten *unerlaubte Sellbsthülfe* noemen. Immers de Wet erkent ook eene geoorloofde eigenrigting, de *noodweer*, die, zich onder bepaalde omstandigheden voordoende, ook in het Ontwerp, als straffeloos wordt beschouwd. Echter (en reeds hierin ligt eene fout van het Ontwerp) ook het *tweegevecht* valt volmaakt in de termen van het artikel, en toch is aan hetzelve door de Regering later een afzonderlijke Titel gewijd. Gesteld dus, dat de Titel,

om tegen het duel afzonderlijke Wetsbepalingen vast te stellen, door den Wetgevende magt werd afgekeurd, welk eene moeijelijkheid zoude dan reeds dit artikel opleveren! Vruchteloos zoude men beweren, dat de Wetgever alsdan moest geacht worden de algemeene bepalingen op doodslag en verwonding op het tweegevecht te hebben willen toepassen, want met hetzelfde regt zoude een ander op het onderhavige artikel wijzen, als in dat geval in allen deele toepasselijk. Vgl. FEUERBACH, *Lehrb.* § 186 vlg. BAUER, *Lehrb.* § 357 vlg.

Gaan wij thans de bijzondere bepalingen na, die, omtrent *eigen rigting* in onderscheidene wetboeken voorkomen.

De Code Pénal kende geen afzonderlijk misdrijf onder den naam van eigen rigting: alleen in sommige duitsche strafwetgevingen wordt hetzelve bepaaldelijk opgenoemd. Wer mit Uebergehung der richterlichen Hülfe (zegt Art 204 van het Saksische wetboek) ein wirkliches oder vermeintliches Recht in denjenigen Fällen eigenmachtig verfolgt, wo solches nach gesetzlichen Vorschriften nur mittelst derselben geschehen soll, ist, in so fern nicht die Handlung in ein schwereres Verbrechen übergeht, bis zu Gefängnisz van sechs Wochen oder mit verhältniszmässiger Geldbusse zu bestrafen. Wij bevelen deze bepaling aan de aandacht onzer lezers aan, vermits zij ons voorkomt boven de thans voorgedragene verre de voorkeur te verdienen. Geheel verkeerd daarentegen schijnt de bepaling van Art. 118 van het Bruns-

wijksche strafwetboek, waar wij lezen: Wer ausser in den gesetzlich erlaubten Fällen, einen wirklichen oder vermeintlichen Rechtsanspruch eigenmächtig in Vollzug setzt, erleidet, wenn dabei Gewalt an Personen oder Sachen geübt wurde, Gefängnisz bis von sechs Monaten oder verhältniszmässige Geldstrafe. In de *Motiven* op dit artikel vinden wij aangeteekend, dat hier niet van enkele maar alleen van gequalificeerde eigenrigting (einfache Selbsthülfe, qualificirte Selbsthülfe) gesproken wordt. Maar de grenzen tusschen beide soorten van eigen rigting laten zich moeijelijk afbakenen, vermits de duitsche Jurisprudentie zich op dit punt in eenen strijd nopens de ware beteekenis der betrekkelijke plaatsen van het Romeinsche regt heeft gewikkeld; en men zich tot hiertoe weinig moeite heeft gegeven de wijsgeerige regtsbeginselen naauwkeurig op te sporen en te ontvouwen. En juist daarop komt het hier aan, bij het vaststellen eener nieuwe wetgeving, juist daarop komt het aan, dat men wete, of en in hoeverre een artikel, als het hier voorgestelde, in bepaalde gevallen de toepassing van andere strafbepalingen uitsluite.

Veel is er, vooral in de laatste jaren, in ons vaderland nopens *eigen rigting* geschreven, naar aanleiding van de Jurisprudentie, die zich met betrekking tot Art 6 van het Wetboek van Strafvordering heeft gevestigd. Uitdrukkelijk heeft de Hooge Raad zijne meening dienaangaande verklaard, door te stellen, dat *feitelijkheden en eigen rigting in een behoorlijk geordenden burgerstaat in geen*

geval geoorloofd, maar altijd strafbaar zijn. In het verdienstelijke tijdschrift *Het Regt in Nederland* is deze leer bestreden; daar heeft men te kennen gegeven, dat deze stelling overmijdelijk leidt tot eene ondermijning vau het groote beginsel, bij Art. 4 van het thans nog in werking zijnde wetboek van strafregt vastgesteld. Aan de andere zijde heeft (om niet van anderen te gewagen) Mr. H. A. HARTOGH de gevolgtrekking verworpen die hier uit het door den Hooge Raad aangenomen beginsel is afgeleid, en trachten aan te toonen, dat niet feitelijkheid en eigenrigting *als zoodanig*, maar de handeling, waardoor zich die eigenrigting heeft geopenbaard, telkens door het hoogste regterlijke collegie is strafbaar verklaard.

Wij willen ons in geenen deele in den bestaanden strijd wikkelen, veel minder nog beoordeelen, of de woorden, door den Hoogen Raad gebezigd, juist gekozen zijn: wij gelooven, dat men soms wel wat veel over woorden getwist heeft, waar men het in de zaken vrij wel eens was: althans hetgeen door HARTOGH, t. a. p. bl. 297 i. f. wordt betoogd, komt volkomen overeen met den inhoud eener aanteekening in het *Regt in Nederland* op een vonnis der Arrondissements-regtbank te Winschoten, den 30 April 1841 gewezen. Zie *Regt in Nederland* 1841, bl. 13. Maar het Ontwerp wil feitelijkheden en eigen rigting *als zoodanig* straffen, en wij moeten dus nagaan, of en in hoeverre dit kan geschieden, en of de tekst der wet het aangenomene beginsel juist uitdrukt.

Het zoude eene dwaling zijn te stellen, dat alle misdrijven onder den dekmantel van eigen rigting zouden kunnen worden verborgen, en tot het onderhavige artikel teruggebragt: zeker is het dat die handelingen, welke *delicta sui generis* daarstellen, als zoodanig moeten blijven beschouwd ook dan, wanneer de schuldige mogt beweeren tot handhaving van een waar of vermeend regt te hebben gehandeld. Wanneer dus zij, die b.v. krachtens regt van dienstbaarheid de bevoegdheid vermeenen te hebben, over een stuk gronds hunnen weg te mogen nemen, de omheiningen of bepotingen door den eigenaar geplaatst, vernielen, en zulks zonder het gezag des regters in te roepen, gelooven wij geenszins met den Heer VAN RAPPARD (Aanteek. III. 65) dat dit niet strafbaar zoude zijn, ten zij eene bepaling tegen eigen rigting daarin voorzie: maar wij houden het er voor met het hof van Gelderland dat hier de straf, op vernieling van sluitingen gesteld, zoude behooren te worden toegepast. Zie Arr. H. v. G. 18 April 1839. W. v. h. R. nº 34, 43. 45. In één woord, wij gelooven niet, met denzelfden geachten schrijver (III. 66), dat men van eigen rigting *als zoodanig* kan spreken, wanneer men tot verkrijging van eenig waar of gewaand regt, of tot herstel van eenig waar of vermeend ongelijk, zoodanige middelen bezigt, welke op zich zelf volgens de wet als speciale delicten strafbaar zijn. Integendeel behoort men onzes inziens te zeggen, dat iedere feitelijkheid, strijdig met de bepalingen

eener strafwet, niet door het beweren van eigen rigting straffeloos kan worden gemaakt, indien er geene exceptionnele straffen tegen eigen rigting bestaan, of met die straf kan worden gestraft, bijaldien de wetgever wel zoodanige exceptionnele straf heeft vastgesteld.

Maar er kunnen zich gevallen voordoen, waarin de strafbare daad van hem, die in eigen rigting zijn heil zoekt, echter niet onder het bereik van eenige Strafwet valt. Op deze gevallen alleen kan eene exceptionnele bepaling tegen eigen rigting doelen. Zeer juist is dit mijns oordeels in het boven aangehaald artikel van het Saksische Wetboek aangeduid, door de tusschenvoeging der woorden: in so fern nicht die Handlung in ein schwereres Verbrechen übergeht. Wij kunnen dit niet beter ophelderen dat met een der voorbeelden door onzen geachten volksvertegenwoordiger vroeger te berde gebragt. Wanneer onvermogenden (zegt hij, d. III. 62) eene hut op het land van eenen anderen wederregtelijk hebbende gebouwd, door den eigenaar voor den regter zijn geroepen, en tot ontruiming en wegneming zijn veroordeeld; wanneer die uitspraak werkelijk door de sterke hand is ten uitvoer gelegd, en wanneer desniettegenstaande dezelfde op diezelfde plaats eene hut hebben opgeslagen, in volledige tegenstreving aan het gezag des regters, dan is die *eigenrigting* in de daad strafwaardig. Maar waar is het artikel der Strafwet, waarin deze handelwijze valt? Hiermede staat gelijk (en nog onlangs heeft

een geacht regtsgeleerde, die zelf ook lid der Tweede Kamer is, mij op een dergelijk geval in dit Arrondissement opmerkzaam gemaakt), wanneer een huursman door de sterke arm uit een huis wordt gezet, waaraan hij niet langer regt had, en hij kort daarop, zonder braak of geweld te plegen, zich weder in het huis indringt, en met het bewonen voortvaart, dan is die *eigen rigting* is der daad strafwaardig, maar waar is de wrekende Wet, die zoodanige feitelijkheid straft?

II. Kunnen er zich dus gevallen voordoen, waarin werkelijk *eigen rigting* eene afzonderlijke cathegorie van misdrijf daarstelt, behoort dit misdrijf als eene schending van het openbaar gezag te worden beschouwd? Deze vraag, welke wij in de tweede plaats stelden, komt ons voor, geene ontkennende beantwoording te dulden. Schwerlich (zegt MITTERMAIER) läszt es sich vertheidigen, wenn neue Gesetzbücher (Z. B. das Gesetzbuch von Zurich von 1835, § 112) die Selbsthülfe als ein öffentliches Verbrechen gegen den Staat betrachten. Es passt gar nicht der Gesichtspunkt eines Staatsverbrechens (s. auch WÄCHTER, *Lehrb.* II. blz. 52) und mit Recht erkannte auch die Commission der Hannoverschen Kämmern in ihrem Berichte, s. 64, das man die Einfache Selbsthülfe gar nicht in das Gebiet des Criminalrechts ziehen solle. Aant. op FEUERBACH, § 166. Echter kunnen wij, hetzij met vrijmoedigheid gezegd, ons niet met dit gevoelen vereenigen; ja, de aangevoerde voorbeelden schijnen ons duidelijk aan te toonen, dat wezenlijk

zoodanige *eigen rigting* eene schending van het openbaar gezag daarstelt, en als zoodanig teregt door de ontwerpers in den Tweeden Titel is behandeld. En ook uit geen ander oogpunt is dit misdrijf beschouwd, zoowel in het Ontwerp van 1827 als in het *Criminele Wetboek voor het Koningrijk Holland.*

III. Op welke wijze eindelijk behoort dit misdrijf in een Strafwetboek te worden opgenomen en omschreven?

Art. 87 van het Criminele Wetboek, straks aangehaald, luidde als volgt:

Eigenrigting, bestaande in het gebruiken van geweldadige middelen tegen bijzondere personen of omtrent derzelver goederen, tot verkrijging van eenig waar of gewaand regt, of herstel van eenig waar of vermeend ongelijk, en kennelijk gepaard gaande met opzettelijke tegenstreving aan het gezag der gestelde magten of regters, zal, naar gelang van de omstandigheden worden gestraft met bannissement, niet te boven gaande den tijd van zes jaren of met geldboete, niet hooger dan tweeduizend guldens. Deze bepaling is *letterlijk* in het Ontwerp van 1827 overgenomen, ofschoon ook eene oppervlakkige beschouwing leert, dat dezelve in verscheidene opzigten mank gaat: in de meeste gevallen toch, waarin eigen rigting, sensu latiori, plaats heeft, zullen geene gewelddadigheden zijn gepleegd, terwijl, aan den anderen kant eigen rigting kan plaatsgrijpen, met toestemming der Wet. In beide gebreken heeft het Ontwerp voorzien, maar

daarentegen verwaarloosd die soort van eigen rigting, die zich in het *kennelijk weêrstreven* der bevelen van de regterlijke magt openbaart. — Voegt men hierbij, dat ook deze bepaling niet behoort te derogeren aan andere strafbepalingen, wanneer zich de feitelijkheid onder eenigen bij de Wet met straf bedreigden vorm voordoet, zoo gelooven wij dat dit artikel zal behooren te worden gewijzigd, ongeveer als volgt:

Al wie eenige feitelijkheid pleegt, ten einde, buiten de gevallen bij de Wet bepaald, met voorbijgang der regterlijke magt of met kennelijke wederstreving van hare bevelen, zich zelven eigenmagtig eenig waar of vermeend regt of het herstel van eenig waar of vermeend ongelijk te verschaffen, zal, bijaldien die feitelijkheid niet de kenmerken van eenig ander zwaarder misdrijf draagt, gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste acht dagen en ten langste eene maand, of met eene geldboete van ten hoogste honderd gulden.

In geval van herhaling van dit wanbedrijf, zal de schuldige gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste eene maand en ten langste zes maanden, of met eene geldboete van ten minste vijf en twintig en ten hoogste tweeduizend gulden, te zamen of afzonderlijk.

ART. 34.

Het bij dit artikel bepaalde houden wij *of* voor overtollig *of* voor onnaauwkeurig. Wat geven hier de woorden te kennen: *bij of ter gelegenheid van dezelve?* Wil dit zeggen: *buiten en behalve* die misdrijven, welke in den tweeden Titel zijn omschreven? In dat geval is het artikel overtollig, want Art. 207 van het Wetboek van Strafvordering heeft reeds voorlang het beginsel van non-cumulatie geheiligd, en bepaald, dat, indien de beschuldigde wordt schuldig verklaard aan onderscheidene misdrijven, alleen de straf, tegen het zwaarste misdrijf bedreigd, tegen hem zal worden uitgesproken. Ook zou in dat geval het artikel moeijelijkheid kunnen baren, bijaldien eens de Wetgevende Magt goedvond tegen het geringste der in dezen Titel vermelde misdrijven eene enkele geldboete te bepalen. Gesteld eens, dat tegen het dragen eener vreemde ridderorde, zonder vergunning, eene geldboete werd vastgesteld van ten minste vijftig en ten hoogste duizend gulden; gesteld, dat iemand zich aan dit wanbedrijf schuldig maakte en tevens, ook alweer zonder daartoe behoorlijk verlof te hebben bekomen, binnen het koningrijk wervingen van krijgsvolk deed: welke straf zoude de regter hem moeten opleggen? Volgens Art. 207 W. v. Strafv. zoude de regter hem veroordeelen tot de straf, bij Art. 19 van den eersten Titel bepaald, en *daarenboven* in de geldboete

straks vermeld; het minimum zoude dus in elk geval zijn, eene geldboete van *honderd* gulden en eene geldboete van *vijftig* gulden. Maar de schuldige zoude u Art. 34 van den tweeden Titel tegenwerpen, en vermeenen met ééne geldboete, van honderd gulden namelijk, te kunnen volstaan. En waarlijk, de *letter* van dat Art. 33 duldt geene andere uitlegging. Nog eene andere zwarigheid. Ook zoude men uit de voorgestelde bepaling de gevolgtrekking kunnen afleiden, dat de schuldigen aan *twee* misdrijven, beiden in *dezen* Titel opgenoemd, niet onder het bereik van de voorgedragene bepaling vallen: de woorden toch: *misdrijven bij dezen Titel voorzien*, staan tegenover de woorden: *eenig ander misdrijf.*

Maar wij willen geene *overtolligheid*, wij willen liever eene *onnaauwkeurigheid* in het artikel zoeken. Reeds boven hebben wij opgemerkt, dat er zich gevallen kunnen voordoen, waarin, volgens de bestaande Wetgeving, de beleediging van eenen openbaren ambtenaar den misdadiger tot schild verstrekt tegen strengere straffen, waaraan hij bloot staat, zoo hij *op gelijke wijze* particulieren had bejegend. Dat is eene anomalie, die met kracht en klem behoort vermeden te worden. Ik herinner mij, dat iemand voor eenigen tijd eenen anderen persoon zoodanig met stokslagen begroette, dat Art. 311 eerste lid van den Code Pénal op den schuldige met gestrengheid scheen te kunnen worden toegepast: eene opsluiting voor den tijd van twee jaren, althans van meer dan één jaar scheen hem te wach-

ten. Maar zie, de beleedigde was een veldwachter, en hij was niet gewond geworden: nu was de misdadiger zeker, dat men hem nooit langer dan zes maanden zoude kunnen vastzetten, volgens de uitdrukkelijke bepaling van Art. 330 C. P. Niet alleen, dat hij nu voor zoo veel langere kerkerstraf was beveiligd, hij konde nu, bij herhaling des misdrijfs, ook nimmer récidivist worden in den eigenlijken zin des woords. Het ongerijmde der Wet springt hier in het oog: Art. 34 van het Ontwerp neme die ongerijmdheid weg. Maar de bewoordingen van het artikel leiden hiertoe niet: hetzelve gaat van het denkbeeld uit, dat er twee of meer feiten zijn gepleegd, terwijl het integendeel behoorde te gewagen van de misdrijven in dezen Titel omschreven, die zich in zwaardere elders in dit wetboek opgenoemde misdrijven openbaren.

Nog rest ons eene minder aangename taak, het onderzoek namelijk der leemten, waaraan de onderhavige Titel van het Ontwerp mank gaat, de opsporing der misdrijven, welke daarin behoorden te zijn opgenomen, omschreven en met straf bedreigd, en die de regtsgeleerde *of* verkeerdelijk elders aantreft, *of* met leedwezen in het geheele Ontwerp mist. Het is toch voornamelijk uit dit oogpunt, dat de redactie van *De Tijdgenoot* (27 October 1842 N°. 44) den onderwerpelijken Titel heeft afgekeurd. Echter kunnen wij ons geenzins met de aldaar voorgedragene leerstellingen vereeni-

gen, en wij gelooven niet, dat de Regering, door in het Ontwerp eene menigte onderscheidingen van ondergeschikten aard over het hoofd te zien, daardoor tot onvolledigheid is vervallen. Niet dat wij zouden wanen, dat de in het gemelde voortreffelijke tijdschrift voorgedragene onderscheidingen bij de beoordeeling van gepleegde misdrijven, behooren te worden over het hoofd gezien en veronachtzaamd: dat zij verre; maar wij gelooven, dat de beoordeeling van dergelijke verschillende omstandigheden, waaronder zich een en hetzelfde misdrijf kan voordoen, aan den regter behoort te worden overgelaten, en dat de Wetgever aan de hem opgelegde taak volkomen beantwoordt, wanneer hij eene genoegzame ruimte tusschen het *maximum* en het *minimum* der vastgestelde straffen openlaat. Waarlijk, volledigheid in een Strafwetboek bestaat niet in een angstvallig opsommen en uiteenzetten van de duizenderlei vormen, waaronder zich een misdrijf, naar gelang van tijden, plaatsen, personen, omstandigheden, kan voordoen: eene veelomvattende kortheid, die zich met juistheid, duidelijkheid en algemeenheid vereenigt, zal ten allen tijde een der schoonste sieraden van eene Strafwet zijn. Nog onlangs zeide MITTERMAIER van het door ons zoo veelvuldig tot vergelijking gebezigde Wetboek van Strafregt voor het hertogdom Brunswijk, dat den 10 Julij 1840 werd afgekondigd: Ce Code doit être consideré comme un progrès important pour la legislation allemande. Il se recommande par sa simplicité et

sa briéveté; il ne contient que 266 articles. La loi laisse beaucoup à l'arbitraire du juge, dont le pouvoir de mitiger la peine, est beaucoup plus étendu que dans les autres Codes. Zie zijne verhandeling *De l' état actuel de la législation pénale en Allemagne*, in de *Revue de Legislation et de Jurisprudence* van WOLOWSKI, d. XIV, Par. 1841, blz. 29. Wij willen onze meening met een voorbeeld ophelderen. Gaarne geven wij het toe, dat eene zwaardere straf op hem behoort te worden toegepast, die zich tegen het openbaar gezag verzet, zonder dat dwangmiddelen tegen hem gerigt worden, dan op hem, die de openbare magt tot gehoorzaamheid wilde dwingen (zie *Tijdgenoot*, t. a. p. blz. 531, 4°): maar wij zijn tevens van oordeel, dat juist zoodanig onderscheid in de waardering van de omstandigheden, waaronder zich een en hetzelfde misdrijf, de rebellie, voordoet, niet in de wet t' huis behoort, maar geheel aan de voorzigtigheid van den regter moet worden overgelaten.

In één punt echter zijn wij het volkomen met den ongenoemden schrijver eens, daarin namelijk, dat alle soort van wederspannigheid in dezen tweeden Titel behoort te zijn vervat. Reeds boven merkten wij op, dat beleedigingen tegen het hoofd van den staat, die niet tot de reeks der aanslagen tegen hoogstdeszelfs leven of persoon kunnen worden gesteld, echter in den eersten Titel t' huis behooren: even zoo stellen woordelijke vernedering en mondelinge hoon tegen de openbare magt, ter zake der

uitoefening hunner bediening evenzeer eene schending van het openbaar gezag daar, als feitelijkheden en bedreigingen. Neen: de zeventiende Titel kan niet blijven zaamgesteld zoo als zij het thans is, ook wanneer men de beginselen aankleeft, die daarin betrekkelijk de kenmerken van laster en hoon zijn ontwikkeld: en Art. 13 van dien Titel moet, naar ons bescheiden oordeel, noodwendig naar den tweeden Titel worden overgebragt, al is het dan ook met verwijzing tot later voorkomende bepalingen.

Van mishandeling van ambtenaren ter zake van de uitoefening hunner functiën, zonder dat er verzet tegen eene handeling van het openbaar gezag heeft plaats gehad, wordt, zoo veel wij kunnen ontdekken, nergens gewaagd. Met deze opmerking in *De Tijdgenoot* vereenigen wij ons gaarne. Volgens het systeem, in het Ontwerp gevolgd, zouden bepalingen, overeenkomende met die, welke Art. 228-230 C. P. inhoudt, in den elfden en twaalfden Titel van het Ontwerp moeten voorkomen: maar ook daar zoekt men ze te vruchteloos.

Maar — en dit is een hoogst gewigtig punt — behoort de ligste graad van wederspannigheid, de *eenvoudige ongehoorzaamheid*, *welke zich slechts door woorden of door een niet-opvolgen van het bevel openbaart*, ook afzonderlijk in het Wetboek met straf te worden bedreigd? De *Tijdgenoot* wil zulks: wij kunnen niet in dat gevoelen deelen. Openbaart zich die ongehoorzaamheid door woorden, zoo zal zij onder het bereik der strafbepalingen

tegen laster, hoon en kwetsende uitdrukkingen moeten vallen: openbaart zij zich daarentegen door een niet-opvolgen van het bevel, zoo zal dit eene handeling aan de zijde des ambtenaars te voorschijn roepen, die den ongehoorzamen of tot feitelijkheden of tot opvolgen van den last noopt. Zeer juist werd mijns erachtens dan ook in dien geest geoordeeld door den Wetgever in het hertogdom Brunswijk. Der einfache (passive) Ungehorsam (zoo lezen wij in de Motieven van het Strafwetboek voor dien Staat, blz. 247) wider obrigkeitliche Anordnungen begründet in den Regel nur die Anwendung der gesetzlichen Zwangsmittel, und erst wenn dem Gebrauche der letztern ein (activer) Widerstand entgegengezetzt wird, nimmt die Handlung die Eigenschaft eines Verbrechens an.

